

T.C.
ALTINBAŞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SANATTA KELEBEK İMGESİNİN ÖRNEKLERLE
İNCELENMESİ

Sinan ÖZTANIK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İstanbul (2019)

ALTINBAŞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT VE TASARIM ANASANAT DALI

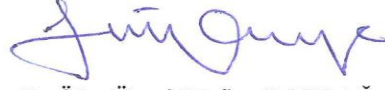
SANATTA KELEBEK İMGESİNİN ÖRNEKLERLE
İNCELENMESİ

Sinan ÖZTANIK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Lütfiye BOZDAĞ

Bu çalışma 02.09.2019 tarihinde yapılmış olan Tez Savunma Sınavında tarafımızca incelenmiş olup, kapsam ve kalite açısından Yüksek Lisans Tezi olmaya yeterli bulunmuştur.

Dr.Öğr. Üyesi Lutfiye BOZDAĞ
(Danışman)

Tez Savunma Sınavı Jüri Üyeleri

Dr. Öğr. Üyesi Lutfiye BOZDAĞ
(Danışman)

Altınbaş Üniversitesi

Dr.Öğretim Üyesi Ülker SAYIN

Altınbaş Üniversitesi

Dr.Öğr Üyesi Metin KUŞ

İstanbul Gelişim Üniversitesi

Bu çalışma bir Yüksek Lisans tezinin tüm gerekli şartlarını taşımaktadır.

Dr. Öğr. Üyesi Lutfiye BOZDAĞ
(Anabilim Dalı Başkanı)

Doç. Dr. Nur Banu KAVAKLI
Enstitü Müdürü

Sosyal Bilimler Enstitüsü onayı:

Bu dokümandaki tüm bilgilerin akademik kural ve etiğe bağılı kalınarak yazıldığını ve tez yazım kuralları kapsamında bu çalışmada bulunan ve özgün olmayan bütün bilgi ve materyallerin referanslandırıldığını temin ederim.

Sinan Öztanık

İTHAF

Tez sürecimde bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım, değerli katkı ve eleştirileri ile yol gösteren her zaman çalışmaya yönlendiren Altınbaş Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi hocalarıma özveri ve samimi muhabbetlerinden ötürü teşekkürü bir borç bilirim. Tez çalışmamın ortaya çıkmasındaki yardımları ve maddi, manevi desteklerinden ötürü iki kız kardeşim Sanem Sevgili ve Sena Nazlı Öztanık'ı sevgiyle selamlıyorum. Tez çalışmamı birlikte yürüttüğüm çalışmamın her aşamasında yanımda olan, çalışmamı aydınlatan ve yol gösteren, kendisi ile tanışmaktan ve çalışmaktan gurur duyduğum danışman hocam Lütfiye Bozdağ'a özgün çalışmalar, önemli yorumlar ve anlamlı katkılarından, değerlendirmelerinden ötürü, ilgi, alaka ve hoşgörülerini için minnettarım.

Sinan Öztanık

ÖZET

SANATTA KELEBEK İMGESİNİN ÖRNEKLERLE İNCELENMESİ

Sinan ÖZTANIK

Yüksek Lisans, Sanat ve Tasarım Anasanat Dalı, Altınbaş Üniversitesi

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Lutfiye Bozdağ

Tarih: Ağustos, 2019

İnsanlık tarihi boyunca her çağın her kültürün kendine özgü imgeleri olmuştur. Kelebek imgesi de bunlardan biridir. Kelebek imgesinin yerel kültür kodlarından evrensel kültür kodlarına uzanan bir birikimin aktarılması görsel bir dile dönüşme öyküsü sanat tarihi üzerinden incelenmiştir.

Çağımızda teknoloji ve iletişim araçlarının giderek yaygınlaşması sonucunda imgeler, yüklendikleri sembol anlamları ile küçülen modern dünyanın evrensel hafızasında yer bulurlar. Kelebek zarıflığında deyimi bugün tüm dünyada bilinen bir söylem metaforudur. Kelebek ömrü gibi denildiğinde kısa yaşam ömrünün anlaşılması gibi. İmgelerle düşünme ve imgeler tasarlama insanlığın en eski düşünsel süreçlerindedir.

Kelebek bazı kültürlerde kısa ömrü temsil ederken eski Mısırlılarda sonsuz yaşamın simgesi olarak karşımıza çıkar. Kelebeklerin zengin biçim ve renk çeşitliliği, narinliği, kısa ömürlü oluşu insanın anlamı dünyasında zengin metaforların oluşmasına olanak vermiştir. Kelebeğin bir kara hayvanı olarak basit bir tırtıldan rengarenk kanatları ve desenleri olan muhteşem çeşitliliğe sahip uçan bir canlıya dönüşmesi insanı çok etkilemiş ona ilham vermiştir.

Bu tezde kelebek imgesinin anlam örgüsünü çözümlenebilmek için önce biyolojik anatomisi açıklanmış sonra sanat alanlarında ele alınışı ve imge olarak kullanılmasına ilişkin örneklere yer verilmiştir.

Anahtar kelimeler: Kelebek İmgesi, Sanatta Metafor, Sanat Tarihi

ABSTRACT

EXAMINATION OF BUTTERFLY IMAGE IN ART WITH EXAMPLES

Sinan Öztanik

M.A., Art and Design, Altınbaş University

Supervisor: Assist. Prof. Lütfiye Bozdağ

Date: August, 2019

Throughout the history of humanity, each age has had its own images of each culture. The butterfly image is one of them. The story of transforming the butterfly image from local cultural codes to universal cultural codes has been examined through art history.

As a result of the widespread use of technology and communication tools in our age, images find their place in the universal memory of the modern world which shrinks with the meaning of the symbols they are loaded. The expression of butterfly elegance is a metaphor of discourse known throughout the world today. Like butterfly life, it's like understanding short life. Thinking with images and designing images is one of the oldest intellectual processes of humanity.

While the butterfly represents short life in some cultures, it is the symbol of eternal life in ancient Egyptians. The rich form and color diversity of butterflies, their slimness and short life have enabled the formation of rich metaphors in the world of human meaning. As a land animal, the butterfly transformed from a simple caterpillar into a flying creature with colorful wings and patterns, which inspired a great deal.

In this thesis, the biological anatomy of the butterfly image has been explained in order to analyze the meaning lattice and then it has been given examples about its use in art fields and its use as images.

Keywords: Butterfly Image, Metaphor in Art, Art History

İÇİNDEKİLER

İTHAF.....	v
ÖZET.....	vi
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
RESİM LİSTESİ.....	x
GİRİŞ.....	1
1.KELEBEK İMGESİNE KAVRAMSAL BAKIŞ.....	4
1.1.İmge Kavramı.....	4
1.2.Kelebek İmgesine Kavramsal Bir Bakış.....	11
1.3.Kelebeğin Anatomisi.....	13
2. KELEBEK İMGESİNİN SANATTA KULLANIMI.....	20
2.1.Kelebek İmgesinin Sanatta Kullanımı.....	20
2.2.Edebiyatta ve Şiirde Kelebek İmgesi.....	25
2.3.Kelebek İmgesinin Tasarım Alanında Kullanımına İlişkin Örnekler.....	35
3.ÇAĞDAŞ SANATTA KELEBEK İMGESİ.....	58
3.1. Van Gogh.....	58
3.2. Salvador Dali.....	66

3.3. Frida Kahlo ve Kelebek İmgesi	79
3.4. Damien Hirst	85
3.5. Diğer Sanatçılar.....	99
SONUÇ.....	123
KAYNAKÇA.....	125

RESİM LİSTESİ

- Resim 1: Amédée Varin, “Yolda oturan bir yolcu gördüm”, Kelebeklerin metamorfozu, 1852, Kağıt üzerine sulu boya, 258 × 400 cm, Fransa
Kaynak: <https://archive.org/details/lespapillonsmeta02nuse/page/n14>,
Erişim Tarihi:23.08.2019.....5
- Resim 2: Mısırlıların kullandığı hiyeroglifler ve Sümerlerin kullandığı çivi yazısı örneği, 1548x2000cm, Kaynak: <https://www.pinterest.co.kr/pin/430164201883854799/>, Erişim tarihi:22.08.2019.....8
- Resim 3: Sümer Çivi Yazısına Örnekler, 500x750cm
Kaynak:<https://www.galaksiarsivi.com/dunyanin-en-eski-yazilari-7500-yillik-tartaria-tabletleri-olabilir/>, Erişim tarihi:22.08.2019.....9
- Resim 4: Mozaik Resim, Doğu Roma İmparatoru II. İoannis Komnenos ve eşi Macaristanlı İrene (Ortada Hz. Meryem ve Hz. İsa figürü), 1904x3323cm, Ayasofya
Kaynak:<http://www.rock-cafe.info/suggest/deesis-mosaic-hagia-sophia-istanbul-646565736973.html>, Erişim Tarihi:22.08.2019.....9
- Resim 5: Amédée Varin, “Kelebekler Kara Hayvanının Metaforu”, 1852, Ahşap oyma, 18,5 x 27 cm, Fransa, Kaynak: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/354797>, Erişimtarihi:22.08.2019.....11
- Resim 6: Kelebeğin Kanat Pullarından Bir Detay, İllüstrasyon, 866x1300cm, Kaynak: <https://www.pinterest.ru/pin/233272455678217062/?lp=true>, Erişim tarihi: 24.08.2019.....12

Resim 7: Kelebeğin Beslenmesi, External morphology of Lepidoptera ,Kelebek Emici Nitelikteki Kamış Ağzıyla Meyve Nektarından Beslenirken, 2006, 90x120cm, Kaynak: https://howlingpixel.com/i-en/External_morphology_of_Lepidoptera , Erişim tarihi: 18.05.2019.....	13
Resim 8: Mikroskop ile Kelebeğin Baş Kısımına Bakış, 1254x1560cm, Kaynak: https://tr.pinterest.com/pin/815081232535815269/?lp=true , Erişim tarihi: 10.06.2019.....	14
Resim 9 : Kelebeklerin Çiftleşmesi, 1794x2683cm, Kaynak: https://pxhere.com/tr/photo/917295 , Erişim Tarihi: 23.08.2019.....	14
Resim 10: Kelebek Yumurtası, 959x1280cm, Kaynak: http://m.espacepourelavie.ca/en/file/36415 , Erişim tarihi: 18.02.2019.....	15
Resim 11: Tırtıldan Kelebeğe Pupa Krizalit Evreleri, 1201x2490cm, Kaynak: https://tr.pinterest.com/pin/698761698408426899/?lp=true , Erişim tarihi: 23.08.2019.....	16
Resim 12: Kelebeğin Yaşam Döngüsü, 340x454cm, Kaynak: https://www.rock-cafe.info/posts/butterfly-proboscis-diagram-627574746572666c79.html , Erişim tarihi: 23.08.2019.....	16
Resim 13: Fosil Kalıntılarındaki Kelebek, Meganeura Fossile, 1785x2745cm, Kaynak: http://bioeedb.biomasseverband.at/fileadmin/db/live/6_Kapitel_Das_Klima_im_Wandel/2/Einfuellese_der_Biosphaere_Mensch_und_Klima.pdf , Erişim tarihi: 23.08.2019.....	17
Resim 14: Sarı bantlı kadife kelebek cinsine bir örnek (Nymphalis antiopa), 112x200cm, Kaynak: http://dogalhayat.org/property/gucuman-se/ , Erişim tarihi: 25.08.2019.....	18

Resim 15: Kraliçe Hetepheres'in mezarından gümüş bilezik parçaları , Eski Mısır, M.Ö. 2575–2528, Güzel Sanatlar Müzesi Boston, Kaynak: https://collections.mfa.org/objects/148355 , Erişim tarihi: 20.08.2019.....	20
Resim 16: <i>Bataklıklarda Nebamun Avının Bir Mezar Resmi</i> , M.Ö.1350, Sıva Üzerine Boyama, Kaynak: https://artsology.com/butterfly-art.php , Erişim tarihi: 25.08.2019.....	21
Resim 17: Yolanda Gutiérrez Acosta, Sanat Eseri (Contemporary Art), 2002, Kelebek Kanatları ve Agav Dikenleri (Ephemera) Üzeri Yapıştırma, Valencia Teknik Üniversitesi	22
Resim 18: Vladimir Nabokov, Lolita, https://www.idefix.com/Kitap/Lolita/Vladimir-Nabokov/Edebiyat/Roman/Dunya-Roman/urunno=0000000061503 , Erişim Tarihi: 29.08.2019.....	23
Resim 19: Robert Jahns, 2014, Caras Inout, Kaynak: http://artetime.blogspot.com/2014/05/robert-jahns.html , Erişim tarihi: 20.05.2019.....	33
Resim 20: Michael Jackson, Immortal, 2011, Albüm kapağı, 220x220cm, Kaynak: https://www.ideastream.org/programs/sound-of-applause/michael-jackson-immortal-bhiman-and-young-audiences , Erişim Tarihi: 26.08.2019.....	34
Resim 21: Mariah Carey, Butterfly, Albüm kapağı, 1997, Kaynak: https://popcultureit.wordpress.com/2014/11/04/mariah-carey-butterfly-1997/ , Erişim Tarihi: 6.08.2019.....	35
Resim 22: Mariah Carey, 20.yılı albüm kapağı, Butterfly, 1997, Kaynak: https://popcultureit.wordpress.com/2014/11/04/mariah-carey-butterfly-1997/ , Erişim tarihi: 26.08.2019.....	35

Resim 23: Cranberries, 1999, Just My İmagination , Albüm kapağı, 520x600cm, Kaynak: https://genius.com/The-cranberries-just-my-imagination-lyrics , Erişim adresi: 26.08.2019.....	36
Resim 24: Bugün cehennemde bir kelebek gördüm, 1280x1740cm Kaynak: https://tr.pinterest.com/pin/509469776572971817/?lp=true , Erişim adresi: 26.08.2019.....	37
Resim 25: Versace Bahar Kreasyonu, 1995, 2007x2948cm, Kaynak: https://www.pinterest.cl/pin/245305510938308097/ , Erişim adresi:23.08.2019.....	38
Resim 26: Alexander Mc Queen ,Bahar Kreasyonu, 2008, 286x600cm, Kaynak: https://www.vogue.com/fashion-shows/spring-2008-ready-to-wear/alexander-mcqueen , Erişim tarihi: 24.08.2019.....	38
Resim 27: Kelebek Dövmesi, 600x600cm, Kaynak: https://www.adlluvia.com/product_detail.php?c=huge%20neck%20tattoo%20of%20blue%20butterfly&p=26 , Erişim tarihi:25.08.2019.....	39
Resim 28: Hasan Kale, Mikro Art , 1980-2013, 640x640cm, Kaynak: https://tr.pinterest.com/BCK82/micro-art-hasan-kale/ , Erişim tarihi:26.08.2019.....	40
Resim 29: Cristiam Ramos, Kelebek Kanadında Van Gogh'un Can Buluşu 2015, 550x403cm, Kaynak: https://www.dailymail.co.uk/news/article-3126632/Cristiam-Ramos-Orlando-Florida-uses-butterflies-create-artworks-featuring-Da-Vinci-Vemeer-and.html , Erişim tarihi: 23.08.2019.....	40
Resim 30: Cristiam Ramos, <i>Kelebek Kanadında Salvador Dali Çalışması</i> , 2015, 550x403cm, Kaynak: https://www.dailymail.co.uk/news/article-3126632/Cristiam-Ramos-Orlando-Florida-uses-butterflies-create-artworks-featuring-Da-Vinci-Vemeer-and.html , Erişim tarihi: 23.08.2019.....	41
Resim 31: Hasan Kale, Mikro Art, 1980-2013, 721x592cm, Kaynak: https://mymodernmet.com/hasan-kale-micro-paintings/ , Erişim tarihi: 26.08.2019.....	42
Resim 32: Cristiam Ramos, Kelebek Kanadında İnci Küpeli Kız, 2015, 620x544cm, Kaynak: https://www.dailymail.co.uk/news/article-3126632/Cristiam-Ramos-Orlando-Florida-uses-butterflies-create-artworks-featuring-Da-Vinci-Vemeer-and.html , Erişim tarihi:23.08.2019.....	42
Resim 33: Retro Kelebek Figürlü Kitap Kapağı, 439x627cm, Kaynak: https://www.pinterest.ca/pin/505599495636031895/?lp=true , Erişim tarihi: 25.08.2019.....	43
Resim 34: Kelebekler Gamsız Uçar, Kitap Kapağı, Ahmed Günbay Yıldız, 2017.....	44

Resim 35: Ölünceye Kadar Ölümsüzsün, Kitap Kapağı , Fırat Çakır, 2018.....	44
Resim 36: <i>10 Aralık Dünya İnsan Hakları Günü</i> Kelebek İmgeli Bir Slogan, 1076x1108cm, Kaynak: http://melisababy.blogspot.com/2014/12/dunya-insan-haklari-gunu.html , Erişim tarihi: 25.08.2019.....	45
Resim 37: Kelebeğin Kötü Büyüsü, Kitap Kapağı, Federico Garcia Lorca ,2016, Kaynak: https://www.kitapyurdu.com/kitap/kelebegin-kotu-buyusu-/389179.html , Erişim Tarihi: 26.08.2019.....	45
Resim 38: An Other Dergi, Uma Thurman, 2008.....	46
Resim 39: Aşkullah, Kitap Kapağı, Tolga Akpınar, 2014.....	47
Resim 40: Dr. Dale Archer, Normal Değilim Normalden Daha iyiyim, 2013, 400x641cm.....	47
Resim 41: Papillons, 687x1024cm, Kaynak: https://www.flickr.com/photos/taffeta/2488097944 , Erişim tarihi:25.08.2019.....	47
Resim 42: Kelebekler ve İnsanlar, Kitap Kapağı, Üstün Dökmen,2017.....	47
Resim 43: Kelebek İmgesi Bulunan Bir Kongre Afişi, 2018, 1414x2000cm, Kaynak: https://www.yogunbakim.org.tr/duyurular/	48
Resim 44: Larry Jordan, “ <i>Geçmişin hanımları, bilim ve doğa olgularıyla karşılaşır</i> ” , 2010, Kesme-Oyma-Canlandırma, 448x650cm, ABD.....	48
Resim 45:John Everett Millais, <i>Kör Bir Kız</i> , <i>Birmingham Müzesi</i> , 62.2 x 82.6inç.....	49
Resim 46: Vincent Van Gogh, Çimen ve Kelebekler, 1890, Yağlı Boya.....	51
Resim 47: Vincent Van Gogh, “ <i>Gelincikler ve Kelebekler</i> ”, 1889, Amsterdam, Kaynak: https://www.vangoghmuseum.nl/en/collection/s0188V1962 , Erişim tarihi: 26.08.2019.....	51
Resim 48: Vincent Van Gogh “ <i>Büyük Tavuskuşu Güvesi</i> ”, Kağıt Üstü Kara Kalem,1889.....	52

Resim 49: Vincent Van Gogh, “ <i>Uzun Otlar ve Kelebekler</i> ”, 1890, The National Gallery, Londra, Kaynak: https://www.nationalgallery.org.uk/paintings/vincent-van-gogh-long-grass-with-butterflies , Erişim tarihi: 18.06.2019.....	53
Resim 50: Vincent Van Gogh, “ <i>Kelebekli Bahçe</i> ”, 1889, <i>Van Gogh</i> Müzesi, Yağlı Boya, Kaynak: https://www.vangoghmuseumshop.com/en/printing-on-demand-masterpieces/154784/printing-on-demand-the-masterpieces/157782/van-gogh-giclee-garden-with-butterflies , Erişim tarihi: 26.08.2019.....	53
Resim 51: Vincent Van Gogh, “ <i>Dev Tavus Kuşu Güvesi</i> ”, 1889, Van Gogh Müzesi, Yağlı Boya, Amsterdam Kaynak: https://www.vangoghmuseum.nl/en/collection/s0189V1962 , Erişim tarihi: 26.08.2019.....	55
Resim 52: Vincent Van Gogh, “ <i>Çimen ve Kelebekler</i> ”, 1889, Amsterdam.....	56
Resim 53: Travis Knight, Salvador Dali Portre, 2014, Kaynak: https://fineartamerica.com/featured/salvador-dali-portrait-travis-knight.html , Erişim tarihi: 26.08.2019.....	57
Resim 54: Salvador Dali, “ <i>Alice Harikalar Diyarında</i> ”, 800x1009cm, Kaynak: https://www.pinterest.com.mx/pin/509399407831222144/?lp=true , Erişim tarihi: 26.08.2019.....	58
Resim 55: Salvador Dali, “ <i>Dali Çiçeği</i> ”, 1969, Kaynak: https://www.pinterest.ca/pin/577164508473466802/?lp=true , Erişim tarihi: 26.08.2019.....	59
Resim 56: Salvador Dali; Papillon Resmi, 623x800cm, Kaynak: https://www.thedaliuniverse.com/en/salvador-dali/pictures , Erişim tarihi: 25.08.2019.....	61

Resim 57: Salvador Dali, “ <i>Heykel Adam</i> ”, 1984, Bronz Heykel, Floransa, Kaynak: https://www.thedaliuniverse.com/en/man-butterfly-museum-sculpture , Erişim tarihi: 26.08.2019.....	62
Resim 58: Salvador Dali, ” <i>Kelebek Manzarası, D.N.A. ile Peyzaj</i> ”, 1957, Heckscher Güzel Sanatlar Müzesi, Yağlı Boya.....	63
Resim 59: Salvador Dali, “ <i>Katharina Cornell Portresi</i> ”, 1951, Yağlı Boya, Kaynak: http://wikioo.org/paintings.php?refarticle=5ZKFBU&titlepainting=Portrait%20of%20Katharina%20Cornell,%201951&artistname=Salvador%20Dali , Erişim tarihi:26.08.2019.....	64
Resim 60: Salvador Dali, Sürrealist Bir Çalışma, 579x1600, 1958, Kaynak: http://byricardomarcenaroi.blogspot.com/2013/06/painter-salvador-dali-in-historical.html , Erişim tarihi: 26.08.2019.....	65
Resim 61: Salvador Dali, Kelebek Yelkenli Gemi, 1937, https://prezi.com/g89fhdzcbhbz/salvador-dalis-ship-with-butterfly-sails , Erişim Tarihi: 12.06.2019.....	66
Resim 62: Salvador Dali, “ <i>Fantezi</i> ”, 1959, İllüstrasyon, Kaynak: https://www.wikiart.org/en/salvador-dali/extravaganza-1959 , Erişim tarihi: 26.08.2019.....	67
Resim 63:Salvador Dali, “ <i>Kelebekler ile Peyzaj Manzara</i> ” , 1956.....	68
Resim 64: Ashley Longshore, ” <i>Frida Kelebek Yaka ve Altın Yapraklı</i> ”, 60x60cm, Tuval üzerine akrilik reçine, Kaynak: https://www.ashleylongshore.com/paintings/nggallery/page/3	69
Resim 65: David Conklin, “ <i>Portrait of Frida Kahlo</i> ”, 2016, 640x814cm, Kaynak: https://tr.pinterest.com/pin/520165825701771399/?lp=true , Erişim tarihi: 26.08.2019.....	70

Resim 66: Joanna Sierko, “ <i>Frida Kahlo</i> ”, 2011, 679x980cm.....	71
Resim 67: Carrie Eckert, “ <i>Frida Kahlo Kelebeklerle Uçuyor</i> ”, 2011, Meksika.....	71
Resim 68: Frida Kahlo, “ <i>Kolye ve Sinekkuşu ile Portre</i> ” (kara kedi ve maymunla birlikte), 1940	72
Resim 69: John McDonald, ” Frida Kahlo Kelebek Ağlıyor”, 56x44 inç, Tuval üzerine akrilik boya, Kaynak: https://tr.pinterest.com/pin/224687468888225620/?lp=true , Erişim tarihi:26.08.2019.....	73
Resim 70: Damien Hirst, “Böcek Türleri Tarafından Yapılan Bir Mandala, Capaneus”, 2012, Kaynak: https://sites.google.com/site/funnitube/ , Erişim tarihi: 26.08.2019.....	75
Resim 71: Damien Hirst, “Kelebekli Duvar” , Gagosian Galerisi; New York, 2016, Kaynak: http://damienhirst.com/exhibitions/solo/2015/astrup-fearnley , Erişim tarihi: 26.08.2019.....	76
Resim 72: Damien Hirst, “Sonsuz Güzellik”, Fransa, Kaynak: https://www.lalique.com/en/art/artworks/damien-hirst-and-lalique/eternal-beauty/black-gold- stamped , Erişim tarihi: 26.08.2019.....	76
Resim 73: Damien Hirst, Eternal Koleksiyonu , Üç seri kelebek olan motifi sunulur: Aşk, Umut ve Güzellik, 2014, Kaynak: https://othercriteria.com/blog/eternal-collection-damien-hirst- lalique/ , Erişim tarihi:25.08.2019.....	73
Resim 74: Damien Hirst, kelebek “Kaleidoscope”, 2008, Stockholm McCabe Fine Art, Folyo blok kelebek baskı	74

- Resim 75: Damien Hirst, “*Aşk*”, Paul Stolper Galerisi, 2010, Kelebek Baskı, Kaynak: <http://www.paulstolper.com/exhibitions/installations/78-damien-hirst#!prettyPhoto>, Erişim tarihi:26.08.2019.....78
- Resim 76: Damien Hirst, “*Ruhlar*”, 2005, Paul Stolper Galerisi, Londra, Kaynak: <https://www.artsy.net/show/paul-stolper-gallery-damien-hirst-the-souls>, Erişim tarihi: 26.08.2019.....79
- Resim 77: Damien Hirst, “*Aşk İçinde ve Dışında*”, **Tate Modern**, Southbank, Londra, 1991, 1600x1200, Kaynak: <https://davidfranchi.wordpress.com/tag/tate-modern/>, Erişim tarihi:26.08.2019.....79
- Resim 78: Damien Hirst, “*Aşkın İçinde ve Dışında Sergi*”, ”Beyaz Resimler ve Canlı Kelebekler”, Woodstock Sokağı, Londra, Birleşik Krallık, 1991.....80
- Resim 79: Damien Hirst, “*Seni Seviyorum*”, Paul Stolper Galerisi, 2015, 100x70, Kaynak: <http://www.paulstolper.com/exhibitions/artwork-details/78-damien-hirst/1731-i-love-you---whitepinkcool-goldpoppy-red>, Erişim tarihi:26.08.2019.....81
- Resim 78: Damien Hirst, “*Aşk Çarpması*”, 2015, Galeri asistanı Rachel Hunt’un Resmi, Çelik tatar yayı ile bir domuzun kalbine bir reçine dökümü, Fotoğraf: Yui Mok / PA, Kaynak: <http://www.paulstolper.com/exhibitions/artwork-details/78-damien-hirst/1781-love-struck>, Erişim tarihi: 26.08.2019.....81
- Resim 81: Damien Hirst, St. Peters Katedrali, 2007, Gormleys Güzel Sanatlar, 120.7x120.7cm, Sır ve İnci Renkleriyle Serigrafi Baskı, Kaynak: <https://www.artsy.net/artwork/damien-hirst-st-peters-cathedral>, Erişim tarihi: 23.07.2019.....82
- Resim 82: Damien Hirst, “*Güzelliğiniz*”, Reuben Colley Güzel Sanatlar, 2015, Kaynak: <https://www.artsy.net/collection/damien-hirst-butterflies>, Erişim tarihi:10.07.2019.....84

Resim 83: Damien Hirst for Alexander Mc Queen “Kafatası Desenli Fular”, 2013, Kaynak: https://www.designboom.com/design/damien-hirst-alexander-mcqueen-scarf-collection-11-15-2013/ , Erişim tarihi:02.06.2019.....	84
Resim 84: Damien Hirst, Alexander Mc Queen Eşarp Koleksiyonu, 2013, Kaynak: https://www.inspirationsframing.co.uk/damien-hirst-alexander-mcqueen-scarf/ , Erişim tarihi: 08.06.2019.....	85
Resim 85: Damien Hirst, “Altar”, Rhodes Çağdaş Sanat, 2017, 118.5cm X 115.5, Kaynak: https://rhodescontemporaryart.com/exhibitions/43/works/artworks-184-damien-hirst-sanctum-series-altar/ , Erişim tarihi: 20.06.2019.....	85
Resim 86: David Kracov, Book of Life, Metal heykel, Eden Güzel Sanatlar Galerisi, 60x45x50 cm Kaynak: https://www.eden-gallery.com/artwork/david-kracov-book-of-life , Erişim adresi:23.08.2019.....	86
Resim 87: Dosso Dossi, “Jupiter, Merkür ve Erdem”, 1524, 111.3 x150	87
Resim 88: Suzy Scarborough, “Yedi Kelebekli Kız”, 44x32, Akrilik ve saten vernikli ahşap üzeri kolaj, Kaynak: https://suzyscarborough.com/figures/ , Erişim tarihi: 03.06.2019.....	88
Resim 89: Suzy Scarborough, ”Nehir Bahçesi”, 64x79, Saten vernikli tuval üzerine akrilik kolaj, Kaynak: https://suzyscarborough.files.wordpress.com/2018/04/suzy-scarborough-figure-review.pdf , Erişim tarihi: 22.05.2019.....	89
Resim 90: Suzy Scarborough, “Doğanın Vaadi”, Kolombiya, 2009, Kaynak: https://suzyscarborough.com/figures/ , Erişim tarihi: 22.06.2019.....	90
Resim 91: Suzy Scarborough, “Kelebekleri Serbest Bırakma”, 88x63, Kaynak: https://suzyscarborough.com/figures/ , Erişim tarihi:20.08.2019.....	91

Resim 92: Suzy Scarborough, 2009, Kaynak: http://artodyssey1.blogspot.com/2009/12/suzy-scarborough-i-express-my-personal.html , Erişim tarihi: 10.06.2019.....	91
Resim 93: Suzy Scarborough, “Özel Koleksiyon”, Kaynak: https://suzyscarborough.com/ , Erişim tarihi: 12.06.2019.....	92
Resim 94: Edith Rimmington, ” <i>Yem</i> ”,1948, İskoçya Ulusal Galerisi, Kaynak: https://www.nationalgalleries.org/art-and-artists/artists/edith-rimmington , Erişim tarihi:11.07.2019.....	93
Resim 95: Canan Berber, “ <i>Kelebek</i> ”, Kaynak: https://cananberber.sopsy.com/urun/130-canan-berber/423241 , Erişim tarihi: 10.06.2019.....	95
Resim 96: Christian Schloe, “Küçük Kız Kardeş”, Avustralya, 2014, İllüstrasyon, Kaynak: http://hukopicot.pw/Christian-Schloe-the-AustriansSurrealist-and-Steampunk-walking.html , Erişim tarihi: 22.06.2019.....	96
Resim 97: Christian Schloe, “ <i>Harikalar Diyarı</i> ”, 2014, Kaynak: https://tr.pinterest.com/pin/20829217010307338/?lp=true , Erişim tarihi: 23.06.2019.....	97
Resim 98: Jorge Ignacio Nazabal Cowan, Kaynak: https://2.bp.blogspot.com/-L1c09HW3Obc/UCGe_jP93QI/AAAAAAAAA2uU/O9tCaek9b7I/s1600/ignacio+NAZABAL+by+Catherine+La+Rose+%252811%2529.jpg , Erişim tarihi:26.07.2019.....	98
Resim 99: Derya Saatçioğlu, 2012,800x599, Kaynak: http://www.turkishpaintings.com/index.php?p=34&l=1&modPainters_artistDetailID=512 , Erişim tarihi:12.06.2019.....	99
Resim 100: Ezra-Tuba Çetin, “Akıllı Elbise”, 2016, Kinetik Moda, Kaynak: https://fashioningtech.com/author/syuzi/ ,Erişim tarihi:9.05.2019.....	99

- Resim 101: Toru Kamei, İllüstrasyon, Kaynak: <http://mariecameronstudio.com/tag/hieronymous-bosch/>, Erişim tarihi:24.07.2019.....100
- Resim 102: Otto Marseus van Schrieck, “*Bir çalılık içinde yılanlar ve kelebekler*”, 1670, Kaynak: <https://www.nybooks.com/daily/2017/11/15/marseus-in-the-land-of-snakes/>, Erişim tarihi:23.08.2019.....101
- Resim 103: William Gouw Ferguson, “*Altı Kelebek ve Gül Dalında Bir Güve*”, 1690, İskoçya Ulusal Galerisi, Kaynak: <https://www.nationalgalleries.org/art-and-artists/126353/six-butterflies-and-moth-rose-branch>, Erişim tarihi: 28.05.2019.....102
- Resim 104: Nicolaes van Veerendael, “*Cam vazoda çiçekler, taş çıkıntıya kelebek ve böcek*”, 17.yy, Kaynak: <https://www.flickr.com/photos/eoskins/10315232526/in/album-72157627140649574>, Erişim tarihi: 20.04.2019.....102
- Resim 105: Willem van Leen, “*Kelebekli Çiçek Buketi*”, 1763x1825cm, Kaynak: <https://www.rijksmuseum.nl/en/search/objects?q=butterfly&p=2&ps=12&st=Objects&ii=1#/RP-T-1976-66,13>, Erişim tarihi: 17.06.2019.....103

GİRİŞ

İmgelerin ilk göstergeleri, insanın doğayla iç içe yaşadığı dönemlerde karşımıza çıkar. Doğanın verili konumdaki nesnelere gerçek dünyayı gerçek veya gerçeküstü anlatım biçimini ifade etmede yetersiz kaldığında imgeler devreye girmiştir. Gerçek dünyada karşılığı olmayan, anlamlandıramadığı şeyler için imgelere başvuran insan düşünme biçimini bu imgeler sayesinde geliştirmiştir. İmgeleri somutlaştırma biçimini içgüdüsel bir dışavurumla yapan insan yerleşik hayata geçince bu formları disipline etmeyi, estetikleştirmeyi düşünmüştür.

İmge, zihinde var olan şeylerin dış dünyada görünür olması halidir. Zihindeki soyut olanın, imgenin görünür olma biçimi zihin dışına aktarımla mümkündür. İnsan en eski çağlarda zihnindeki imgeleri dışa vurmak için mağara duvarlarını kullandı. Doğa karşısında kendisini güçsüz hissedilen insan bazı imgeleri totem olarak anlamlandırmıştır. Taş, ağaç, kemik gibi materyallerle küçük formlar yaparak (idol) zihnindeki totemlerini varlığa çıkarıp görünür kıldı. Kabilenin totemleri imge yoluyla ortak bir iletişimin önünü de açıyordu. Böylece imge bakış aracılığı ile ortaklaşılacak bir mesajın nesnesi oluyordu. İmge üzerinden varlığa açılan zihin onu geliştirerek dönüştürmektedir. Bu dönüşüm insanın yerleşik hayata geçtiği erken dönemlerde ses (fonogram), piktogramlar ile mümkün olmuştur. İletişimin aracı olan hiyeroglifler ve resimler, insanın doğayı, sembol ya da imgelerle benzetmeler yoluyla ifade ettikleri ve kendilerini dışa vurdukları yöntemlerdir.

Medeniyetler ilerledikçe kültürün kendine has imgeleri, sembolleri ortaya çıkmıştır. Kelebek imgesi de bu sembollerden biridir. Antik çağ kültüründe imgeler mitsel bir dünya içinde kurulmuşlardır. Hayal ile gerçek çoğu zaman birbirine karıştırılmıştır. Ortaçağ'da monarşi ve feodalitenin yükselmesiyle birlikte katı yazılı kurallar içinde iktidar güdümlü yaşam formlarında imgelere yer verilmiştir. Aydınlanma çağıyla gelişen ve kamusallaşan sanat türleri içinde edebi anlatım ve matbaanın yazılı dili yaygınlaştırması sonucunda imgeler de yaygınlaşmaya başlamıştır. Yazı dilinin içindeki anlam kavramsal söz dizimiyle ilerlerken fotoğraf makinasının icadı ile görüntünün çoğaltılması imgenin biricikliğini yok etmiştir.

Her kültürün kendi iç dinamiklerinde belirlenen anlam, evrensel bir değere ulaşabildiği gibi yerel sınırlı bir anlam örgüsünü de koruyabilmektedir. Örneğin Batı ve Doğu kültürleri farklı anlam

örgüsüne sahip olabilir. Bazı kültürlerde siyah, matem rengi olmasına rağmen bazı kültürlerde örneğin Japonya'da mutluluğu sembolize eder.

Kelebek imgesi izleyicisiyle iletişime aracılık edecek olan bir simgedir bir anlamda. Simgeler, sosyal ve kültürel kimliğimizin özünde yer alan on binlerce yıl boyunca gelişerek, kültürden kültüre değişiklikler göstermiş, bazen de evrenselliğe varan bir anlam örgüsüne ulaşmıştır.

Duyularla anlaşılabilir imgeler, sanatı oluşmasına katkı sağlayan temel kavramlardır. Sanat, imgelerin tasarlama ve oluşma sürecini kapsar. Bu süreç sanatçıya ve döneme bağlı olarak değişiklik gösterir. Sanatçı, kendiyi bağdaştırdığı imgelerini oluşturarak duygu ve düşünce dünyasını yansıtır.

Sanat tarihinde imgenin dışavurumuna ilişkin zengin örnekler vardır. Kelebek imgesiyle ilgili örnekler bu tez içinde yer almıştır.

Bu tez nitel araştırma yöntemi ile çalışılmıştır. Sosyal bilimler alanının sıklıkla başvurduğu nitel araştırma metodu tinsel bir varlık olarak insanı ve toplumu inceleyen bir alan olduğundan bilimsel gerçeklikteki gibi somut, rasyonel veriler ortaya koymak yerine, bilgileri serimlemek ve yorumlamakla yetinen bir yöntemdir.

İnsan varlığının maddesel olmayan soyut yanını kolay ölçülemeyen, somutlaştırılmayan olay örgüsü içinde ele alarak gözlem, deneyim bağlamında incelemektedir.

Tezin birinci bölümünde kelebek imgesi kavramsal yönden ele alınmıştır. Birinci bölümün birinci kısmında imge kavramı tarihselliği içinde örneklerle açıklanmıştır. Birinci bölümün ikinci kısmında kavramsal olarak imge kavramı incelenmiştir. Birinci bölümün üçüncü kısmında ise kelebeğin anatomisi üzerinde durularak fiziki özellikleri ve biyolojisi, geçirdiği metamorfoz hali serimlenmiştir.

Tezin ikinci bölümünde kelebek imgesinin sanatta kullanımı irdelenmiştir. İkinci bölümün birinci kısmında kelebek imgesinin sanatta kullanılmasına ilişkin görsel örneklere yer verilmiştir. İkinci bölümün ikinci kısmında şiirde kelebek imgesi, şiir örnekleri ile ele alınmıştır. Kelebeğin metaforik anlatımının şiire yansımaları üzerinde durulmuştur. İkinci bölümün üçüncü kısmında kelebek imgesinin tasarım alanında kullanımına ilişkin örnekler çözümlenmektedir.

Tezin üçüncü bölümünde çağdaş sanatta kelebek imgesi Salvador Dali, Frida Kahlo, Van Gogh ve Damien Hirst'ün eserleri üzerinden ele alınmıştır.

Sonuç bölümünde sanat tarihinde kelebek imgesi üzerine eleştirel bir yaklaşımla çözümlenmeler yapılmıştır.

1. KELEBEK İMGESİNE KAVRAMSAL BİR BAKIŞ

1.1. İmge Kavramı

Kelebek imgesinden önce imge kavramına kısaca değinmek, konunun anlaşılması açısından yararlı olacaktır. İmge kavramını tanımlamak zordur. Göreceli bir tanımlama söz konusu olacağından bazı tanımlara yer verilebilir. İmge, duyu organlarıyla algılanan bir şeyin bilince yansımaları, gerçekleşmesi özlem olarak duyumsanan şey olarak tanımlanmaktadır. “İmge ilk kez ortaya çıktığı yerden ve zamandan birkaç dakika ya da birkaç yüzyıl için kopmuş ve saklanmış bir görünüm ya da görünümler düzenidir. İmgeler başlangıçta orada bulunmayan şeyleri gözde canlandırmak amacıyla yapılmıştır”(Berger, 1995: 10).Hayal, imgelem (zihinde oluşturma, hayal kurma) anlamında kullanılmaktadır. İnsana özgü doğal bir eylem olan imgeleme görsel iletişimi içerir. İmge kurma zihinde meydana geldiği için bireyseldir. O nedenle de özgün ve doğal bir anlatım biçimi içerir.

İmge TDK 'da; ”1. Zihinde tasarlanan ve gerçekleşmesi özlenen şey, hayal, hülya, 2. Genel görünüş, izlenim, imaj, 3. Ruh bilimi duyu organlarının dıştan algıladığı bir nesnenin bilince yansıyan benzeri, hayal, imaj, 4. Ruh bilimi duyularla algılanan, bir uyaran söz konusu olmaksızın bilinçte beliren nesne ve olaylar, hayal, imaj” anlamlarıyla açıklanmaktadır ([http://www.tdk.org.tr/TR/SozBul.aspx?F6E10F8892433](http://www.tdk.org.tr/TR/SozBul.aspx?F6E10F8892433CFFAAF6AA849816B2EF05A79F75456518CA)

CFFAAF6AA849816B2EF05A79F75456518CA). Denis Diderot'un tanımı ile imge; “düşünceyi güç ve kökene temellendiren dinamik terimler dizisi değildir”, aynı anda bu düşünceyi görsele dönüştüren üst üste birikmiş hiyeroglifler dokusunu ifade eder. Anlamların artmasına ve geniş çağrışım alanlarının açılabilmesine imkan sunan imge, bireyin büyülenme tutkusunu daima en yüksekte tutmaktadır (Blanchot, 1993: 27; Fonagy, 1988:97 ve Özdemir, 2001 :92).

Leppert'in Sanatta Anlamın Görüntüsü ve İmgelerin Toplumsal İşlevi kitabında: “*imgelerin insanlara asıl dünyayı değil, dünyaların arasından bir dünya*” gösterdiğini söyler ve imgelerin,gösterilen şeyler değil bunların temsili “yeniden sunumu” olduğunu belirtir. Leppert'in düşüncesine göre, “İmgeler maden cevheri gibi kazılıp çıkarılan şeyler değil, belli bir sosyo-kültürel ortam içerisinde belli bir işlev görmesi için inşa edilen şeylerdir.” (Leppert; 2002:14)

Resim 1: Amédée Varin, “Yolda oturan bir yolcu gördüm”, 1852

“Sanatın en ilkel çağlardan günümüze kadar insanın iz bırakma, ölümsüz olma ve hayatın anlamını arama isteği imge diline de yansımıştır. (Mitchell, 1986, s.10) Gombrich imge aktarımını insanlığın ortaya çıkış öyküsüne dayandırır. Tarihe baktığımızda en eski çağlardan günümüze dek “insanlar düşünce, duygu ve gördüklerini zihinlerinden çıkarıp herhangi bir yüzeye aktarma eğiliminde bulunmuşlardır. İnsanoğlunun ilk gördüğü imgeler; su ile başlamış olup ardından ayna yüzeyine yansıyan görüntülerle devam etmiştir(Gombrich, 1976, s.20)”.

İmge sözden daha kapsamlıdır. “Konuşulan dilin sözcük sayısı sınırlıyken, görsel dili oluşturan imgelerin sözlüğü sınırsızdır”(Parsa, 2002).

Tarih öncesi dönemlerde, yaklaşık 15 bin yıl önce imgelerin insan elinden çıktığı ve taş yüzeylerde resmedildiği gözlemlenmiştir; Gombrich. İspanya’nın Altamira mağarası ve Lascaux mağaralarında bulunan hayvan resimlerinin buzul döneminde, zorlu doğa şartlarında hayvan

avlamadan önce büyü yapmak için imgelerin kullanıldığını söyler. Ona göre bu imgeler o dönem insanlarını korktukları şeylerden koruyordu.

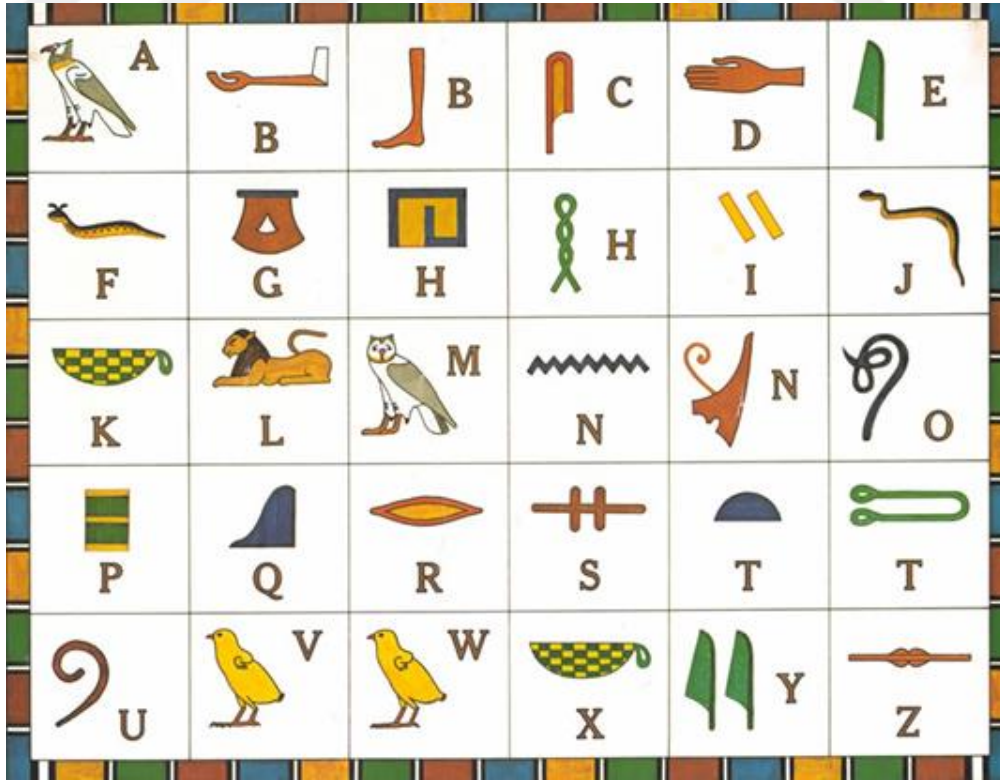
Tarihteki ilk resim yazı hiyeroglifler, günümüzde duygularımızı ifade etmek için kullandığımız tinlemlere örnek olmuştur. Resim-yazı olarak adlandırdığımız yazı sistemlerini üç başlık altında inceleriz; “1. Hiyeroglifler 2. Piktogramlar 3. Tinlemler (Emojiler). Hiyerogliflerde, anlatılmak istenen kavramlar resimle çizilmiştir ve zamanla kavramlar kelime yerine geçmeye başlamıştır. Aynı zamanda, cümlenin içinde kavram ve hece yerine geçen işaretler kullanılmıştır. En son safhada ise soyut kavramları ifade etmek için somut olan terimlerden faydalanılmıştır. Örnek olarak; “ayak” resmi yürümeyi ifade ederdi (Aral, 2018: 434)”.

İmge kadar önemli olan piktograma bakacak olursak; “herhangi bir eşyayı, objeyi, yeri, işleyişi ve terimi resmetme ile kullanılan semboller “piktogram”, bu sembollere dayanan yazı sistemine ise “piktografi” denmektedir. Piktogramın anlamı ise: Temel olarak Latince’de bulunan pictus ve gram sözcüklerinin birleşmesiyle meydana gelmiştir. Yazısız resim anlamına gelmektedir. Piktogramın diğer bir özelliği de insanların dili, dini, ırkı her ne olursa olsun anlam olarak herkeste aynı çağrışımı yapmasıdır. İşaretlerin en temel özelliği evrensel nitelikler taşımasıdır. (Özant-Kelleci, 2017, :396).

Tarihte en zengin piktogram kullanan uygarlık Sümerlerdir, kullandıkları ideogram ve piktogram olarak tanımlanan 2000 farklı imge kullanmışlardır. Hayatın içinde yer alan gerçek nesnelere benzeyenlere “piktogram”, soyut düşünceyi yansıtan fikirlerde ise “ideogram” kullanmışlardır. İmgeler ilk olarak mağara duvarlarına daha sonra antik Roma döneminde yer mozaiklerinde ve duvarlarda karşımıza çıkar. İmge; Ortaçağ’da Şapel, Kilise ve Katedrallerin duvarlarında, bazen de yer mozaiklerinde dini konuların anlatılması için yapılmışlardır. “İmgelerin Gücü kitabında değerlendirmede bulunan Freedberg; bazı yüzeylerde sembolleşmiş imgelerin korku yarattığını, toplumun bu imgeleri gerçekmiş gibi kabul ettiğini ve öyle davrandığını ifade eder. İmgenin aslına tıpatıp benzerliğiyle erkin iktidarını, hegemonyasını nasıl kurduğunu şu cümlelerle söyler: “Bizans İmparatoru’nun imgesi dolaştığı kent ve köylere aslında imparatorun kendisini götürürdü. Yani imparator imgesiyle orada var olurdu, o imgeye zarar vermek kuşkusuz ona karşı gelmekti. İmparatorun imgesinde onun düşüncesi ve biçimi bulunmaktadır; İmgeye tapan aynı zamanda imparatora tapardı (Türkoğlu, 2000: 51)”.

MÖ 5000’lerde ortaya çıktığı düşünülen ve bugüne dek süregelen piktogramlar, imgelerden sonra ikinci öneme sahip resim yazıdır. Afrika, Amerika ve Okyanusya’daki eski uygarlıklarda yazılı iletişim olarak piktogramların kullanıldığını biliyoruz. Eski uygarlıklar piktogramları yazı dilinde kullanırken günümüzde piktogramlar, trafik işaretleri, uyarı işaretleri gibi evrensel kabul edilen semboller olarak kullanılmaktadır.

İmgeler, paleolitik dönemden itibaren mağara duvarlarında ardından birçok dönemde birçok uygarlıkta insan yapımı duvar kabartmalarında ve resimlerde görülmektedir. Günümüzden onbeş bin yıl öncesine dayanan çizimlerde insanların mağara duvarlarına, ağaç kovuklarına, kaya yüzeylerine çizdikleri imgeler günümüze ulaşmıştır. Bu imgeler; önce zihinde oluşturulur sonra düşünce ve duygu iletilerini aktarmak amacıyla resmedilmişlerdir. Bunlar yazı bulunmadan önce insanların aralarında iletişim kurmak, ortak bir dil oluşturmak için ortaya çıkmış imgelerdir. “İnsanoğlu için kendini görsel imgelerle dışa vurmak çağlar boyunca doğal bir ihtiyaç haline gelmiştir (Işıldak, 2008: 64)”.

Resim 2: Mısır hiyeroglifleri ve Sümer kullandığı çivi yazısı örneği

Ortaçağ'da ise özellikle İncil ile ilgili farklı yüzeylerde yapılan sembolik imgelere rastlanmıştır. Görsel imgelerin, yorumlanması ve anlamının çözülmesi aşaması karmaşıktır. “Rose her sürecin karışık ve birbirinden farklı olduğunu belirtmiştir. İmgelerin eleştirel olarak anlaşılabilmesi için teknolojik ve kompozisyonel bağlamlarında değerlendirilmesi gerektiğini söylemiştir (Gillian, 2001: 16)”.

Resim 3: Sümer Çivi Yazısına Örnekler

Sembolik anlatımı incelersek; semboller bir şeyi göstermek işaret etmek veya temsil etmek için kullanılan şey olarak tarif edebiliriz. İfadesi zor olan duyguların temsili, yansıması da simgedir. Sembol bir toplumun uzlaşma amacıyla anlam yüklediği göstergelerdir ve sanatta yer bulmaktadır. (Durmuş, 2011. 745).

Resim 4: Mozaik Resim, Doğu Roma İmparatoru II. İoannis Komnenos ve eşi Macaristanlı İrene (Ortada Hz. Meryem ve Hz. İsa figürü)

Bireysel ve kişisel semboller, sanatçının hayatıyla ilgilidir; bilinçsel, sosyal-kültürel dünyası, karakteri, yaşam algısı, hayata katkısı ve hayattan beklentileri, kişisel simgeleri oluşturur. Bireysel simgeler, sanatçı ya da konu aldığı bireyin, bilinçaltı ve bilinçdışı yanlarının “ideal bir gerçekliğe dönüşerek” nesne ve varlıklara aktarılmasıdır. Sanatçının, gizli duygularını kendisinin anlaması ve anlatması sonucunda ortaya çıkan kişisel semboller, sanatçının ruhunun nesnelere işlenmiş halidir ve benliğinin dışa yansıyan yüzüdür.

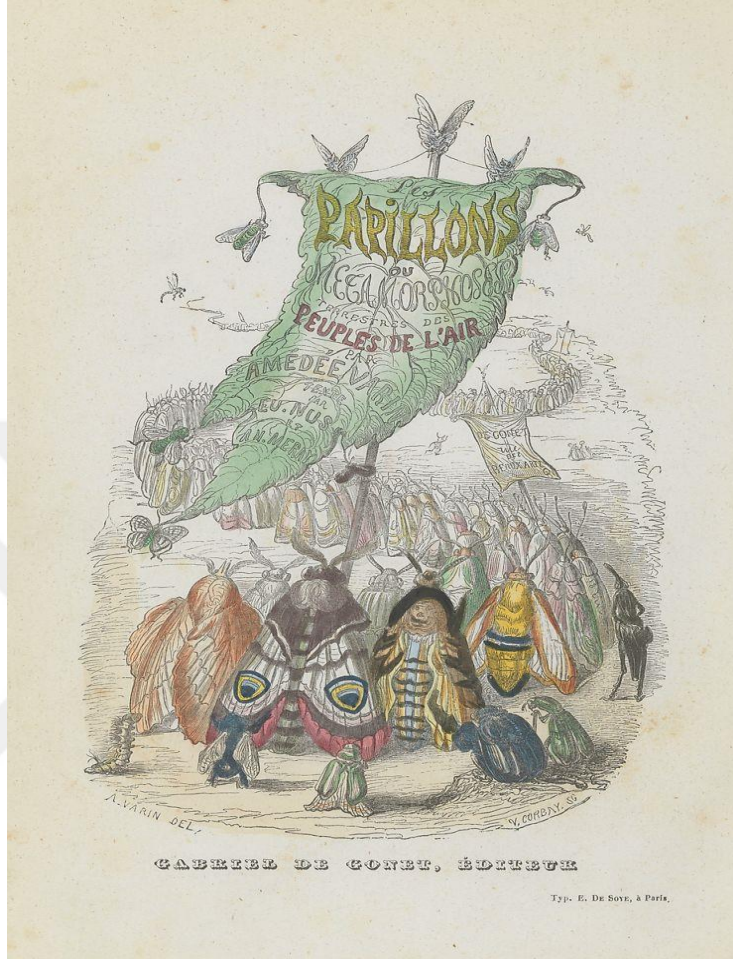
21. Yüzyıl’da, telefonlardaki kendini ifade simgeleri veya ses efektleri gibi imgesel gönderiler anlamın gerçekleşmesine yardımcı değerlerin oluşmasını sağlar. Küreselleşmenin etkisiyle, temel imgesel ifadelerle duygu paylaşımını gerçekleştirmektedir. “Sanatçının kendi karanlık, gizli duygularını bizzat kendisinin anlama ve anlatma girişimi sonucu ortaya çıkan kişisel simgeler, sanatçının ruhunun nesneye-fenomenlere sinmiş halidir ve benliğinin dışa yansıyan yüzüdür (Fromm;1995: 30)”.

1.2. Kelebek İmgesine Kavramsal Bir Bakış

“Kelebek, imgesi ömrünün kısa olmasından dolayı insan duygu ve düşünceleriyle ortak bir bağ kurulmasına neden olmuştur. Kelebek naifliğin ve güzelliğin sembolü olmakla birlikte kısa ömürlülüğünden dolayı zayıflığın ve kök salamayan bir sembol olarak vurgulanmak istenir (Kaplan, 1984: 41)”. Kelebek imgesiyle; ortaya çıkan kelebeğin zarif tavrı, kadınlarla özdeşleştirilmiş, hafifliği ve uçuşu dinamik, aktif bir tez canlılık olarak betimlenmiştir. Baharın tazeliği hayatın gençlik dönemi ve tazeliğine vurgu yapar. Kelebeklerin birbirlerinden ayrılan çeşitleriyle, kısacık ömürleri ile yaşamın coşkusu özdeşirilir.

Doğa bu güzel ve zarif hayvanlara, kamuflaj özelliği sunmuştur. Kusursuz renkleri ile bir o kadar muhteşem olarak doğaya uyum ve benzerlik özelliğindedirler. Bilim insanlarının çözemediği birçok bilmece her dönemde heyecan yaratmıştır ve yaratmaya devam etmektedir. Doğanın, dengesindeki farklılıkları okumamıza imkân sağlayan kelebeklerin durumu nasıl bir yaşamı davet ettiğimize dair bize ipuçları verir. Dünyamızı paylaştığımız canlılardan en hassas ve narin olanlardan kelebeklerden esinleniriz, kelebeklere kendimizi benzetir, onlarla aramızda bağ kurduğumuz tavır ve karakter özelliklerimiz vardır. Bazen kendimizi bu canlılarla özdeşirdiğimiz duygularımız, davranışlarımız ortaya çıkmaktadır. Kelebekler, çiçekten çiçeğe bir ömür balözü ve nektar peşinde koşan, güzel kokuların izini süren, güneşli havalarda yaşanan keyifli bir ömür, heyecanlı, dinamik ve umursamaz bir yaşamı temsil ederler.

Günümüzde ekolojik sorunlarla beraber kelebeklerin yaşadığı habitat da bozulmuştur. Doğal afetler, çağın yapay ışık kaynakları onlar için ölümcüldür. Kelebekler daima ışığa ve ateşe uçarlar öleceklerini bilmeden. Kelebek imgesi kültürlere göre farklılıklar gösterir. Edebiyatta, sanatın neredeyse her alanında sıkça kullanılan kelebek imgesi bazen umut bazen de umursamaz bir tavırla yaşamak kelebekle anlatılır. İnsanların, kendilerini yaşamaları, özgün olmaları kelebekle anlatılır. Bireysel ya da toplumsal ruh da kelebekle anlatılır. Bir kara hayvanı olan tırtılın uçan bir hayvan olan kelebeğe dönüşmesi metamorfoz olarak açıklanır. Bu özelliği kelebeğe olan ilgiyi artırmaktadır. Kelebek dönüşümün, bütün bir hayatı değiştirmenin de sembolü olarak sanatta ve edebiyatta kullanılmaktadır.

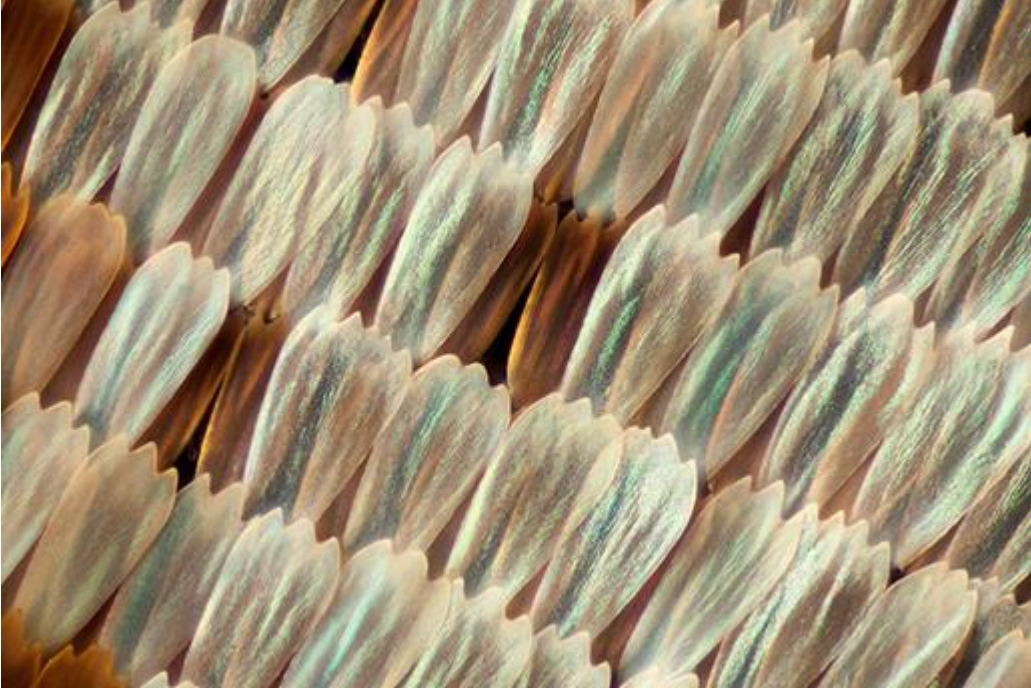
Resim 5: Amédée Varin, “Kelebekler Kara Hayvanının Metaforu”, 1852

İnsanoğlu, kelebeği kendisiyle özdeşirir, zihninde bir bağ kurar, Ruhun ölümsüzlüğüne inananlar, insanın öldükten sonra ruhunun kelebek olarak geri geldiğine inanırlar. Bu nedenle kelebek, ruhu yani ölümsüzlüğü sembolize eder.

“Kelebeklerin metamorfozu sembolik olarak radikal ölüm, yenilenme imkânı olarak algılandığında, insan hayatındaki değişikliklere imkan tanır. Bu nedenle, kozanın kırılması ruhun özgürlüğe kavuştuğu zaman, beden ölümüdür. Ölüm düşüncesine alışmak ve kabullenmek kelebek üzerinden hastalara anlatılır (Costa-Soraes, 2015)

1.3. Kelebeğin Anatomisi

Kelebek, hayvan, böcek, pul kanatlılar takımından 6 ayaklı ve vücudu 3 bölümden meydana gelen pullar ve dört kanadı ile uçlarında top olan antenleri olan ve proboscis borusu ile beslenen bir canlıdır. Tek ya da çok eşli olabilirler. “Kelebeklerin uçabilmesi için vücut ısılarının minimum 28 derece olması gerekiyor. Soğuk olan havalarda kanatlarını güneşe çevirerek güneşlenir ve uçabilmek için gerekli ısıyı sağlarlar. Kelebeklerin yaşı ilerledikçe kanatlarının rengi solar, bakımsız bir hale gelir ve kenarları yırtılır. Kelebeklerin cinslerine bağlı olarak uçuş hızları değişiklik gösterir.

Resim 6: Kelebeğin Kanat Pullarından Bir Detay

Kelebeklerin vücutları pullarla örtülüdür. Bu pullar, kiremit dizilişi tabir edilen tek yöne yatıktır ve gözle zor görülebilir durumdadır. Bu pullar, uçları yassı olarak genişlemiş kıllardır. Küçük temaslarda koparlar. Dört adet olan kanatları iki taneymiş gibi algılanır. “Kelebeklerin kanatlarının büyüklüğü türlere göre değişir. Gövdeleri üç bölümden oluşur (baş, göğüs, karın).

Pullu başlarında büyükçe iki petek göz ve çoğunda iki nokta (osel) göz bulunur. Ayrıca kafalarında bir çift anten bulunur(Yel-Eren; 2000: 25)”.

Resim 7: Kelebeğin Beslenmesi, 2006

Kelebeğin ağız, emici nitelikte ve hortum şeklindedir, kullanılmadığı zamanlarda bu emme hortumu toplanmış biçimde kafasının alt tarafına doğru kıvrılır. Hortum şeklindeki ağızları, bal özünü yemek için büyük bir avantajdır. Tat alma duyuları ayaklarında bulunur ve çiçeğin öz suyunu ayaklarıyla kontrol ederler. Bu tadı beğendiklerinde ise kıvrık duran hortumlarını uzatarak tüketirler.

Resim 8: *Mikroskop ile Kelebeğin Baş Kismına Bakış*

Kelebeklerin çiftleşme zamanında, erkekleri güzel kokular yayar, bundan dolayı dişilerin ilgisini çekerler. Tek veya çok eşli olabilirler.

Resim 9: *Kelebeklerin Çiftleşmesi*

Çiftleşme sırasında dişi kelebek, yumurtalarını bıraktığı bitkiyi özenle seçer. Bitkinin kalitesini ayaklarıyla ölçer, tanır ve yumurtaları bitkinin yüzeyine sıkıca yapışık olarak bırakır. Kelebekler yetişkinliğe gelinceye kadar; yumurta, tırtıl evrelerinden geçerler. Bu evrelerin hepsinin süresi farklıdır, bazı cinsler birkaç günde bazı cinsler ise birkaç hafta yumurtada kalır ve tırtıl olarak çıkmaktadırlar.

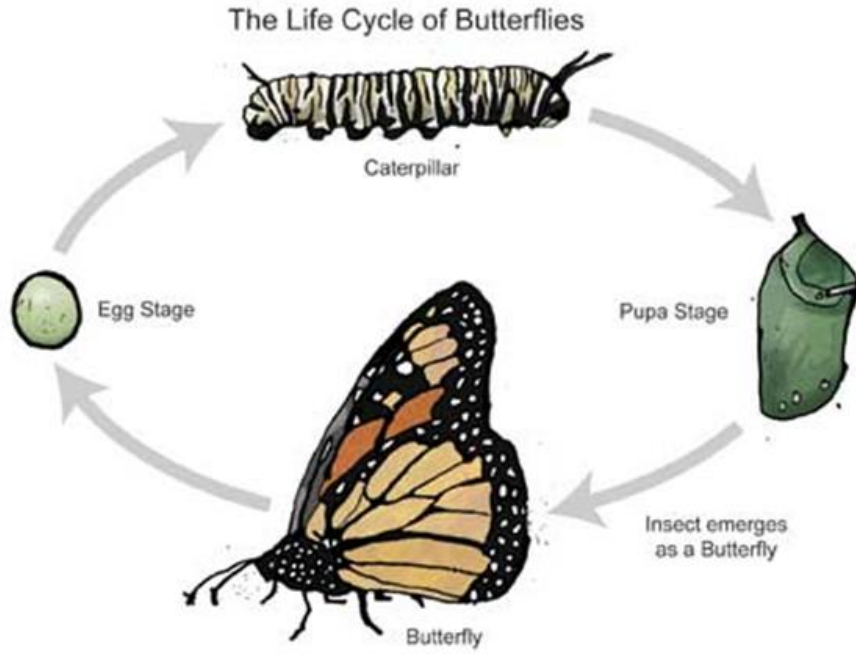
Resim 10: *Kelebek Yumurtası*

Tırtıl'ın kelebeğe dönüşüm hikayesi büyüleyicidir. Tırtıl gerekli olgunluğa ulaştığında son defa kabuk değiştirir ve eski kabuğu sertleşerek krisaliz ismi verilen sert ve daha dayanıklı bir kabuğa dönüşür. Krisaliz adı verilen bu dayanıklı kabuğun içinde pupaya dönüşerek, canlılığını sürdürür ve olgunluğa eriştiğinde, kendini bir yaprağın sapına tutunacak şekilde asar. Tırtılın vücut

parçaları, hücrelerini besleyen bir sıvıya dönüşür. Beslenen hücreler, kendi içinde baş, göz, kanat ve bacak gibi oluşumlarını tamamlayarak kelebeğe dönüşür.

Resim 11: Tırtıldan Kelebeğe Pupa Krizalit Evreleri

Resim 12: Kelebeğin Yaşam Döngüsü

Kelebeklerin yaşam döngüsünün larva safhası büyüme sürecidir. Bir tırtıl olarak da bilinen larva dönemi beslenmek ve büyümek için gerekli zamanı harcamaktadır. Tırtıl son gelişim evresine ulaştığında, kanat pedleri gelişmeye başlamıştır.

Kelebekler, tırtıldan bir yetişkine dönüşürken gerçekten şaşırtıcı bir metamorfoz geçirirler. Krizalis içindeki dönemde böceğin vücudu temel olarak sindirim sıvılarıyla sıvılaşır ve vücutta özel olan hücreleri kullanılarak yeniden yapılandırılır. Kelebeklerin yaşam döngüsünde; yetişkinlik, kanatlarını tamamen geliştirmiş ve cinsel olarak olgunlaşmışlardır. Yetişkin ilk kez krizadan çıkarken kanatları ıslak ve buruşuktur. Bedenlerindeki sıvıyı kanatlara pompalayarak genişler. Kanatlar, kuruduktan sonra uçmaya hazırdır. Yetişkin kelebeğin başlıca içgüdüsel davranışı, aynı türden bir eş aramak ve genlerini taşımak için canlı yavrular üretmektir. Kelebek türü milyonlarca yıldır yaşamaktadır.

Resim 13: *Fosil Kalıntılarında Kelebek, Meganeura Fossile*

Türkiye’de gözlemlenen sarı bantlı kadife Kelebek (Latince adı; *Nymphalis antiopa*) bilinen en güzel kelebeklerden birisi olarak kabul edilmektedir.

Resim 14: *Sarı bantlı kadife kelebek cinsine bir örnek*

En uzun ömürlü olan kelebek türlerinden; Hükümdar kelebeği (*Danaus plexippus*) tam 12 ay yaşamaktadır. Hiç bir kelebeğin ergin aşamasındaki ömrü 1 yıldan fazla değildir. Yaşamlarına yumurta, tırtıl ve pupa evrelerini de eklersek daha uzun ömürleri olduğunu görebiliriz. “Uzun yaşama rekoru ise bir güve türü olan Güney Amerika Yukka Güvesine (*Prodoxus y-inversus*) aittir ve tırtıl evresinde geçirdiği süre 30 yıla kadar uzayabilmektedir (Sözen, 2012).”

Kelebeklerin antenlerinin uç kısmı topuz olarak sonlanır ve bu sebeple Latince de topuz antenliler denilen *Rhopalocera* takımında sınıflandırmaya girer. Kelebekler, doğada gerçekleşen çevresel değişimlere hızlı geri dönüş gösteren; canlı gruplarından birisidir (Sözen: 2012)”.

2. KELEBEK İMGESİNİN SANATTA KULLANILMASI

2.1. Kelebek İmgisinin Sanatta Kullanılması

“Duyular aracılığı ile elde edilen ilk malzemeler imgelerdir. İmge önce gözde belirir. Buna retinal imge denir. Sonra bu imgelerden kimileri daha sonra hatırlanmak üzere bellek depolarına gider. Bunlar da bellek imgeleridir. Bir de canlı ya da silimsiz imgeler vardır. Bunlar, görüldükleri anda, oldukları gibi saklanırlar. Canlı imgeler uzun süre görüntülerinin usda koruyan imgelerdir”(Kırıçoğlu, 2002: 173). Geçmişten günümüze, Antik Yunan Mitolojisinde ve eski Mısır sanatlarında çeşitli şekillerde ve formlarda hem resim hem heykel olarak kullanılmasının yanı sıra günümüz modern resim çalışmalarında da konu olmaya devam etmektedir. Sanatçılar, kelebeğin kara hayvanı iken uçan bir hayvana dönüşmesi eylemini zenginleştirerek imgeler dünyanın merkezine koymuşlardır. “Kelebek sadece sanat eserlerine konu olmamış aynı zamanda kelebeğin kendisi de materyal olarak kullanılarak çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Kelebeğin özgürlük konusunda olumlu duygular yaratması sebebi ile sanatın farklı alanlarında dönemler boyunca oldukça fazla kullanılmıştır (Frost, 1937: 78; Weber, 1909: 163)”.

Kelebek; yaşamın kısırlığı ve kırılmasını gösteren tefekkürü ifade eden vanitas imgesi olarak da değerlendirilmiştir. (Leppert, 2002: 86).”

“Sanat çabası her şeyden önce simge yaratma çabasıdır; sanat simgeyle başlar sanatın kökeninde simge vardır. Sanat yapıcı kendinden nice simge barındırır. Her yapıt bir simge değil bir simgeler bütünüdür.” (Afşar, 2003: 193).

Antik Yunan Mitolojisinde Katolik Hristiyanlar, kelebek imgesi üzerinden hayatı sembolik olarak üç hal şeklinde özetlemiştir. Yaşam, ölüm ve diriliş. Arka bahçesinde sürünerek yaşayan bir tırtılın kozaya girerek ölmesi ve en güzel biçimde dirilerek uçuşması sembolize edilmektedir. Yaşam sürünmek, sürünerek yaşamak, kozaya girip metamorfoza uğramak ölüm, metamorfozdan kelebeğe dönüşüp uçmak, diriliş yeni hayat olarak tanımlanmıştır.

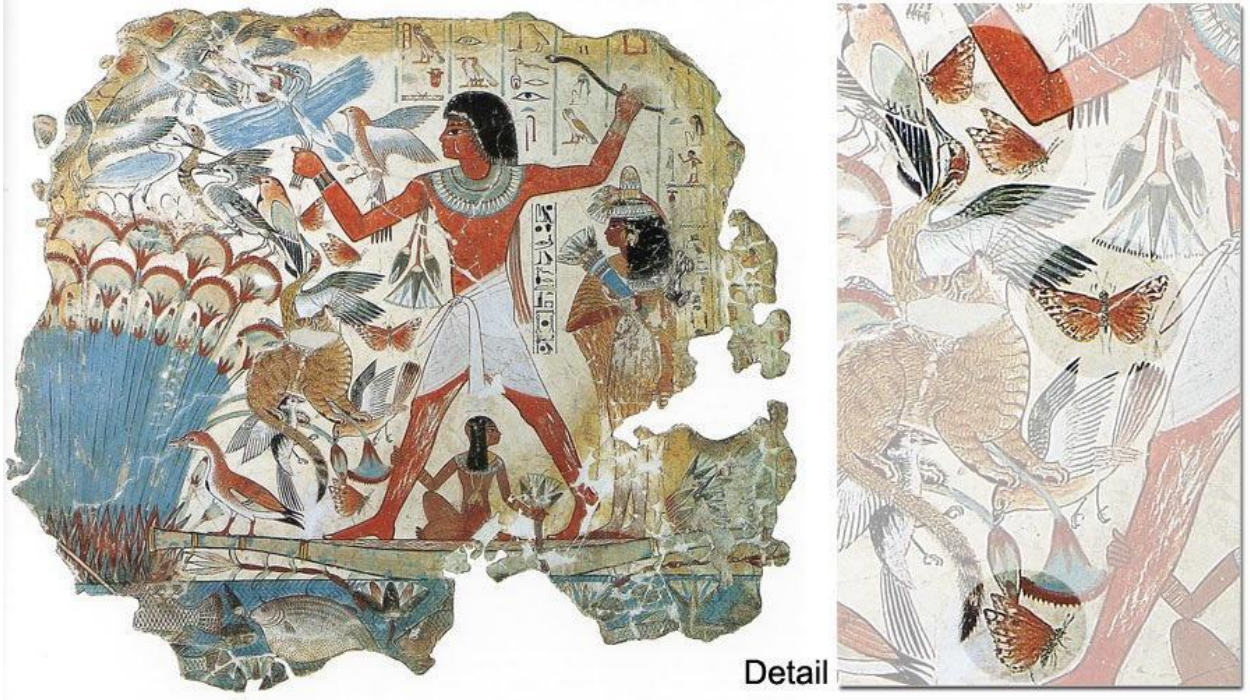
Kelebek; Antik Yunan Mitolojisinde Zeus'un oğlu Hermes'in omuzlarında gúcün simgesi olarak betimlenmiştir. Japon sanatında ise kelebek sonsuz yaşamın sembolü olarak gösterilmiştir.

Eski Mısır sanatlarında ve tasarımlarında kelebekler ile ilgili çok fazla çalışmalar bulunmaktadır. Özellikle de mücevherat, takı, resim ve boya kabartmalarında rastlanmaktadır. Mısır sanatındaki en eski örneklerden birisi, Dördüncü Hanedandan Kraliçe Hetepheres'in mücevherlerinde bulunan gümüş bilekliklerinden iki kelebek ve bir yuvarlak nokta tasarımı yapılmıştır. Bu tasarımda yer alan kelebek imgesi turkuaz, lapis lazuli ve carnelian'ı temsil eden iç kaplamalar, üst kısımlardan yapılmış ve monte edilmiştir. Kraliçe Hetepheres bu bilezikleri ömrü boyunca kullanmıştır. Kelebek imgeli takılar günümüzde Kahire'deki Mısır Müzesi'nde sergilenmektedir.

Resim 15: *Kraliçe Hetepheres'in Bileziği*, Eski Mısır, M.Ö. 2575–2528,

Eski Mısır sanatındaki en ayrıntılı kelebek örneği, Firavun Aminhotep III döneminde bir soylu olan Nebamun'un mezarındaki bir resimde bulunmaktadır. Resimde farklı yönlerde uçtuklarını gösteren, Nebamun'un sağ kolunun altında ve sağ ayağının üzerinde farklı açılardan boyanmış dört kelebek görülmektedir.(Ancient Egypt Magazine, 2013)

Resim 16 : *Bataklıklarda Nebamun Avının Bir Mezar Resmi*, M.Ö.1350

M.Ö. 1350 yılında Thebes, Mısır'da bataklıklarda Nebamun'un avlanmasını gösteren bir resim görüyoruz. Nebam'un karısı ve kızı ile beraber Nil Nehri'nin bir bölümünü saran bataklıklarda çıktığı avı anlatır. Tekne ile bataklıkta çeşitli kuşları avlayan Nebam'ın avladığı kuşlar teknede gösterilirken sağ taraftaki resimdeki detayda kelebekler de bulunmaktadır. Eski Mısır dönemine ait başka resimlerde de av sahnelerinde kuşların yanında kelebekleri görmekteyiz.

Menna'nın mezar şapelinin kuzey duvarında boyalı sıvadan yapılan orijinal mezar üzerinde avlanma sahneleri görülmektedir. Resimde nilüferleri tutan kadınlar; Tilapia, yavrularını ağızlarında taşıyan balıklar; ördekler ve kazlar gibi su kuşlar, bolluğun sembolleri olarak betimlenmiştir. Ayrıca bu resimde yaşam ve sonsuzluğu simgeleyen kelebek imgesi dikkati çekmektedir.

Avrupa'da kelebek Meryem ve çocuk İsa'nın gösterildiği resimlerde ve İsa'nın elinde yeniden doğuşu, tüm insanlığın yeniden doğuşunu sembolize edecek şekilde kullanılmıştır. (Ferguson, 1954:13; Machine, 1953:163)

Kelebeğin materyel olarak Meksikalı Sanatçı Yolanda Gutiérrez Acosta tarafından yapılan sanat eserinde kelebek materyel olarak kullanılmıştır. Şuanda Valencia Üniversitesinde sergilenen Kelebek kanatları ve agav dikenlerinin malzeme olarak kullanılması ile yapılmış bir eser bulunmaktadır.

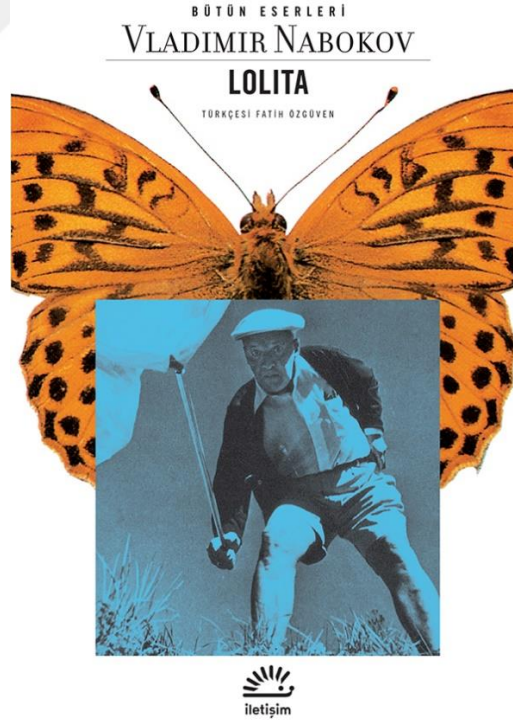
Sanatçı Yolanda Gutiérrez Acosta, eserini oluştururken Náhuatl felsefesinden etkilenmiştir. Bu felsefe doğayı ve ilahi birbirine bağlamayı, geleneksel olmayan materyalleri kullanarak ve sanat nesnesinin ihtiyacını sorgulayarak, geçici ve geçici olma olasılığını desteklemiştir. (Llamas, R., 2018)

Resim 17: Yolanda Gutiérrez Acosta, 2002, *Kelebek Kanatları ve Agav Dikenleri (Ephemera) Üzeri Yapıştırma*, Valencia Teknik Üniversitesi

2.2. Edebiyatta ve Şiirde Kelebek İmgesi

Yazar Vladimir Nabokov, Lolita, Pale Fire ve Ada veya Ardor gibi lirik ve metafictional (meta-kurgusal) romanları olan Rus-Amerikalı bir yazardır. Yazar Nabokov birçok okurunun gözünde bir kelebek uzmanı, ünlü bir lepidopteristtir. Rusya'nın Vyra kentinde bulunan ailesinin yazlık evinde çocukluğunda rastladığı uçan canlılara hayrandı. Bu hayranlık yazarda zamanda ömür boyu süren bir tutku haline geldi. 1940'ta Amerika'ya yerleşen yazar, New York'taki Amerikan Tabiat Tarihi Müzesi'nde bir entomolog olarak gönüllü çalışmalar yaptı. Ardından Harvard'ın Karşılaştırmalı Zooloji Müzesi'nde kelebek çalışmaları yaptı bir yandan da Wellesley Koleji'nde edebiyat dersleri verdi. 1955'te Paris'te ve 1958'de New York'ta Lolita adlı kitabının yayımlanmasıyla şöhrete ulaştı. Nabokov'un lepidoptera çalışmalarına bilimsel olarak katkıda bulundu. 2010'da, bir mavi kelebek cinsi hakkında varsaydığı göç paterninin doğru olduğu kanıtlandı (Batuman, E.).

Resim 18: Vladimir Nabokov, Lolita

Kelebek Etkisi, 1890'lı yıllarda Henri Poincaré tarafından bulunmuştur; fakat bu kavram 1952 yılına kadar unutulmuştur. 1952 yılında, Ray Bradbury zaman yolculuğuyla ilgili bir hikâyede "dalgalanma etkisi" olarak bu kavramı kullanmıştır. Kavram, 1961 yılında Edward Lorenz tarafından yeniden kullanılmaya başlanmış ve popülerleşmiştir. Bu kavram aynı zamanda onun adıyla bağdaşmıştır. Lorenz, bir meteorologdu, hava tahminlerini yapabilmek için bir bilgisayar programı geliştirmeye çalışıyordu. Lorenz, ilk olarak girdiyi olması gerekenden biraz daha ayrıntılı şekilde yükledi: 0.506 değerini yüklemesi gerekirken, 0.506127 değerini yükledi. Bu ufak farklılığın, beklenen sonuçtan çok daha farklı bir sonucu oluşturduğunu fark etti ve bir süre bunu anlamlandıramadı. Sonra bunun "Kelebek Etkisi" olduğunu anladı ve bu kavram o zamandan beri popüler olarak bilim dünyasında kullanılmaya başlandı. New York Bilimler Akademisi'nde bir konferansı olan Lorenz, *"bir martının kanat çırpışlarının, iklimin tümünü sonsuza kadar ve kökten değiştireceği"* bilgisini belirtti.

Kelebek Etkisinin temelinde kelebeğin kanat çırpışlarıyla ilgili metaforla ifade edilmek istenen kısmı şudur: Tabi ki hiçbir kelebeğin kanat çırpışları yalnızca bir hortum meydana getiremez. Fakat, kelebeğin kanat çırpmasının oluşturduğu etki olmadan ortaya çıkamayacak (eşik enerjisine ulaşamayacak) bir hortum, kelebeğin kanat çırpışlarının etkisiyle o eşiği aşabilir ve hortum meydana gelebilir. Burada limit bir durumdan bahsedilmektedir. Bazı fiziksel olayların sonucunda bir hortumun oluşabilmesi için gerekli koşullar ve enerjinin limit düzeyde sağlandığı ancak halen hortumun çok küçük miktar da olsa bir enerjiye ihtiyaç duyduğunu düşünürseniz, minik bir kelebeğin, minik bir kanat çırpışının bu eşiğin aşılmasına yarayabileceğini anlayabilirsiniz. Buradaki öz ise şudur: *"Dinamik sistemlerde göz ardı edilebilirmiş gibi gözüken etkiler bile birikerek çözümün ya da sonucun köklü bir şekilde değişmesine ya da hiç var olmayacakken var olmasına yarayabilirler"*. Bu olay, Kaos Teorisi'nin de temelini oluşturan olgudur.

“Hikâyede aşk heyecanı; kalpte havalanan kelebeklere ve şelaleye benzetilmiştir. Aşkî kimi hikâyelerinde ışık, masal, rüya, kelebek, kuş gibi müspet metaforlarla anlatırken kimi hikâyelerinde hastalık, zehir, sancı, deprem, ölüm gibi menfi metaforlarla anlatarak müspet metaforlarla örtülen aşkın görünmeyen taraflarını da ortaya koymuştur.” (Gezer; 2018)

İmge'nin tanımı konusunda çok çeşitlilik olabilir, örneğin Gürsel Aytaç; *yoğun anlam yükü olan bir tablo* şeklinde tanımlamayı yeğler. (Aytaç, G., Genel Edebiyat Bilimi, Papirüs: 56), doğru ve dolaylı imgeden bahseder, Sovinski'den imge konusunda şöyle bir alıntı yapar: "Bir yazarın gerçeklik, ani, tasavvurdan aktarmalı ifadeler kullanmadan, gözle görünür olanı dil aracılığıyla somutlaştırdığı yerde, doğrudan imgesellik vardır." Bilge Karasu'nun "Tepe" hikâyesinde imgenin onun yazarlık hayatı açısından önemini dile getiren su cümlelere rastlarız: "*Ama imge dediği anda, aklına imgeyi getirdiği anda, bir sözle biçimleştiriyor bu kavramı. Bu söz, bütün ömrüne, yaşamasını başarmış olsa da olmasa da, bütün ömrüne yön vermiş, bütün ömrünü yönetmiş bir söz değil mi?*" (USBGA, :70) S. Dilek Yalçın, "*Narla İncire Gazel*" 'de yaşam, doğum ve ölüm arasındaki süreci nar ve incir imgeleriyle ifade edildiğini metinde nar yaşam serüvenine, incir ise insanlığa karşılık geldiğini söyler.

Aynı zamanda da Doğu mitine ve geleneğine ait olan nar; dişiliğin de simgesidir. Hristiyan teolojisinde de nar, tanrısal mükemmeliyetin simgesidir. "*Narla İncire Gazel*" 'de nar, kırmızı renk, ateş, yok oluş ve gözyaşını temsil eder. (S. Dilek Yalçın, Frankofoni: 9- 37) Serdar Rıfat, Kitapların Şenlik Ateşi'nde; Anlatı, öykü ve roman gibi anlatı sanatlarının geniş anlamda kurguya dayanmaları nedeniyle gerçeği değil, gerçek dışı olanı hedeflediklerini söyler. Anlatı sanatlarının malzemesinin hiçbir zaman ham var olan değil, estetik süzgeçten geçirilerek zihinde yeniden kurulan bir var olan olduğunu belirtir. Bu görüşünü şöyle açıklar: "İşte imge kavramı bu oluşumun taşıyıcı ögesidir ve genel anlamada tüm sanatlar imgeleştirici bir bilincin ürünüdürler." Tanpınar'ın, hem şiirlerinde hem de düzyazı yapıtlarında ısrarla kullandığı, derin anlamlar yüklediği sözcükleri vardır: "tılsımlı ayna", "aynanın suları", zamanın aynası", "musikinin aynası" gibi... Tanpınar, durmadan sözcükleri birbirleriyle ilişkilendirerek kendine kapalı bir semboller dünyası kurmuştur. Aynanın, Tanpınar'ın, imge dünyasının temel unsurlarından biri olduğunu biliyoruz. Mahur Beste'de Behçet Bey, kendini her gün otuz aynada birden seyrediyor. Huzur'da Mümtaz, bir yığın aynadan oluşmuş bir alanda yaşar. Bakışların takılıp kaldığı, her şeyi sonsuza kadar çoğaltan, büyük bir sır açıklarmış gibi duran ağır, sırlı aynalar sırlarla doludur Tanpınar'ın dünyasında. Bachelard, bir imgenin tüm ruhu ele geçirmesi için ikili anlamlar kazanması gerektiğinden söz eder. İşte 'ayna' imgesi Tanpınar'da böyle bir rol üstlenir. 'Ayna' aynı anda hem alabildiğine açık hem de kendini ele vermeyen gizemli, kapalı bir dünyadır. Hem yansıtıcı hem de kördür. Bir örnek vermek gerekirse: "İstanbul'un Mevsimleri ve Sanatlarımız" adlı bölümde, "Suyun aynası, ya her şeyi alır, kendinde toplar, çoğaltır, kendisini yaratan

aydınlığa büyük bir çiçek gibi fırlatır, altın bir yosun yapar, bilinmez zaman sahillerine taşır. Bu İstanbul'un zaferidir. Yahut birdenbire kapanır, toklaşır. Kurşundan bir kapı gibi eşyayı reddeder” der Tanpınar. Bu pasajda “ayna”, onun içinden aydınlatan bakışı yitirmiş şekildir. Bakanın bakışını kendinde toplayıp geri yansıtan ayna, birden donuklaşmış, “kurşundan bir kapı” gibi reddedici bir varlığa dönüşmüştür. Yansıtıcılığını yitirmiş bu ‘ayna’ Tanpınar’ın hemen her eserinde karşımıza çıkar. Virginia Woolf, Dalgalar adlı eserinde aynalara şöyle yer verir: “Bu benim yüzüm,” dedi Rhoda, “aynadaki; Susan’ın omzunun arkasında bu yüz benim yüzüm. Ama onun arkasında eğileceğim yüzümü saklamak için. Burada değilim çünkü ben. Yüzüm yok.” İşte bu yüzden nefret ediyorum bana gerçek yüzümü gösteren aynalardan.” Latife Tekin, Aşk İşaretleri’nde ayna imgesini şöyle kullanır: “... yere çömelmiş, tıraş oluyordu, sırtı bize dönüktü bakışlarımız sırtından, çatlak taş aynada titreyen parçalanmış yüzüne kayıyordu. Aynanın içinde, köpükler ortasında yitmiş sayısız ağız, birbirine bitişmiş, ayrık, ama aynı donuklukla bakan bir sürü göz oynayıyordu. Gerçek bir varlığın parça parça canlanan yüzü değil de bir resim sanki” Octavio Paz’a göre Juan Rulfo, Pedro Paramo adlı romanında çevreyi, betimlemeler yoluyla değil imgelerle anlatan tek Meksikalı yazardır. “Tan ağarırken iri yağmur damlaları düştü. Damlalar, sürülü toprağın yumuşak, ince tozuna değince kof sesler çıktı. Bir alaycı kuş toprağın üstünden uçarak geçti, ağlayan bir bebek sesi çıkardı uçarken. Sonra yorgunluktan bitmişçesine inledi, daha sonra da, ufkun aydınlanmaya başladığı noktaya varınca hıçkırdı, bir kahkaha attı, yine inledi.” Carlos Fuentes’e göre Pedro Paramo, geleneksel gerçekçi Meksika romanının tüm öğelerini barındırır; alışılmadık, şiirsel ve yenilikçi bir tarzda ilerletilip yetkinleştirilmiş olarak. Juan Rulfo’da doğanın betimlenmesi, asla yalnız bir lirik parça olmaz; daha çok, ilk sayfalardan başlayarak okurun ve karakterlerin bilincine süzülen eksiksiz bir bütündür. Bu açıdan Juan Rulfo ile Yaşar Kemal arasındaki paralellikten bahsedilebilir. Yaşar Kemal’in yapıtlarında doğa yalnızca bir dekor olarak gözükmez. Doğa tüm roman kahramanlarında olduğu gibi anlatıma katılır. Her romanında gerçek bir kahraman gibi karşımıza çıkar ve en az öbür kahramanlar kadar renkli yaşarlar. Yaşar Kemal’in yapıtlarında doğa, insanları, hayvanları, bitki örtüsü ve yeryüzü şekilleriyle bir bütündür. (Bougeoise, L.)

Plastik sanatlarda bunun en çarpıcı örneği heykeltıraş Louise Bourgeois veriyor. Babanın İmhası/Babanın Yeniden İnşası adıyla yayımlanan otobiyografik kitabında, Louise Bourgeois sanatını kendi çocukluğundan bilinçaltından çekip çıkardığını, imgelerle düşündüğünü anlatır.

Hayatında onu yaralayan, etkileyen şeyleri sembolik olarak yeniden ürettiği imgeleri yarattığı heykellerde kullanır. Louise Bougeoise'nın 1940'larda başladığı Femme Maison (Kadın Ev) serisi, gövdesinin üzerinde baş yerine çok katlı bir ev taşıyan çıplak bir kadın tasviridir. Kadın, ev içine kilitlenmiş ya da ev içini bir giysi gibi üstüne geçirmiş gibi görünür. Evin pencereleri ve duvarları farklı stillerdedir. Beden ise çıplaktır; küçücük kolları, bedeninin anatomik oranlarla uyumlu değildir. Yapıt, sanatçının evle ilgili sorumlulukları ile zihninin meşgul olduğunu ima ediyor olabileceği gibi, bir evle tamamen bütünleşmiş olan bir beden gibi trajik, mizahi veya absürd bir fikre de işaret ediyor olabilir. Bougeois bu seride tasvir ettiği kadın hakkında şu sözleri dikkat çekici: "Kadın yarı çıplak olduğunu bilmiyor, saklanmaya çalıştığını da bilmiyor. Yani bu kadının engeli yine kendisi, çünkü saklanabildiğini düşündüğü her anda aslında kendisini açık ediyor." (Burak C., Fıstıkçı İ.).

Türk resim sanatında kendine has çalışmalarıyla dikkat çeken Cihat Burak'ın çalışmalarında bayrak imgesinin izi sürüldüğünde sanatçının gözlem yeteneğinin parçası olarak bir belge niteliği de taşımaktadır. Resimlerindeki bayrak imgesinin izini sürdüğümüzde ortaya şöyle bir tablo çıkıyor. Bayraklar, milli marşlar gibi ulusun tarihsel geçmişini övgüyle anan nesnelere. Cihat Burak'ın Fıstıkçı İbrahim (1968) adlı çalışmasında bayrak imgesi barındırmaktadır.

Seyyar fıstıkçı tezgâhının üzerinde bir ay-yıldız göze çarpmaktadır. Resme konu olan Fıstıkçı İbrahim'in iç dünyası, zor şartlarda hayata tutunması ve ülkesine olan bağlılığını ressam bayrak imgesi ile resmine taşımıştır. Çağdaş Türk resminin en önemli isimlerinden Mehmet Güteryüz yıllardır ürün vermeyi sürdürüyor. Mehmet Güteryüz iki yüzlü burjuva ahlakını didikleyp eleştiren resimleriyle seyirciyi alışkanlıklarından sarsan ve uyandıran, ona sorular sorduran, görsel biçimlerin algıyı yeni bir çaba ve işleyişe soktuğu yapıtlarıyla çağdaş Türk resminde önemli bir yer tutmaktadır. 2006 yılında gerçekleştirdiği at ve köpek heykelleri insani bir dokunuşun ürünüdür. Her iki figürün de Güteryüz'ün kişisel tarihinde önemli bir yeri vardır. 2006 Temmuz 'unda Bayrampaşa civarında kızgın asfaltta karşılaştığı Çin'den getirilip kaderine terk edilen bu chow-chow cinsi köpek, onun hem acıyarak sevdiği hem de başka bir düzlemdeki fikirlerine karşılık gelen bir işarettir. "Oradan oraya" savrulan, dünyanın öbür ucundaki yerinden edilerek İstanbul'da kaderine terk edilen bu köpek, sürekli taşınma, terk etme, yeni hayatın bilinmezliği ile başa çıkmak zorunda olan insanların göçebe yaşamlarına dair de bir semboldür.

Gülyüz için küçücük bedeninde coğrafyalar arası bir seyahatin izlerini taşıyan bir anıta dönüşmüştür. (Aytaç, G., 2000:56)

Yeniden doğuşun ve özgürlüğün simgesi olan kelebek Türk şiirinde oldukça fazla eserde yer almaktadır. Geleneksel Türk şiirinin de zengin bir sembolik ifade biçimi vardır. “Şiir dünyasının anlamsal büyü ve melodik anlatımlarını içinde barındıran imgelerin özgür görüntüsü kendi duygu yoğunluğunu hissettirir.” Şiir özelliği taşımayan metinlerde anlam açıkken, şiirde üstü kapalı bir anlatım vardır. İçinde sanatı gizlidir, çoğu zaman sembollerle ifade edilmektedir. (Kırmızı, 2007)

İmgeler şiirde kendi gerçek anlamının dışında farklı çağrışımsal anlamlar keşfetmemizi sağlarlar. İmgeler yüklediği anlamlarla şiir dünyasını zenginleştirmektedir. Anlam evreninde gösterge olarak işaret eden imge, sezdireni keşfettiren bilinçdışı, bilinçaltı simgelerin üstü örtülü anlamlarını içinde barındırır. İmge farklı algı oluşturmayı sağlayan düşünce biçimini beslemektedir. Şiirdeki imgesel anlam bireyselden geleneksele hatta evrensel anlatıma doğru yol alan bir anlam örgüsüne sahiptir.

İçinde kelebeğin metafor olarak kullanıldığı bir şiir örneği;

Kelebek Ömrü

*“Sevdâya alışkın bu gönüller seni bekler,
Son darbeye her cân o ölüm bûseni bekler!*

*Sevdâ denilen çölde çiçekler de tuzaktır,
Vuslatı yakın sanma fizandan da uzaktır!*

*Ellerde, avuçlarda, senin ismin anılsın.
Gönlümdeki aşkın yine yoklukta sanılsın!*

*Yükselsin o rûhum, göğe çıksın, sana değsin.
Çektirdiğin âhlarla gönül gökleri eğsin!*

*Hakkın bizi halk ettiği toprak ne de paktır!
Herhalde bu yüzden ki mezâr taşları aktır!*

*Heyhat! Kara sevdâ denilen yol ne de dardır!
Aşk bitti mi dünyâ kelebek ömrü kadardır!”*

(Parmaksız, M., N., 2009 :11)

Şair şiirin konusunu aşk olarak belirlemiştir. Şiirdeki aşkı; doğal, insani ve ilahî olarak üç aşamalı bir aşk olarak tanımlamıştır. Şiirin örgüsünde kelebeğin karakteristik özellikleri insan ömrüyle benzeştirilmiştir. Doğaya olan tutkusunu şair ilahi tutkusuyla devam ettirmiştir.

“Sevdâya alışkın bu gönüller seni bekler,” mısrasında ise kelebekler genellikle kısa bir ömür yaşadıklarını, en fazla bir yıl hayatta kaldıklarını o yüzden şiirde kullanılan kelebek ömrü tanımı, kısa hayat sürecini temsil etmektedir(Çetin, :36).

“Canın fida itken fekıymen, gıyşkıñ kübelegemñ Kil, güzel, kürset maturlıgıñ: yanayım, kil, yanayım...

Canını feda etmiş olan fakirim, aşkın kelebeğiyim Gel, güzel, göster güzelliğini: yanayım, gel yanayım

İy güzel, kil karşıma, kil, yılmayçı rehim itep, Min de sinñ eyleneñde eyleneym, eyleneym...

(Ey güzel, gel karşıma, gel, gül lütfen merhamet edip, Ben de senin çevrende doneyim, doneyim)

Sinnen isergenemnen ülgençë kotıla almam; Küz hem kaşıñnan sinñ aylanıyım, aylanıyım

(Senden sarhoş olduğum için, ölene dek kurtulamam; Göz ve kaşından senin dolanayım, dolanayım) “

(Tukay, 1985: 68, 69)

Şiir etkisinde kelebek ve ateş imgelerine başvurulmuş, kelebeğin ateşin etrafında dönmesi sarhoşluğa benzetilmiş ve anlatım zenginleştirilmiştir. Mum imgesi doğrudan vurgulanmasa da, eserde bu imgelem ateş sembolü üzerinden vurgulanmıştır.

Sufiliklerde, erimekte olan mum gibi yanmak ve mumun etrafında dönüp ateşinde yanan kelebek imgesi kişileştirilmiş, insani karakter olarak kullanılmıştır. Kavuşamamak ve tek yaşamaktansa yanma isteği, birleşmeye duyulan aşk, Allah’a yaklaşmak için yanıp tutuşma arzusu, döne döne trans hâline girme Mevlevi kültürünün temel duyguları olmuştur. Şiirde vurgulanan imgeler, Tanrısal bütünleşmeye ruhların birleşmesine ait tasvir Allah ile bütünleşmek lirik bakışla birlikte şiirde Allah’a sevgi duyma düşüncesi ortaya çıkmaktadır.

*“Sen raksına dalarken için titrer derinden
Çiçekli bir sahnede bir beyaz kelebeğin;
Bizim de kalbimizi kımlıdır yerinden
Toprağa diz vuruşu dağ gibi bir zeybeğin. “*
(Çamlıbel, F., 2008: 91)

Gelenek ile modern Anadolu ve Batı değerlerinin kültürel bir karşılaştırılması ile yapılıyor. Raks yapan beyaz renkli kelebek, balerin ile anlatılmaktadır. Burjuva ve aristokrat sınıfın zevk anlayışını temsil etmektedir. “Zeybek ise bir direnişin simgesi olup milliliği ifade etmektedir” (Karabulut, M., 2012).

Hintlilerin ‘vismara’ dedikleri garip bir kelebek gibi insan da hasbelkader üzerine konduğu yaprağın ve çiçeğin rengini almağa fitraten mecbur olur.

Ünlü düşünür Gazali'nin "Tehafutu'I-Felasife"siyle ilgili olarak bunları söylüyor: "Gazali bu eserine Tehafutu'I-Felasife adını verirken şöyle düşünmemizi istemiştir; insan akli gerçeği arar, ona ulaşmak ister, tıpkı kelebeklerin ışığı araması gibi. Kelebekler ateş ışığını görünce bunu gerçek ışık sanarak aldanır ve kendilerini derhal bu ışığın üzerine atarlar. İşte insan akli da yanıltıcı mantık kıyaslarıyla aldanarak, tıpkı bu zavallı pervaneler gibi mahvolur.”

Ziya Gökalp, bu konuyu, tırtılın içinden kelebeğin çıkmasına benzetmektedir. İpek Kozası şiiri bu olaya dayanmaktadır. Tırtıl her gün bitip tükenirken kelebek oluşmakta ve kuvvetlenmektedir. “Ziya Gökalp fikrini şöyle geliştiriyor: Tırtıl, tekâmülün sonuna varmış, Durmuş tefeyyüzde, dönmüş geriye... Bu yüzden çarhını ölümler sarmış, Gerektir her uzvu şimdi eriye. Değişecek şekli: Tırtıl ölmeden çıkacak içinden yeni bir beden. Bu yeni mahlûkun adı kelebek, Tekâmülde dâim yürür ileri. Şairler der ona kanatlı çiçek, O da çiçek gibi baharın şi'ri. Tırtıl irtica düşmüş bir hayat, Kelebek hürükte arıyor necat...

Bu hazırlıktan sonra, şair, sözü aktüel meseleye, saltanatın kaldırılarak yerine halk hükümeti kurulması fikrine getirir; taht ve taç da bizde tırtıla benzer, o da bin yılda değişir gömlek. O çökerse sanma oluruz heder Ondan doğar millet adlı kelebek Fikirle mefkûre (iki) kanatlarıdır: Uçunca hürriyet adını alır”

Saltanatın yıkılışının mutlak bir süreç olduğunu anlatan şair hürriyetin yaklaştığını ilan eder.

”Tahtçılığa bakıp ey bedbin olan! Halkçılığa bak ki nikbin olasın. Her yurt oldu şimdi bir millî vatan Lâyık mı bu millet geride kalsın l, Tırtıl bir devredir gelmiş, geçecek: Milletlerin sonu ancak kelebek!” (Kaplan, M., 2013)

Gökalp’in tavrını koyduğu, şiirinin timelinde tırtıl ve kelebek imgelerinin metefor gücünde bulmuştur. Yaşam gücü ve kendisinde varolan imgelem oluşturma ihtiyacı ziya gökalp’i ortaya çıkartır. Bu demektir ki alegorik anlatım yazarın kafasında daha önceden mevcuttur.

“ 14 Haziran 1920 tarihinde Polverista'dan kızı Seniha Hanım'a yazdığı mektupta şöyle diyor”
"Hadiseleri herkes başka türlü görür; filozof başka türlü görür. Filozof olanlara bakmaz, o olayların bir araya gelince ifade ettikleri tekâmül hareketine bakar. Cemiyetler terakkiye, tekâmüle doğru gidiyorlar mı? Filozofun aradığı budur. Tekâmül varsa, istikbal iyidir. O halde gam yoktur. Meselâ ipek böceği kozanın içinde bir tırtıl haline gelir. Kozaya röntgen şua'ı ile bakıldığı zaman tırtılın büzülmeğe başladığı görülür. Başkaları bunu görünce eyvah ipek böceği ölüyor der. Halbuki filozof bakınca der ki hayır ipek böceği ölmüyor, belki tırtıl halinden kelebek haline geçiyor. İpek böceği gibi, cemiyetler de tırtıl halinden, kelebek haline geçebilirler.

“Bu şiirde görülen "ölme" ve "yeniden doğma" fikri, yalnızca Ziya Gökalp’in bu şiirine özel değildir. Bu anlamlar metaforu, masallarında, şiirlerinde tabi ki makalelerinde de hissedilir ve görülür. Bazı etkiler genellikle sembolik bir tavır sunar.” Ruh sözcüğü “sınır ve işlevsel bir komplekstir” (Tansel, F., A., 1965: 317)

Şiirlerinde çiçek imgesini çokça kullanan Hâmid de çiçekle doğadaki diğer varlıklar arasındaki ilişkiden söz eder. İmgelerin birbirlerine olan ilgi ve hayranlıkları hatta muhtaçlıkları anılır.

*“Şu çiçekten bu havâî kelebek
Ne arar, onda ne var istenecek
Söyle, ey gizli muhâtab söyle:
O çiçekten ne umar bir kelebek,
Kelebkten ne anlar o çiçek? “*
(Tarhan, A., H., 2013: 707).

“İyi bir edebiyat eserinde düşünsel öge, metnin bağlamından çıkarıldığında tek başına taşıyacağı göndergesel anlamı metnin kapalı dünyasında taşımaz” (Moran, B., 1999: 168).

Şiirin oluşturduğu düş havuzu, eserin kıymetini ortaya çıkartır. Orhan Seyfi'nin; narinliği, zayıflığı, kırılğanlığı ile gönlünü kelebeğe benzettiği ve temsili istiare yoluyla gönül kelebek ilişkisini sürdürdüğü “Gönlüm” şiirinde olduğu gibi Suskunlar romanında da kelebek imgesi bir seyreltme aracı olarak karşımıza çıkmaktadır: “Fakat yaşı biraz ilerleyince, Veysel'in kös tokmağını asla bir yiğit gibi kavrayamadığını, tam tersine, serçe parmağı havada kalacak şekilde elinin bu dev tokmağa adeta bir kelebek gibi konduğunu fark etmiş, umudu azalırken öfkesi de böylece artmıştı” (Karabulut, M., 2012).

*“Benim gönlüm bir kelebek
Dolaşıyor çiçek çiçek Tükenecek ömrü böyle /
Çırpınarak titriyerek.”*
(Kaplan, M., 2013: 727)

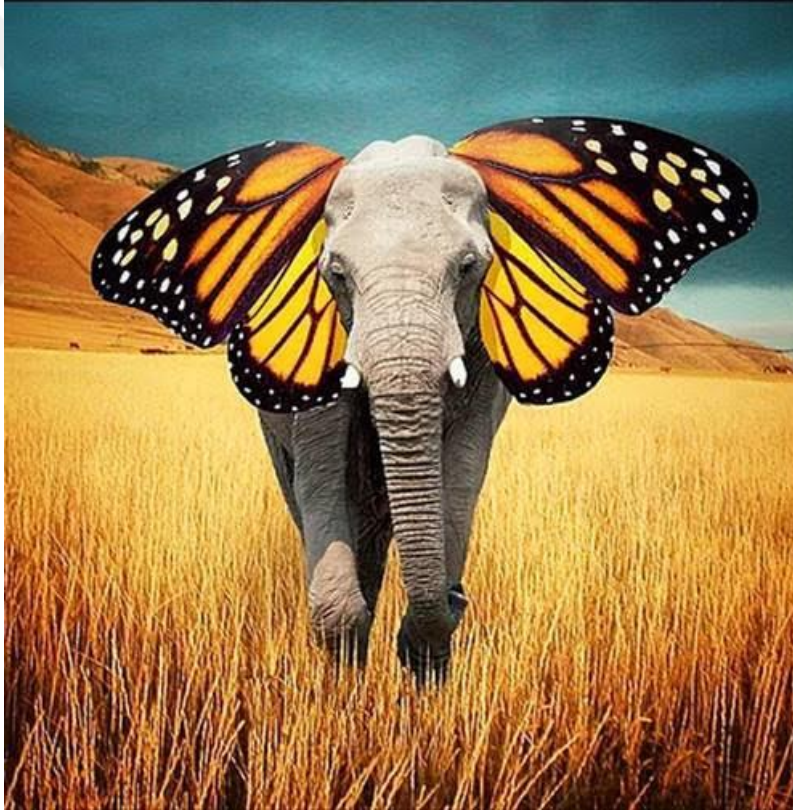
Şem‘ ü Pervâne eserlerinde yer alan pervâne sembolü, Kur’an ve hadislerde geçer: “O gün insanlar yayılan pervâneler gibi olacak”22 ayetinde insanlar, uçuşan pervanelere benzetilmiştir. Ayette geçen “ferâş” kelimesi “ferâşe”nin çoğuludur. Karanlıkta ışık ve ateş etrafında dönerek uçar kendisini çırpınarak ateşe atar ve Farsça’da olduğu gibi Türkçede de pervane olarak bilinen küçük beyaz kelebeklere “ferâş” denir. Ateşe çarpar ve kanatları yanar ve acıyla düştüğü yerde çırpınarak çaresizce dönmeye başlar. Zihnimizde bıraktığı bu izle “ferâşe” isimiyle tanınır. Yayılmış pervaneler tabiri, kelebeklerin ateş çevresinde dans edercesine aşkla uçuşu ve sonunda yanarak yere düşmesini anlatır (Armutlu, S., 2009: 877).

Kelebeğin ya da pervanenin kendisini ateşe atarak yanarak varlığını yok etmesi, şairler ve yazarlar tarafından ilham kaynağı olmuştur. Hem dünyevi aşkın, hem de aşkı ilahi aşkı anlatmak için kullanılmıştır. Aynı Fars edebiyatında olduğu gibi Türk edebiyatında da önce şiirlerde görüle şem‘ü pervâne sembolü XVI. yüzyıldan itibaren beyitlere paralel olarak pek çok tasavvufî eserde küçük hikâyeler şeklinde görülmüştür. Daha sonra da XVI. yüzyılda Türk edebiyatında müstakil bir eser olarak Şem‘ü Pervâne mesnevîleri yazılmıştır” (Armutlu, S., 2009: 877).

2.3. Kelebek İmgesinin Tasarım Alanında Kullanılmasına İlişkin Örnekler

Çağımızda dijital görsellerin artması, iletişim araçlarının yaygınlaşmasıyla imgeler daha da önem kazanmıştır. Günümüz sanatı, imge üzerinde kendisini temellendirir, her sanatçı kendine ait imgeler dilini kullanır. İmgelerde mistik öğeler, alegorik unsurlar söz konusu olabilir. Kavram ve sözcüklerin yeterli olmadığı durumlarda imgeye başvurulur.

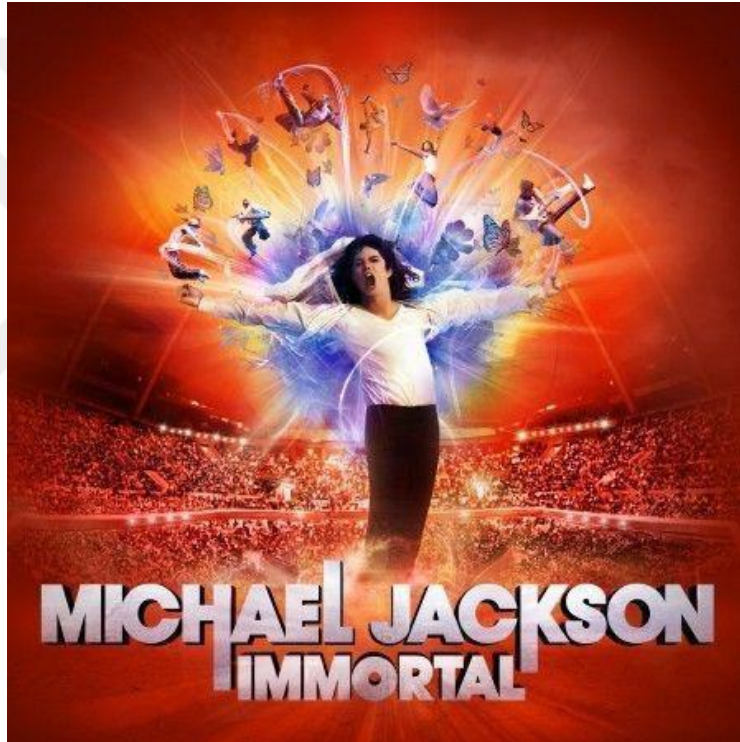
Hayatın anlamını aramada düşünüş biçimlerinde imgeler, hayal dünyasının, renkli ve canlı öğeleri olarak heyecan yaratırlar. Çağımız göstergeler ve imge diline dönmüştür, hiç bir şey neredeyse görsel ve imgeden bağımsız değildir.

Resim 19: Robert Jahns, 2014

Romanyalı fotoğrafçı Caras Inout'un tasarladığı bu fotoğraf, tasarımda farklı imgelerin zenginliğifotoğrafçılığın yeni olasılıklara, yeni düşünme biçimlerine teşne bir sanat olduğunu gösteriyor.

İmgeler sanatın hangi alanında kullanılırsa kullanılsın tasarıma ayrı bir renk katarlar. Özellikle afiş, kitap kapağı, albüm kapağı gibi grafiksel tasarımda canlılık ve ilgi çekmeyi sağlarlar. Michael Jackson, bazı albüm kapaklarında kelebek imgesine özellikle yer vermiştir. Kelebeklere büyük bir önem atfeden Jackson yıllar boyunca albüm kapaklarında kelebek imgesini kullanmıştır.

Resim 20: Michael Jackson, *Immortal* Albüm kapağı, 2011,

Jackson, sadece albüm kapağında kelebek imgesi kullanmadı, şarkılarının isminde de, müziğinde de kelebek imgesine yer verdi.

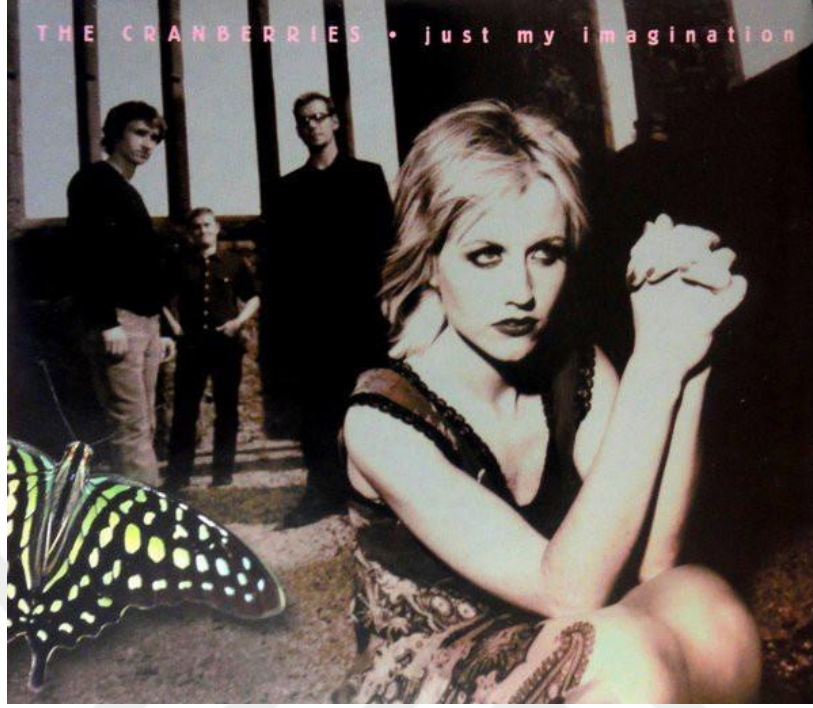

Resim 21: Mariah Carey, *Butterfly* Albüm kapağı , 1997

Mariah Carey albüm kapağında kendi fotoğrafıyla birlikte kelebek imgesine yer vermiştir. Kelebeğin uçuşunu saçlarının uçuşuyla özdeşirmiş, romantik, renkli şarkılarını aynı yüzeyde listelemiştir.

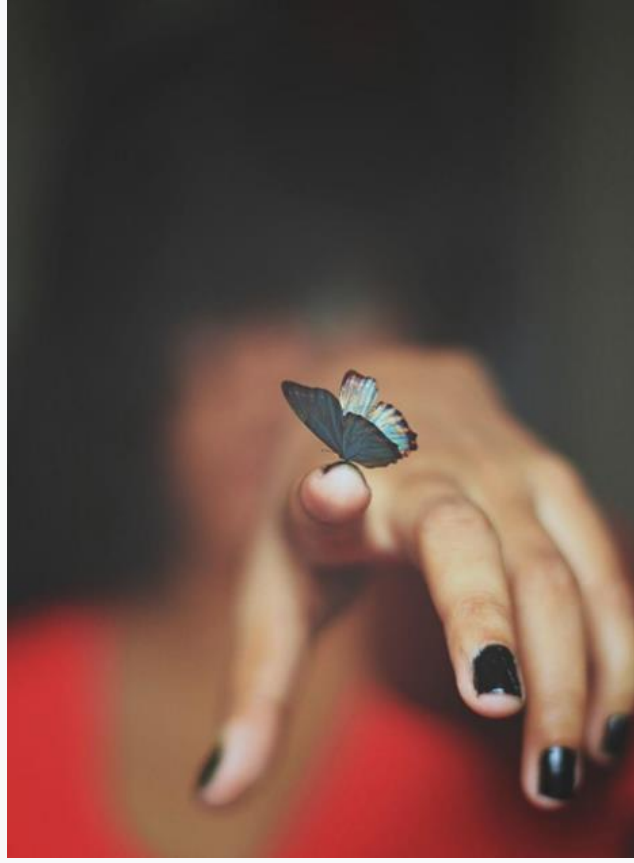
Resim 22: Mariah Carey, *Butterfly* Albüm Arka Kapağı, 1997

Resim 23: The Cranberries, *Just My İmagination* Albüm Kapağı, 1999

The Cranberries grubunun albüm kapağında demir parmaklıklar tutsaklığa vurgu yaparken kelebek imgesiyle tutsaklığın karşıtlığı özgürlük tasvir edilmiştir.

Moda sektöründe kelebek imgesi gerek kumaş deseni olarak gerek kelebek formu olarak kullanılmıştır. Ünlü modacı Alexander McQueen İlkbahar 2008 kreasyonunda kelebek formuna yer verdiği şapka ve daha birçok tasarımıyla dikkati çekmektedir.

Resim 24: *Bugün cehennemde bir kelebek gördüm*

20.yüzyılın moda sektöründe yaratıcılığın imgesel metaforları çağın digital mekanik yapısına uygun olarak gelişmiştir. Disiplinler arası bir tür mekanik yeni melez oluşumları doğurduğu bir anlayış moda dünyasında da kendisini hissettirir. İnsan hayvan karışımı tasarımlar, insan-makine android tasarımlar dikkati çekmektedir.

Resim 25: Versace Bahar Kreasyonu Kelebek Desenli Elbise, 1995

Resim 26: Alexander Mc Queen, Bahar Kreasyonu, 2008

Reklam sektöründe, afiş ve billboardlarda kelebek imgesine rastlanmaktadır. Dövme figürü olarak da kelebek rağbet gören bir figürdür.

Resim 27: Kelebek Dövmesi

Resim 28: Hasan Kale, *Mikro Art*

Resim 29: Cristiam Ramos, *Kelebek Kanadında Van Gogh'un Can Buluşu*, 2015

Resim 30: Cristiam Ramos, *Kelebek Kanadında Salvador Dali Çalışması*, 2015

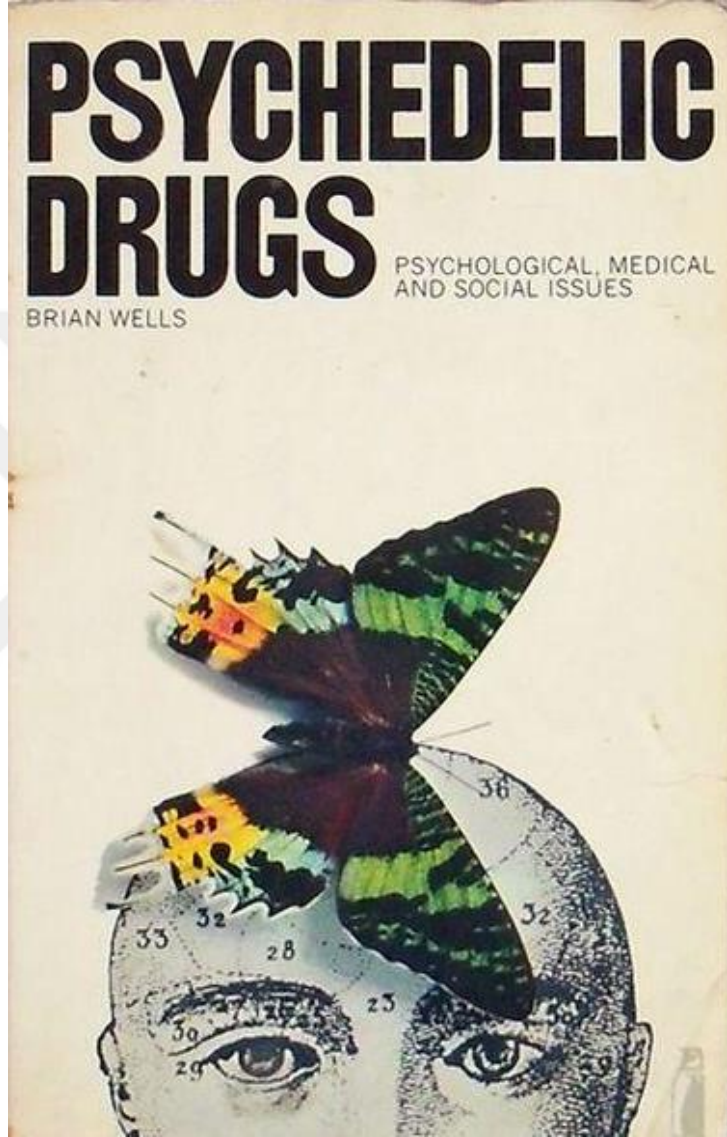

Resim 31: Hasan Kale, *Mikro Art*, 2013

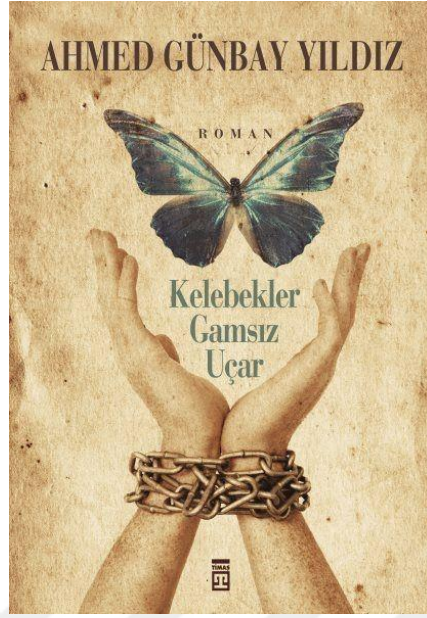

Resim 32: Cristiam Ramos, 2015

Reklam ve pazarlama sektöründe kelebek figürü çok kullanılır. Kitap ve posterlerde kelebek figürünün kullanılmasına ilişkin örnekler.

Resim 33: *Retro Kelebek Figürlü Kitap Kapağı*

Resim 34: *Kelebekler Gamsız Uçar* Kitap Kapağı, 2017

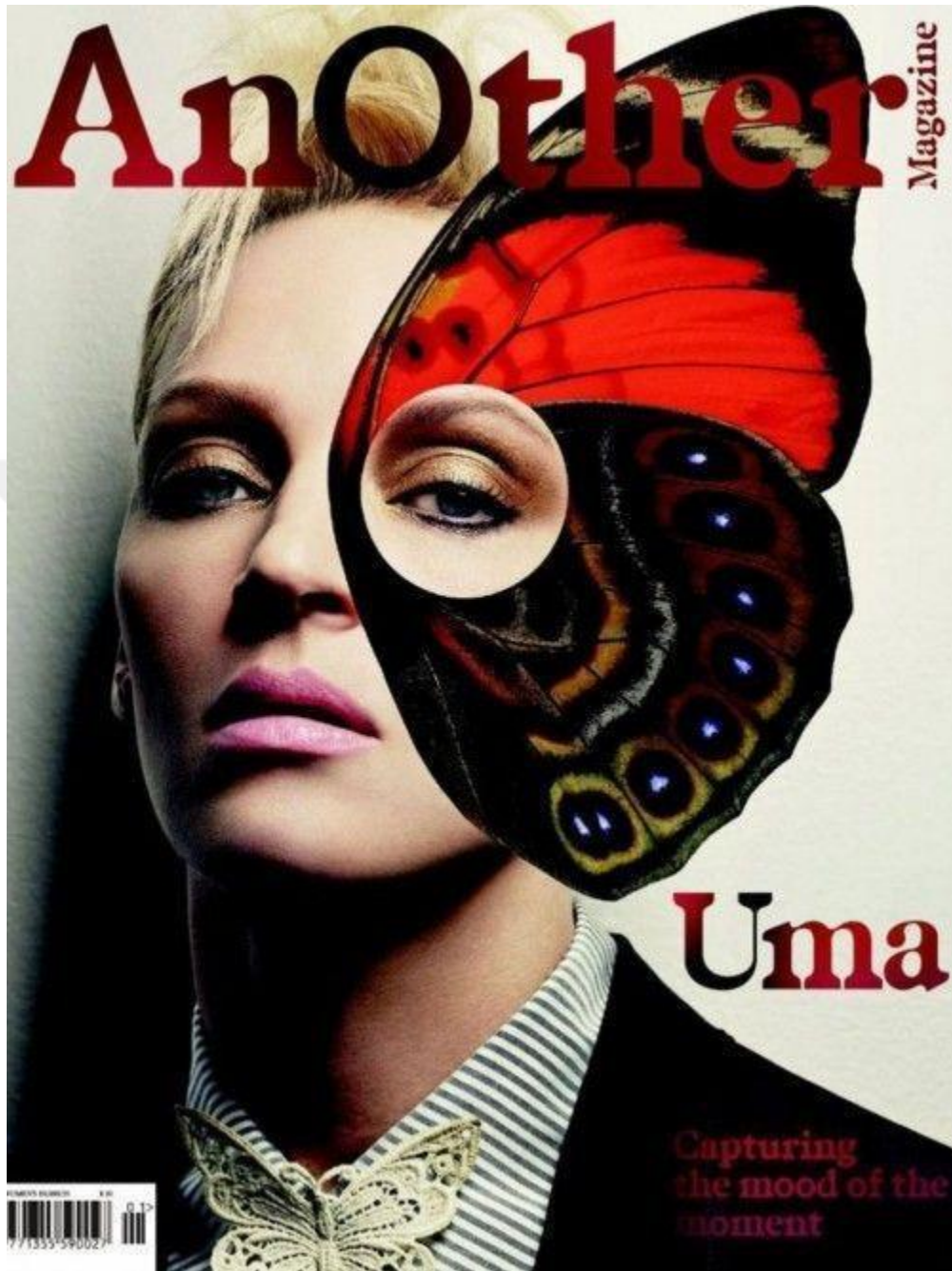
Resim 35: *Ölünceye Kadar Ölümsüzsün* Kitap Kapağı, Fırat Çakır, 2018

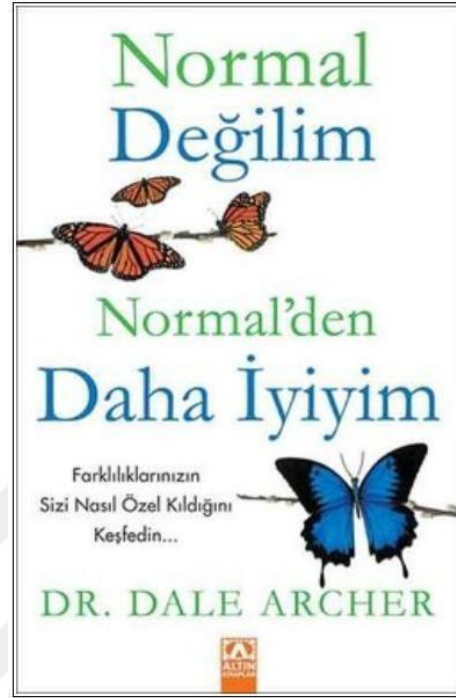
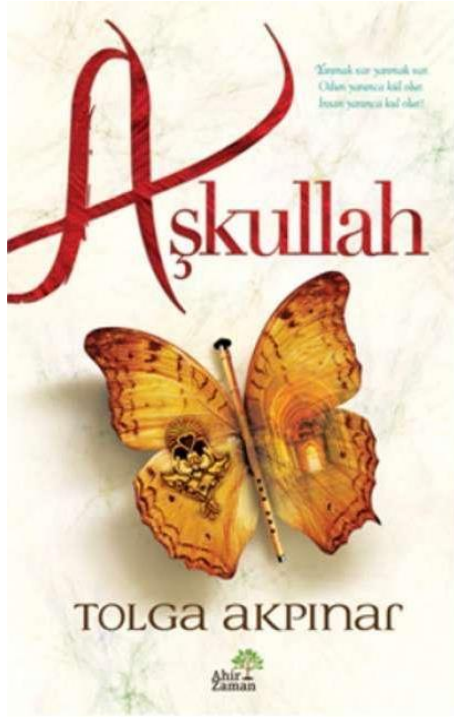
Resim 36: 10 Aralık Dünya İnsan Hakları Günü Kelebek İmgeli Bir Slogan, 1076x1108

Resim 37: Federico Garcia Lorca, *Kelebeğin Kötü Büyüsü* Kitap Kapağı , 2016

Resim 38: Uma Thurman, *An Other Dergi*, 2008

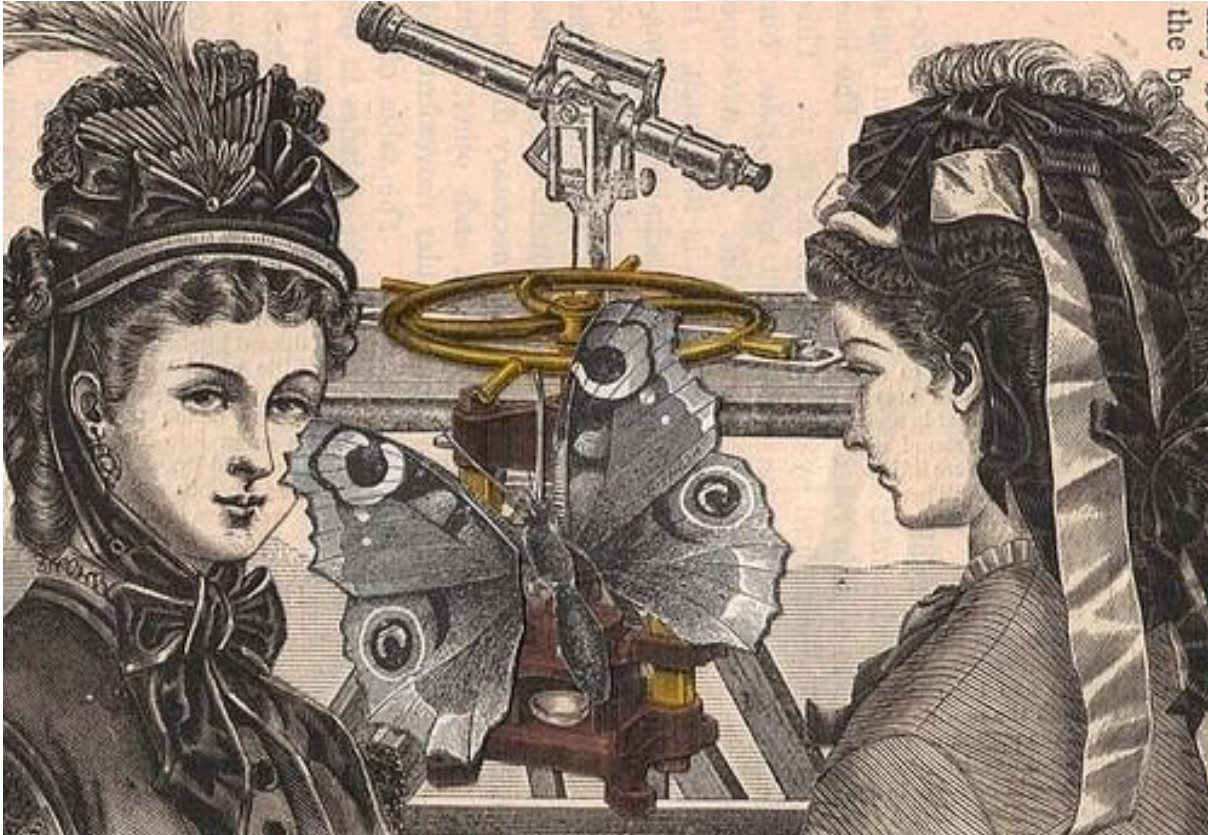
Resim 39: Tolga Akpınar, *Aşkullah*, *Kitap Kapağı*, 2014 Resim 40: Dr. Dale Archer, *Normal Değilim Normalden Daha iyiyim*, 2013

Resim 41: *Papillons* *Kitap Kapağı* Resim 42: *Kelebekler ve İnsanlar* *Kitap Kapağı*, Üstün Dökmen, 2017

Resim 43: Kelebek İmgesi Bulunan Bir Kongre Afiş, 2018

Resim 44: Larry Jordan, "Geçmişin hanımları, bilim ve doğa olgularıyla karşılaşır", ABD

John Everett

Görme engelli kızın üzerinde bulunan kelebeğin bir anlam bütünlüğüyle hediye edilmiş ilahi bir görme ya da hissetme yeteneği olarak yorumlanabilir. Gösterdiği ya da hissettiği şefkat ve merhamete karşılık olarak çizilmiştir.

Resim 45: John Everett, *Kör Bir Kız*, Birmingham Müzesi

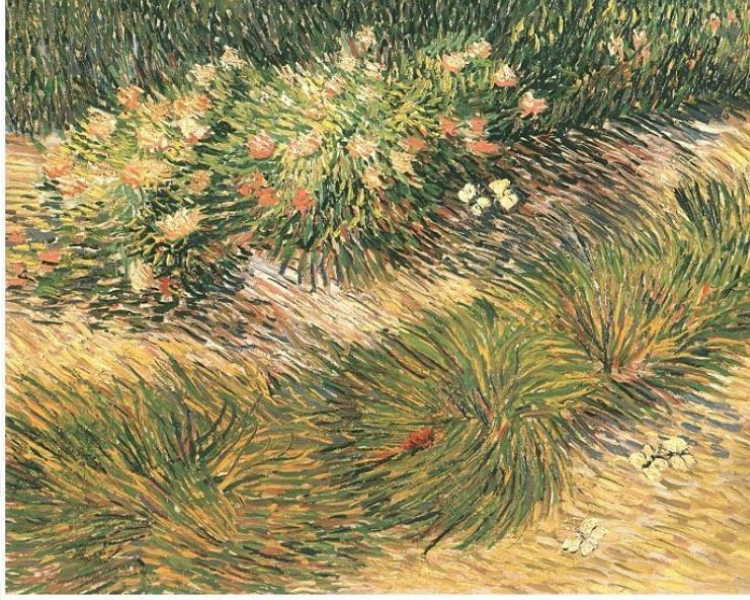
3. ÇAĞDAŞ SANATTA KELEBEK İMGESİ

Çağımızın sorunlarını çözmek, yeni düşünüş biçimleri yeni dünyalarla mümkün olur. Yeni dünyalar görsel dünyanın algılanışına yönelik yeni kavrayışlarla gerçekleşir. Bu kavrayış imgeleri kullanma becerilerinin geliştirilmesine bağlıdır. İster bir dış nesnenin zihindeki kopyası olarak alalım, ister özerk bir yaratı olarak, her imge bir görüntüdür, bir beliriş ya da görünüştür...İmgenin Arapça karşılıkları bunu daha iyi ortaya koyar. İmge hem hayal olarak karşlanır, hem de misl olarak. Birinci karşılık, Romantizmin ve Modernizmin öne çıkardığı o özerk var etme yetisine bağlanır: Hayalgücü, imgelem. İkinci karşılığın türevleriye imgenin doğasındaki asıl-suret ikiliğini daha açıkça belirten terimlerdir: Misal, emsal, masal, mesel, temsil, temessül. (Koçak, 1995: 51)

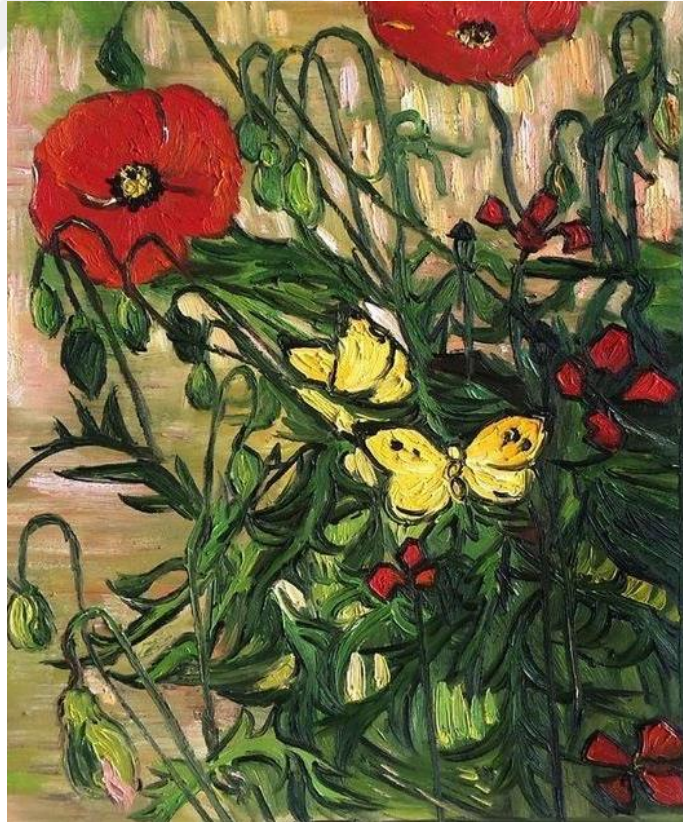
3.1. Van Gogh

Vincent Van Gogh, 30 Mart 1853 tarihinde, Hollanda'nın güneyindeki Brabant bölgesinde, Groot-Zundert köyünde dünyaya geldi. Van Gogh'un doğaya ve sanata dair sevgisi ve tutkusundan yola çıkacak olursak ifade biçimi ve anlatımları derin bir aleme açılan görsel şölen ve coşku barındırdığını söyleyebiliriz. Bu bağlamda yaşamı, coşkuyu, hayatı, sevgiyi, heyecanı, saflığı, temizliği ve tevazuyu eserlerinde görebiliriz.

Bu kelebekler ve güve serileri, daha sonraki yıllarda Vincent Van Gogh tarafından umut ve dönüşümü simgelemekteydi. Tırtıllar çok güzel bir şeye dönüşebilirse, bu fikir insanların aynı yeteneklere sahip olmalarıydı (Gayford, M., 2008).

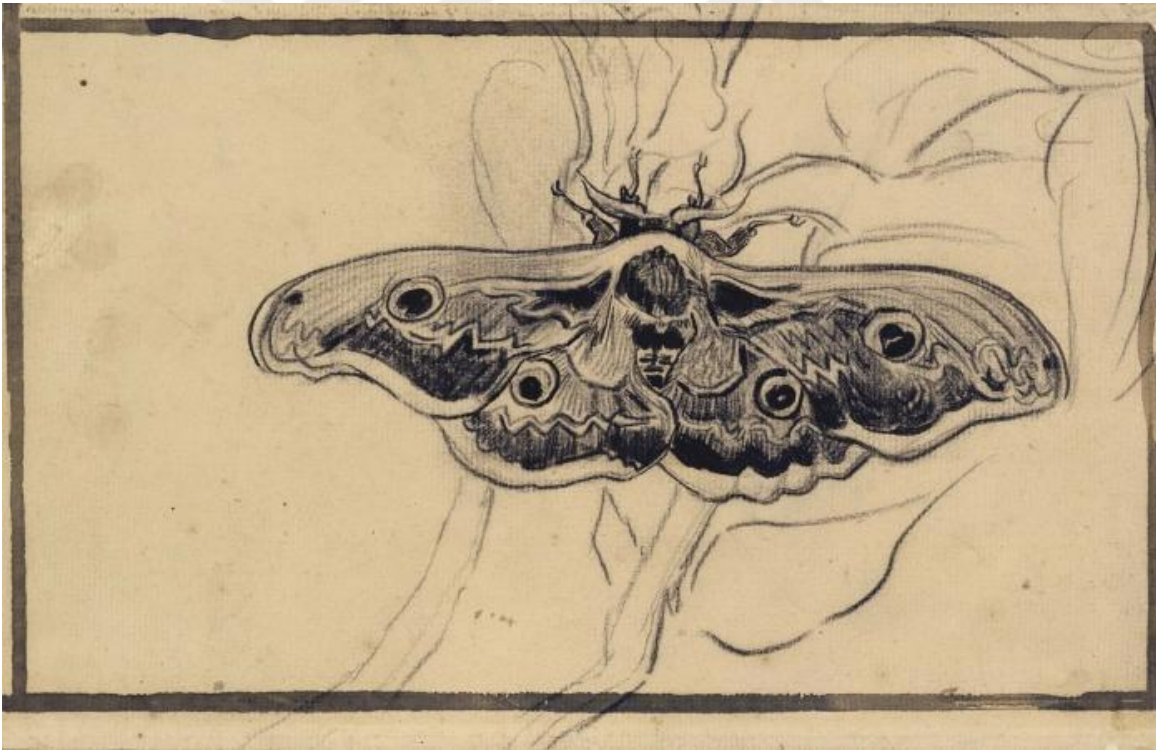
Resim 46: Van Gogh, *Çimen ve Kelebekler*, 1890

Resim 47: Vincent Van Gogh, *“Gelincikler ve Kelebekler”*, 1889

Vincent Van Gogh, 1881'den 1890'a kadar neredeyse 900 resmi boyadı. 1889 ve 1890 yılları arasında kelebekler ve güve serileri üretti. Bu seride, bir güve “Büyük Tavuskuşu Güvesi” ve en az dört kelebek resmi bulunur. Bunlar: "Gelincikler ve Kelebekler", "İki Beyaz Kelebek", "Çim ve Kelebekler" ve "Kelebeklerle Uzun Çimen"dir. Bu resimler, Amsterdam'daki Van Gogh Müzesi'nde bulunuyorlar (Dole; Gerard; Nelson, 2004).

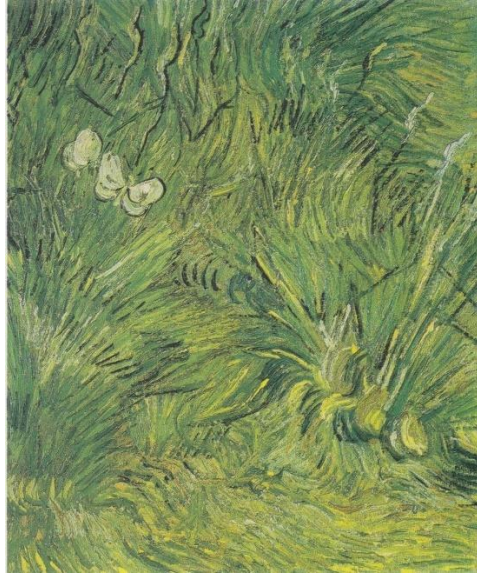
Van Gogh, bir tırtıl kelebek ya da güveye dönüştüğü için, bu dizi resimleri kelebeklere ve insanın dönüşüm yeteneğini simgeleyen bir güveyi yaptı. Dönüşüm yoluyla umut getirir ve bu Gogh'un anlattığı mesajdır. En sevilen metafor, dönüşümlerin getirebileceği olasılıklardır. Metamorfoz fikri ilgi çekicidir. Sürünerek yaşayan tırtıl artık coşku ile dolaşır. Ve Van Gogh metamorfozdan geçip görkemli bir kelebeğe veya büyük bir tavus kuşu güvesine dönüşmeye hazırdır. Sanatı her zaman coşku ve çocuksu duygularla iç içedir (Leaf ve Lebain, 2001; Gayford 2008)

Resim 48: Vincent Van Gogh “Büyük Tavuskuşu Güvesi”, Kağıt Üstü Kara Kalem, 1889

Resim 49: Vincent Van Gogh, “*Uzun Otlar ve Kelebekler*”, 1890, Londra

Resim 50: Vincent Van Gogh, “*Kelebekli Bahçe*”, Van Gogh Müzesi, 1889

Vincent van Gogh, 1881'den 1890'a kadar 900 resim yaptı. Kelebekler ve güve serisi 1889 ve 1890 arasında üretildi. "Gelincikler ve Kelebekler", "İki Beyaz Kelebek", "Çim ve Kelebekler" ve "Kelebeklerle Uzun Çimen". Bu resimler Van Gogh, Saint-Rémy'de Amsterdam'daki Van Gogh Müzesi'nde bulunuyor.

“Van Gogh zihinsel olarak kararsızdı. Terk edilmiş, kırlarda kendiliğinden büyümüş otları, çiçekleri boyadı. Kır çiçeklerini ve çimleri inceledi; doğa ile çok yakındı. Çok üretken bir sanatçıydı. Van Gogh bir gün bahçede bir güve buldu, büyüktü ve harika renkleri vardı. Fakat onu boyamak için öldürmesi gerekiyordu. Böylece "Büyük Tavus Kuşu Güvesi" resmini oluşturuldu” (Chen, J.).

Van Gogh, bir tırtılın bir kelebeğe veya bir güveye dönüştürürken, insanların dönüşüm kabiliyetini sembolize etmek için kelebekler ve bir güve üzerine bir dizi tablo yaptı. Dönüşümün sonsuz bir döngü olması ona umut veriyordu. Kelebek Van Gogh'un en sevdiği metaforlardan biridir Dönüşümün getireceği olanaklar onu heyecanlandırıyor, bu canlının geçirdiği metamorfoz ilgisini çekiyordu. Tırtıl çoğu insan için göze hoş gelmeyen bir canlı iken metamorfoz geçirdikten sonra görkemli bir canlı olan rengarenk bir kelebeğe ya da tavus kuşu güvesine dönüşme yeteneğine sahipti.

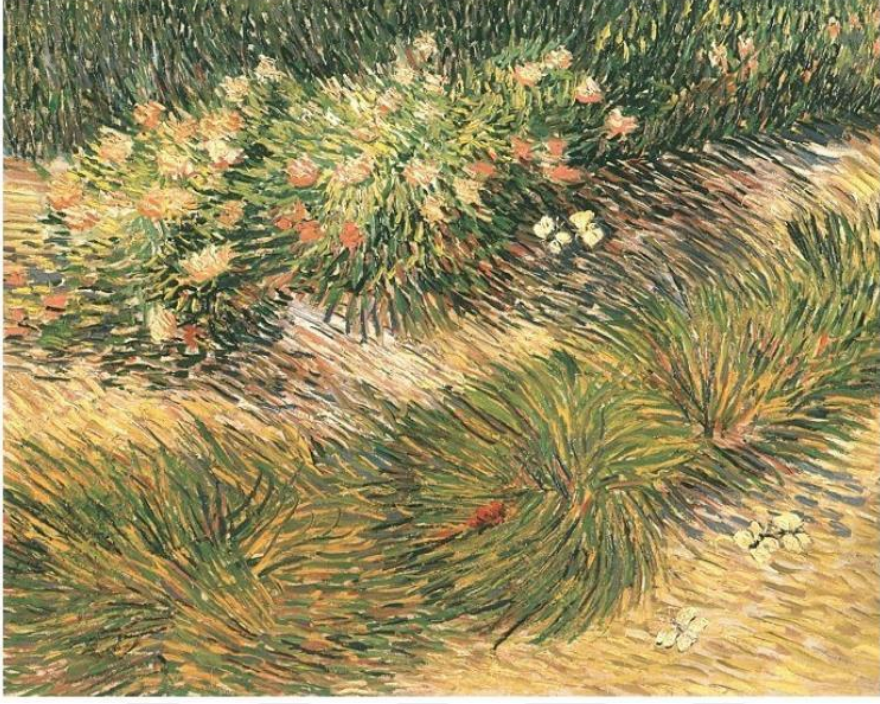
İki Beyaz Kelebek'in başka bir yorumu, çimlerin dönme alanını uçuran kırılğan beyaz kelebekler betimlemekte, bu da bir önsezi hissettirmektedir. [Shoham, 2002) Bahçedeki Vincent van Gogh , Van Gogh'un bu kelebekli tasarımları etkileyici ritmi ve rüzgarı da içerir. “İki Beyaz Kelebek” ve “Çimen ve Kelebek” bu iki resim, yukarıdan bakış açısıyla, bahçelerin sesi, dansı, ritmi gibi hissedilmesini sağladı (Helvey, 2009)

Resim 51 :Vincent Van Gogh, “Dev Tavus Kuşu Güvesi”, 1889, Van Gogh Müzesi, Amsterdam

Mayıs 1889'da Van Gogh, Ölümün Baş Güvesi adını verdiği Yeşil Tavuskuşu Güvesi'ni çalışmaya başladı. Ölümün başı adı verilen güve, nadiren görülen bir gece güvesidir. Büyük güvelerin renklerin, "muhteşem bir ayrımla, siyah, gri, bulutlu beyazı karminle karıştırarak ya da belli belirsiz zeytin yeşili ile gölgelendirerek" tasvir etti. (Harrison, 2011)

Renkler Van Gogh'un tutkusu ve duygusal yoğunluğu ile tutarlılardı (Strieter, 1999). Van Gogh Müzesi'nde bu eserin adı, İmparator Güvesi'dir. (Mancoff, 1999)

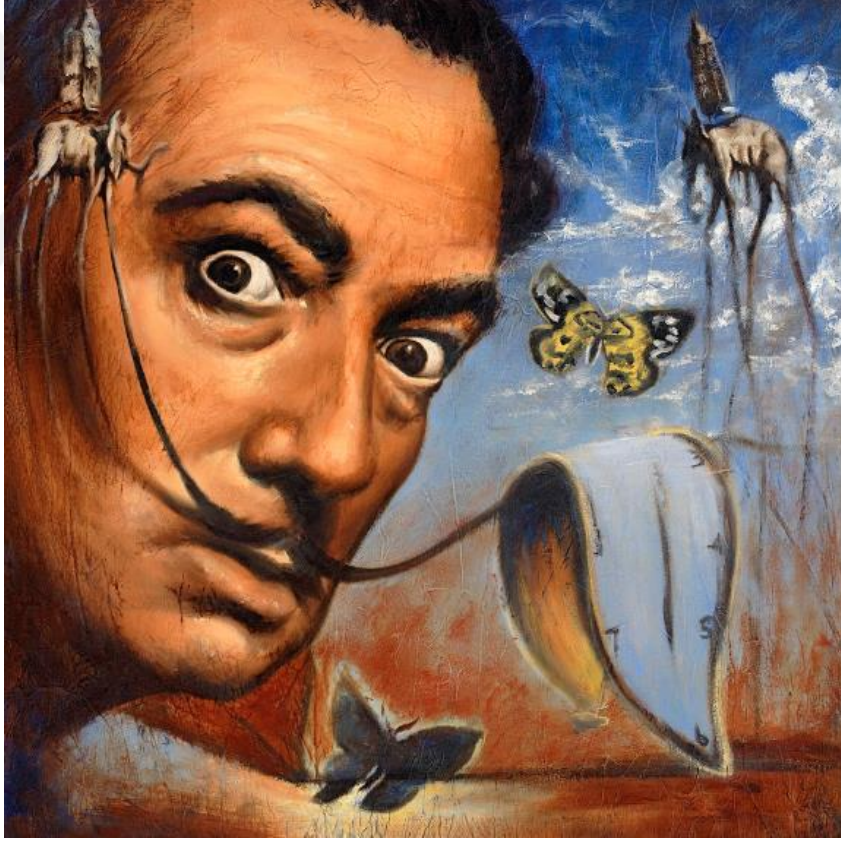

Resim 52: Vincent Van Gogh, “Çimen ve Kelebekler”, 1889, Amsterdam

3.2. Salvador Dali

Surrealist sanatçı Salvador Dali'nin resimleri parçalanmış, modüler mekanlar içinde düş ile gerçeğin birbirine karıştığı sahiller, denizler, gemiler, kelebekler tasvir edilmiştir. Kırık ışıklar, mavilikler, kadifemsi bir gökyüzü izleyicide çocuksu bir coşku yaratır.

Dali'dir, delidir, ne yapsa yeridir diyebileceğimiz bir özgürlükte hissetmiş ve sonsuz bir özgüven içerisinde resimlerini gerçekleştirmiştir. Deliliğiyle ilgili kendisi şöyle der; “Bir deliyle aramda tek bir fark var: Ben deli değilim!”

Resim 53: Travis Knight, *Salvador Dali Portre*, 2014

Salvador Dali gibi eşi benzeri olmayan bir sanatçıyı anlamak çok zordur. Rüyalarını resmedebilir ya da izleyicinin hayatını rüyalaştırmış izlenimi uyandırabilir. Gerçeküstü eserlerindeki göz alıcı imgelerle ünlemiştir. İlk sergisini 1919’ da, 15 yaşında iken açtı ve peşinden Madrid’ de sanat eğitimi aldı. Dönemin önemli sanat ve edebiyat cemiyetlerinde bulunduktan sonra, “İlahi Komedy”, “Don Kişot” ve “Alice Harikalar Diyarında” gibi dünya edebiyatının klasik eserlerini resmetmiştir. Ressamlıkla birlikte heykel, fotoğraf ve sinema ile ilgilenmiştir (Gibson, 1997)

Resim 54: Salvador Dali, “Alice Harikalar Diyarında”

Aslında Katalonya'lı olan Salvador Dali, 711 yılında İspanya'yı fethetmiş olan Mağribiler'in soyundan geldiğini iddia etmiş ve abartılı ve lüks hayata ve doğu tarzı kıyafetlerine olan düşkünlüğünü "Arap kökeni" oluşuna bağlamıştır. (Finkelstein, H., 1998)

"Bu sanatçı hakkında çok şey yazılıp söylendi ama gerçeküstü sanatının esin kaynağı olarak geçmişine bakmakta yarar var. Evin tek erkek çocuğudur, annesi, kız kardeşi, teyzesi, anneannesi ve bakıcısından sürekli ilgi göyerek büyür ve (Saladyga, T. M, 2006) altı yaşındayken aşçı olmak istiyordum, yedi yaşındayken de Napolyon o zamandan bu yana hırslarım giderek arttı." diyerek kendinden bahseder. Yıllar sonra hiç tanımadığı ağabeyi hakkında "iki su damlası gibi birbirimize benziyorduk, fakat yansımalarımız farklıydı. O, herhalde benim fazla mutlak olarak tasarlanmış ilk versiyonumdu." der. (Salvador Dali, 1948) İsmi hakkında şu açıklamayı yapmıştır: "Adım Salvador Dali, yani modern resmin Kurtarıcı'sı (Salvador) anlamına geliyor; geleceğin resmine ulaşan ana yolu bulduğum inancındayım." Madrid'e, 1922'de yerleşir ve burada ilk eserlerinde kübizm ve dadaizm etkilerini sergiler.

Resim 55: Salvador Dali, "Dali Çiçeği", 1969

Dali'nin eserleri kısa sürede ilgi çekti. Madrid'te yaşadığı yıllarda, kendisi gibi avangart sanata meraklı olan sürrealist yönetmen Luis Bunuel ve sürrealist şair Federico Garcia Lorca ile yakın arkadaş oldular. 1923'te disiplinsizlik yüzünden okuldan uzaklaştırılır. Bu dönemde Girona' da Anarşist gösterilere katıldığı için tutuklanır. (Fanes, 1999) 1925' te okula geri döner ve Barcelona'da ilk kişisel sergisini açar. Resimleri eleştirmenler tarafından ilgi ve hayretle karşılanır. 1926'da ise Paris'e gider ve hayran olduğu ressam Pablo Picasso ile tanışır ve birkaç yıl boyunca, Dali'nin eserlerinde Picasso etkisi ağır basar. Paris gezisinden döndükten kısa bir süre sonra, okuldan temelli kovulan Salvador Dali, çok geçmeden askere alınır.

1927'de askerlik hizmetini bitirir ve 1928'de sanat eleştirmenleri Lluís Montanya ve Sebastia Gasch ile birlikte, sanatta modernizmi ve fütürizmi savunan "Sanat Karşıtı Katalan Manifesto" yu yazar (Çetişli,2006). 1929'da arkadaşı Luis Bunuel ile beraber çektikleri "Bir Endülüs Köpeği" adlı kısa film, sürrealist sanat çevrelerinde takdir kazandı. Aynı yıl ikinci kez Paris'e giden Dali, burada ressam Joan Miro aracılığıyla sürrealist akımın öncüleri Andre Breton ve Paul Eluard ile tanışır. Eluard'ın karısı Gala, tanıştıkları anda Dalí'nin ilgisini çeker ve 1929 yazında Dali ile Gala arasında sonradan evliliğe dönüşecek olan tutkulu bir ilişki başlar. (Ross, E. M., 2003)

Resim 56: Salvador Dali; Papillon Resmi, 623x800

Komik halleri ve çocuksu tavırları bir yandan sürerken Salvador Dalí, sanat hayatının ilerleyen dönemlerinde İspanya'da iktidarı kanlı biçimde ele geçiren Franko yanlısı olmayı tercih etmiştir. Bu konuda çok eleştirilen Dalí İspanya iç savaşı sırasında, savaştan uzak durur. II. Dünya savaşı sonrasında Franko rejimi ile tekrar yakınlaşır. (Murphy, C., 2009: 765) Bu dönemde Katolik inanca da yakınlaşmıştır.

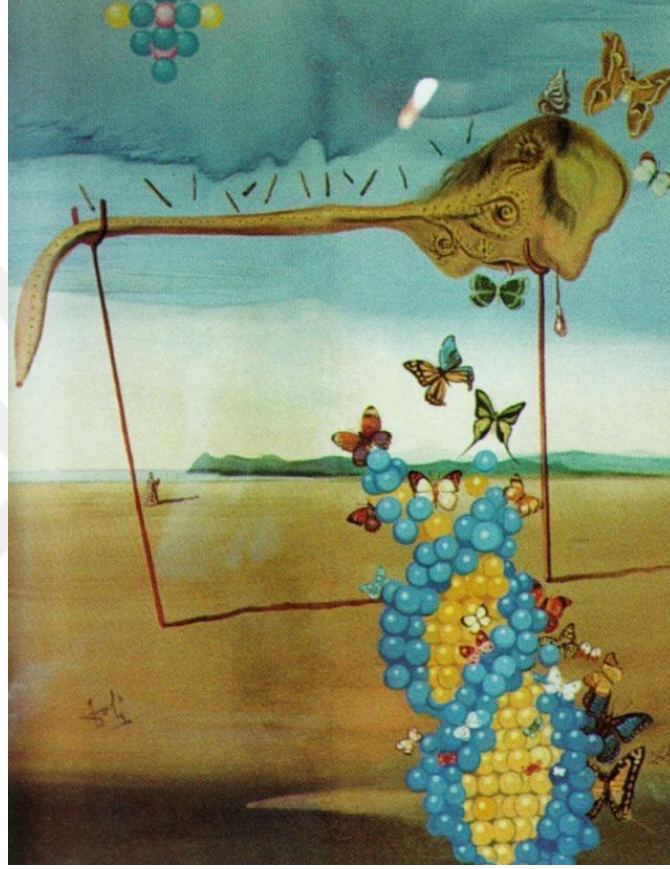

Resim 57: Salvador Dali, “Heykel Adam”, 1984, Bronz Heykel, Floransa

Kendisinden bahsederken şu cümleleri kullanır: “Modern sanatın kurtarıcısı olduğuma inanıyorum. Modern zamanların tüm devrimci deneyimlerini soylu bir biçimde ve güzellikle yüceltebilen, bütünleştirebilen ve mantığa yerleştirebilen bir tek ben varım.” Yüzyılın en önemli sanatçılarından ve sürrealizmin (yani gerçeküstücülük akımının) temsilcisi Salvador Dali’nin başlıca esin kaynağı düşleri, korkuları ve hayalleri olmuştur. (McNeese, 2006)

“Beni ölesiye sevindiren resimler yapıyorum, ufacık bir estetik kaygı duymadan, mutlak bir doğallıkla yaratıyorum, beni derin bir duyarlılıkla esinlendiren şeyleri ele alıyorum ve onları dürüstçe resmediyorum.” Dali, resim sanatının akışına yön veren eserleriyle kendisini insan zihninin derin köklerine seyahat etmeye iterek bilinçaltına tesir eder. Zihinde oluşan düşlere yorum yapmadan, direkt olarak anlatır. “Benim deliliğim ile gerçek deli arasındaki farkı biliyor

musunuz? Gerçek deli asla zafere ulaşamaz. Benim yaşamımda ise her çılgınlık yeni bir zaferdir. Başarı sağlayan çılgınlığı ötekenden ayırt etmek çok önemlidir. Tam bir başarı için azıcık çılgınlık her zaman lazımdır.” diyerek başarısının arkasındaki fikri böyle savunmuştur. (Dali, 1998)

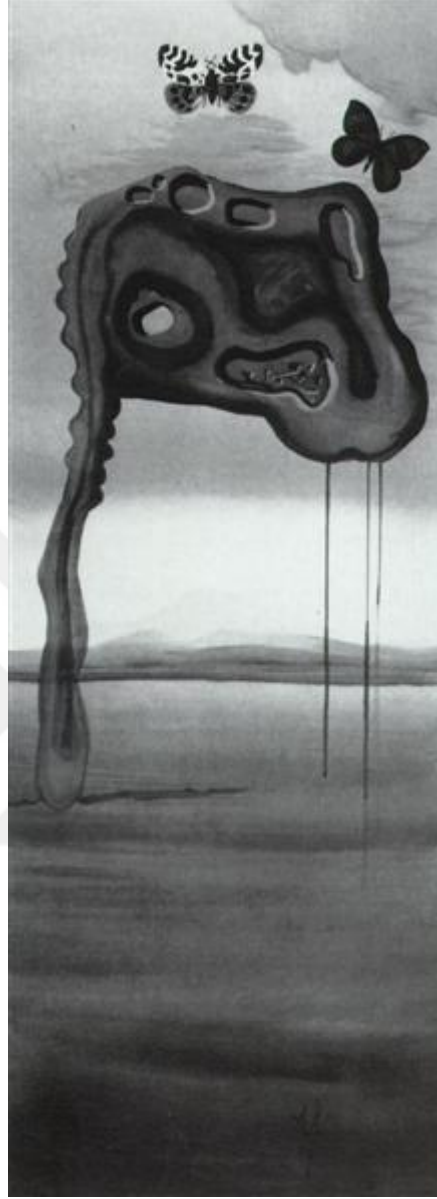
Resim 58: Salvador Dali, "Kelebek Manzarası, D.N.A. ile Peyzaj", 1957

Bu tablosunda Dali, Freudyen simgelerle dolu araziye, DNA'yı üç boyutlu biçimde yerleştirmiştir (Dali, 1948). Görünüşleri ve estetik arayışı ile kendisini bir sanat nesnesi olarak sunan Dali, 20. yüzyılın en önemli ikonlarından birisine dönüştü. Sürrealizmi örnek niteliğindeki çalışmaları olarak kabul edilmektedir. Koltuk değnekleri, saatler, kelebekler, karıncalar, filler, karısı Gala ve Dali'nin kendisi, önemli sanatsal simgelerdendir. Salvador Dali resimlerinin çoğunda kelebekleri kullanması dikkat çekicidir bu adeta kelebeklere anlam yüklemesidir. Resimlerinde, aile bireylerini, sevdiklerini kendisinde etki oluşturan unutamadıklarını bir peyzajla "kelebeğe" büründürmüştür. (Ross, 2003)

Resim 59: Salvador Dali, “*Katharina Cornell Portresi*”, 1951

Bu alegori özgürlüğü bizi birbirimize bağlamış ve eleştirel yorum kapılarını da açık bırakmıştır. Dali'nin çalışmalarının tamamı, sanat ve metaforudur. Sürrealizmin babası sayılan İspanyol asıllı sanatçı Salvador Dali'nin resimlerinin çoğunda kelebek imgesi görülmektedir. Kelebek Dali için zengin bir metaforudur, vazgeçilmez bir tutku halinde onları resmeder. “Resimlerinde, aile bireylerini (kız kardeş, baba, anne ve eşi) Freud’çu bir peysajla “kelebeğe” büründürmüştür” (Durmaz; 2017)

Resim 60: Salvador Dali, Sürrealist Bir Çalışma, 579x1600, 1958

Dali'nin resimlerinde kelebeklerle aile bireyleri arasında kurduğu özdeşlik dikkati çekmektedir. Bir resimde Dali, karısını agresif bir kelebeğe benzetmiştir. “Kanatları kalçalarındadır. Dali, karısını ilk olarak bir plajda öpmüştür. Resimde buna da vurgu yapılmaktadır(Durmaz; 2017)” Bir başka resminde Dali kayalıklar ve kelebekler tasviri yapmıştır. Freudyen bir yorumla kayalıklar babasını simgelemektedir. Kayanın gölgesi vurur, ışıkla gölge, gerçeğe hayalin

birbirine karışması gibi ışıktan gölgeye gölgeden ışığa geçilmektedir. Kelebekler ise varlığı tam olarak belirgin olmayan bu fantazyada uçmaktadırlar.

Bir başka resminde onaltı yaşında iken kaybettiği annesini tasvir eder. “Dali, annesini bir resminde uzanmış bulutlar olarak resmetmiştir. Dali, dev bir ereksiyon durumunda, ona bakan ama onun kucağına uzanmış durumda olmayan bir Dali resmetmiştir. Benzer şekilde, Venüs mitinin bazı sürümleri, Venüs’ün oğlu Priapus. Dali’nin çalışmalarının tamamı, sanat ve metafordur (Durmaz; 2017)”.

Salvador Dalí, resimlerinde bazı sembolleri zaman zaman yeniden ele almıştır. Rüya gibi fantezi görüntülerde özellikle kelebekler ve güveler yer alıyordu. Karma optik yansıması olan nesne ve figürleri ele alıyordu. Kelebek tutkuyla yaptığı bir imgeydi. Doğadaki dönüşümün büyüleyici bir sembolü olan kelebek bir canlıdan başka bir canlıya dönüşüyordu. Bu renkli böcekler sonsuz döngünün, ölümsüzlüğün sembolü olarak Dali’yi cezbediyordu.

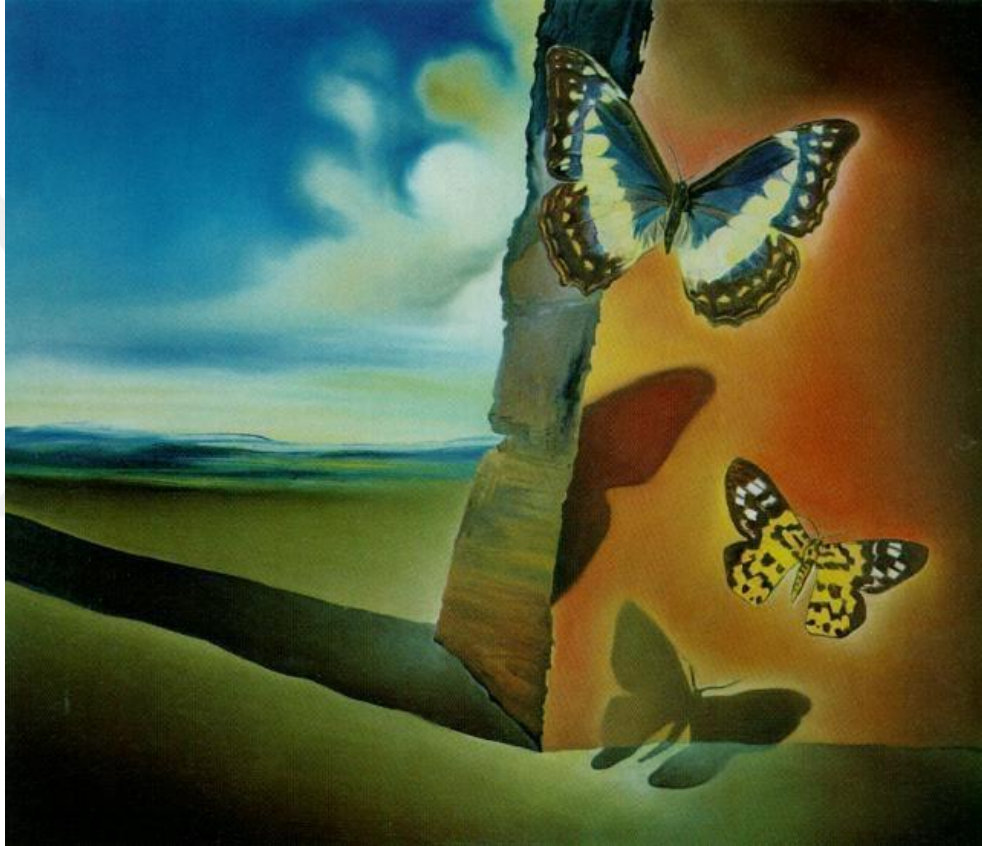

Resim 61: Salvador Dalí, Kelebek Yelkenli Gemi, 1937

Resim 62: Salvador Dali, "Fantezi", 1959, İllüstrasyon

“Sistemli olarak kargaşa yaratmak gerekir; yaratıcılık böylece özgürleşir. Yaşamı yaratan çelişkidir.” ünlü sözlerinden biri olan bu cümle ile sanatındaki kargaşayı anlamlandırmıştır. (Dali, S., 1948)

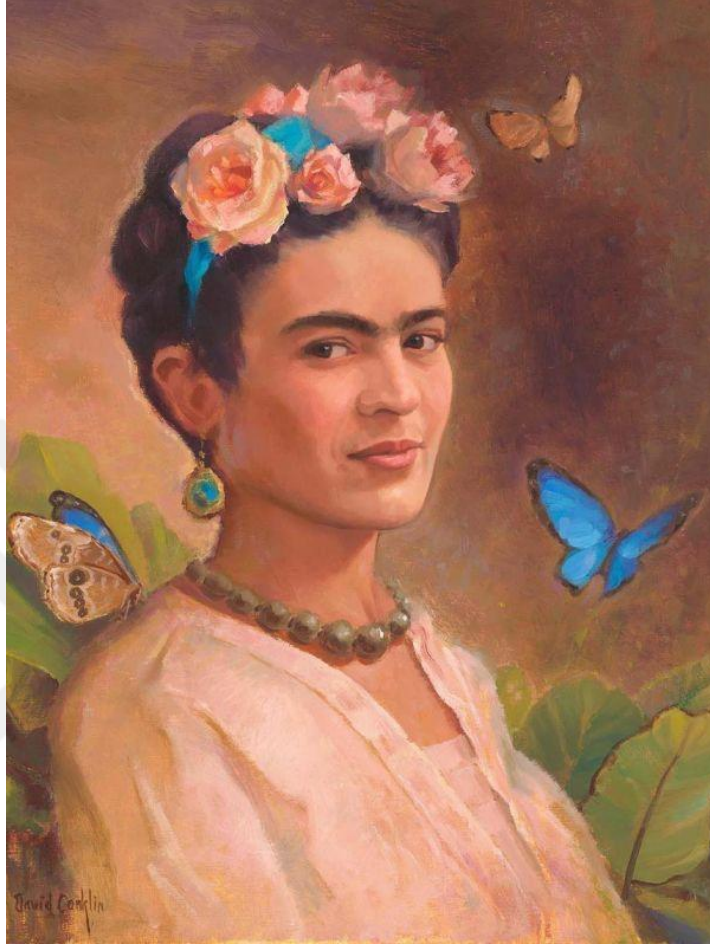
Resim 63: Salvador Dali, “*Kelebekler ile Peyzaj Manzara*” , 1956

3.3. Frida Kahlo ve Kelebek İmgesi

Resim 64: Ashley Longshore, "Frida Kelebek Yaka ve Altın Yapraklı"

Tasarımda kelebek kullanılmasına ilişkin birçok örnek vardır. Frida Kahlo tüm dünyada trajik yaşam öyküsüyle tanınan sanatçılardan biridir. Frida'nın yaşamı ve sanat tutkusu ölümünden sonra birçok sanatçıyı etkilemiş, ilham vermiştir. İllüstrasyon çalışmalarında Frida'nın fotoğraflarını ya da resimlerini kelebek figürü ile bir arada betimlenmesine ilişkin birçok örnek karşımıza çıkar. Frida'nın kısa yaşamı ile özdeşirilen kelebekler tasvir edilmişlerdir. Narin ve zarif, kırılgan bir karaktere sahip olan Frida, bazı çalışmalarda kendisi gibi narin ve hafif kelebeklerle iç içe ilistire edilmiştir.

Resim 65: David Conklin, “Portrait of Frida Kahlo”, 2016

Frida Kahlo'nun yaklaşık iki yüz resmi vardır, bu iki yüz resimden elli beş tanesi kendi portresidir, bunların içinde birçoğu da sanatçılar ve arkadaşlarının portreleridir. Bu portrelerin birçoğunda bitkiler ve diğer doğal materyalleri bulunur.

Resim 66: Joanna Sierko, “Frida Kahlo”, 2011

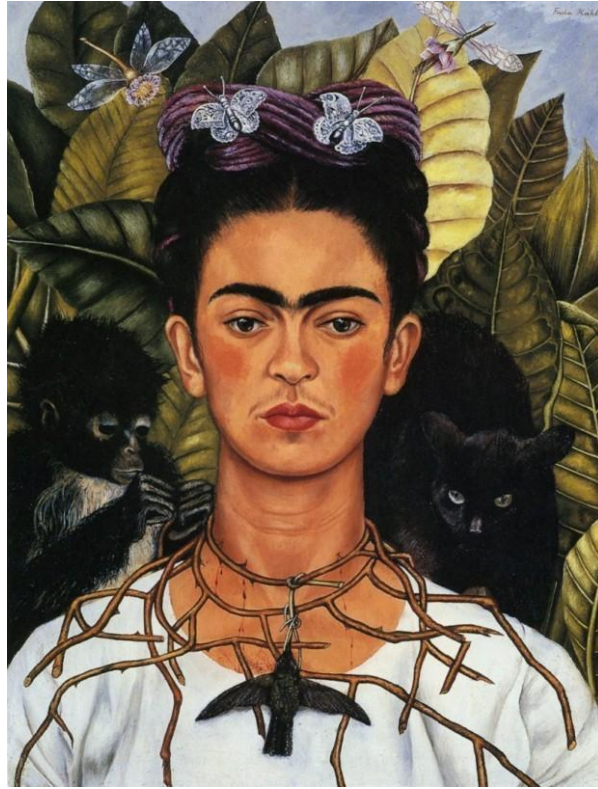
20. yüzyılın ilk yarısında yaşayan Frida Kahlo, sanat tarihini sanat çalışmalarında kendi hayallerini kuracak şekilde değiştirmiştir. Bir otobüs kazası geçiren ve açık bir şekilde ifade ettiği birçok aşk olayından etkilenen Kahlo bunları eserlerinde de yansıtmıştır. Hristiyan sembolizmini, kendi gerçeği olarak adlandırdığı kendi hayalleriyle birleştirerek kullanmıştır (Kettenmann, 1999).

Resim 67: Carrie Eckert, “Frida Kahlo Kelebeklerle Uçuyor”, 2011, Meksika

Sanatçı, natürmort resimlerinde hayvanlar, Meksika halk sanatı ve Kolomb öncesi nesnelere yanı sıra çeşitli Meksika meyvelerini ve çiçeklerini konu edinmiştir. Kahlo'nun işlerine bitki ve doğa dahil etmesi tüm kariyerine yayılmış olmasına rağmen, en yoğun çalışmaları 1940'lı ve 1950'li yıllarda yaptığı çalışmalara dayanıyor. Özellikle sağlığının bozulduğu ve giderek artan bir şekilde ev ve bahçesine hapsediği o yıllarda (1930- 1940) en önemli gelişme dönemini yakaladığı yıllardır (Herrera, 2018)”.

Frida Kahlo'nun en önemli portre fotoğrafı, *Thorn Necklace ve Hummingbird ile Self-Portrait*'dir. Bazı sanat tarihçilerine göre Kahlo, bu resimle yeniden dirildiğini ve yeni bir hayata başladığını anlatmak istedi. Bu görüşün bir simgesi olarak sinek kuşu, kolyesinde yer alıyordu. Sinek kuşu Meksika kültüründe umut ve iyi şans simgesidir. Ancak bazı görüşler de, Kahlo'nun sağ omzunun arkasında olan ve uğursuzluk olarak bilinen kara kediye örnek göstermişlerdir (Lindauer, 1999; Kettenmann, 1999)

Resim 68: Frida Kahlo, “Kolye ve Sinekkuşu ile Portre” (kara kedi ve maymunla birlikte), 1940

Resmin diğerk önemli sembolleri kelebekler ve diken kolyedir. Kelebekler dirilişisimbolize eder ve kazadan sonra yaşamındaki yeniden doğuşunu ifade ederken; taktığı diken kolye, sürüklenip çarmıha gerildiğinde giyilen İsa'nın taç dikeninin sembolü olarak yorumlayabiliriz (Tibol, 1983).

“Gerçekliğin dışında zaman zaman bilinçaltının derinliklerinden doğmuş hatta sürrealizmi zorlayan ve hatırlatan resimler yapmış gibi görünse de Kahlo, sürrealizmi reddeder ve her fırsata sürrealist olmadığını söyler. Çünkü onun resimlerinde esas olan figürdür. Peyzaj, natürmort ya da soyut anlatımlar onun dünyasında önemli bir yer tutmaz. Anlattığı gerçeklik, kendi iç gerçekliğidir; toplumsal gerçekliktir. Bu yüzden hep karşı çıkar sanatı ile ilgili gerçeküstücü nitelendirmelere. Gerçeküstücü nitelendirmelere neden olan bazı resimleri fantezi olarak algılanabilecek özelliklere sahip olsa da her şeyden önce; bu resimlerin, kendi öz gerçekliğinde hem naif hem sembolist hem de dışavurumcu resimler olarak nitelendirilmesi daha doğru olur.” (Bozdağ, 2011)

Resim 69: John McDonald, ” Frida Kahlo Kelebek Ağlıyor”

Kelebeklerden oluşan gözyaşları içinde Frida Kahlo'nun portresini yapan sanatçı John McDonald, aşk, yas, ıstırap, güç ve yaşam heyecanını aynı anda anlatan tablosunda, hayatın acısını güzelliğe dönüştürmek için böyle bir resim tasarladığını söylüyor. Bu resim Frida Kahlo serisinin ilkidir (Bartra,1994).

Meksikalı Sanatçı Frida Kahlo'nun yenilikçi ve hayata bağlı olarak anlaşılmasını isteyen sanatçılar onun portrelerini yaptılar. Canlı renklere boyadılar. Fovist alaycı renkler, geçmişte yaşanmış acıların izlerini taşır. Frida Kahlo, siyah, kırmızı, sarı renklere bir elbise ile tasvir edilmiştir. Bu portre, Güney Amerika'nın kelebeklere dönüşen keder sembolizmini yansıtır. Frida Kahlo'nun gözyaşları, hayatının her yılı için bir kelebek olarak betimlenir. Kırk altı kelebek kolaylıkla sayılabilir. Hayatını coşkuyla kelebeklere dönüştüren, acılara teslim olmayan bir cesaret örneğidir (Kettenmann,1999; Tibol, 2002).

3.4. Damien Hirst

Damien Hirst, 1965'te Bristol'de doğdu ve Leeds'te büyüdü. 1980'lerin sonlarından beri Hirst, sanat, yaşam ve ölüm arasındaki karmaşık ilişkiyi keşfetmek için çeşitli yerleştirme, heykel, resim ve çizim pratiğini kullanmaktadır (Clibborn, 2005). *“Sanat hayatla ilgili ve gerçekten başka hiçbir şeyle ilgili olamaz... başka bir şey yok...”* demiştir. Hirst'in çalışması, çağdaş inanç sistemlerini araştırıyor ve zorluyor ve insan deneyiminin kalbindeki gerilimleri ve belirsizlikleri ortadan kaldırıyor (Sooke, 2011).

Ölüm ve ölümün kabullenilemez olmasını *With Dead Head*(1991) ve *A Thousand Years* (1990) adlı eserlerinde değinmiş ve şöyle açıklamıştır: *“İnsanları ölümle veya kendi ölümleriyle ilgili bir fikirden korkutabilirsin ya da aslında onlara güç verebilirsin.”* (Sooke, 2011). Ayrıca Hirst bilimi yeni bir din olarak yorumluyordu. Önemli eserlerinden olan *Medicine Cabinets ve Pharmacy*’ de (1992) açıkça ortaya çıkmıştır (Stolper, 2006). Sevgi İçinde ve Dışında yaşamışçasına sanatsal işlerinde büyük bir ayırım ve ayrılıklar vardır.

Hirst, sanat eserlerinin çoğunda, sadistçe parçalanmış memeli ölü hayvanları yani canlıları kullanır. Son zamanda eserlerinde böcekleri kullanması romantizmin simgesi olarak anılabilir.

Resim 70: Damien Hirst, “Böcek Türleri Tarafından Yapılan Bir Mandala, Capaneus”, 2012

Çalışmalarında, güzel, benzersiz Malezya kelebeklerini kullanır. Çoğu zaman sonsuz yaşamı simgeleyen bu canlılar bizi içine girmek istediğimiz bir dünyaya çeker. Devam eden yaşamın bu tür sembolik referansları olurlar ve genelde acı gerçek gibi, ölüm gibi kelebekler etrafta uçmak yerine boyaya gömülüdür. Onlar ölmüştür ve sanat olmuşlardır. Onlar artık mecaz olarak kendi yaşattığımız imgelerdir. Bu bir hayat sahibi canlının sanat döngüsüne hizmetinin yanı sıra; ölüm, yaşanan ölüm, yaşatılan ölüm. Sanatı düşünme yolu olarak var olan ve var olacak olan coşku dönüşümü düşündürmektedir.

Resim 71: Damien Hirst, “Kelebekli Duvar”, Gagosian Galerisi; New York, 2016

Resim 72: Damien Hirst, “Sonsuz Güzellik”, Fransa

Damien Hirst'un Fransız tarihi kristal ve cam üreticisi Lalique ile birlikte ürettikleri koleksiyon Eternal, sanatsal kelebek imgeleri üç dizide tanımlanan paneller olarak sunar “Aşk, Umut ve Güzellik” olarak yer alıyor. Bu zarif paneller Hirst ve Rene Lalique'nin kelebeğin aynı zamanda hem fani hem de sonsuz yaşamı temsil etmesine dikkati çekerler. Kelebeğin bu büyüğü ve paradoksal güzelliği hakkındaki ortak algıları ifade etmesi için Hirst çalışmalarında kelebek imgesine yer vermiştir. Kristal panel serisi 12 renk seçeneğiyle sunulmuştur. Her renk çeşidine göre 50 parçadan oluşmuştur.

Resim 73: Damien Hirst, Eternal Koleksiyonu , Üç seri kelebek olan motifi sunulur: Aşk, Umut ve Güzellik, 2014

“Her zaman kristali sevdim ve çalışmak hem güzel hem de zor, bu yüzden proje için gerçekten heyecanlıyım. Lalique'nin tüm usta işçiliğini ve inanılmaz geçmişini yeni bir şey için kullanabilmek inanılmaz. Tüm beklentilerimin ötesinde, panellerin neredeyse dindar hissine sahip

olmalarını seviyorum, sizi her zaman çok sevdiğim vitray pencereleri düşündürüyorlar, renk ve ışığı tamamen bu şekilde yakalamayı başardılar ve sonra geri attılar.

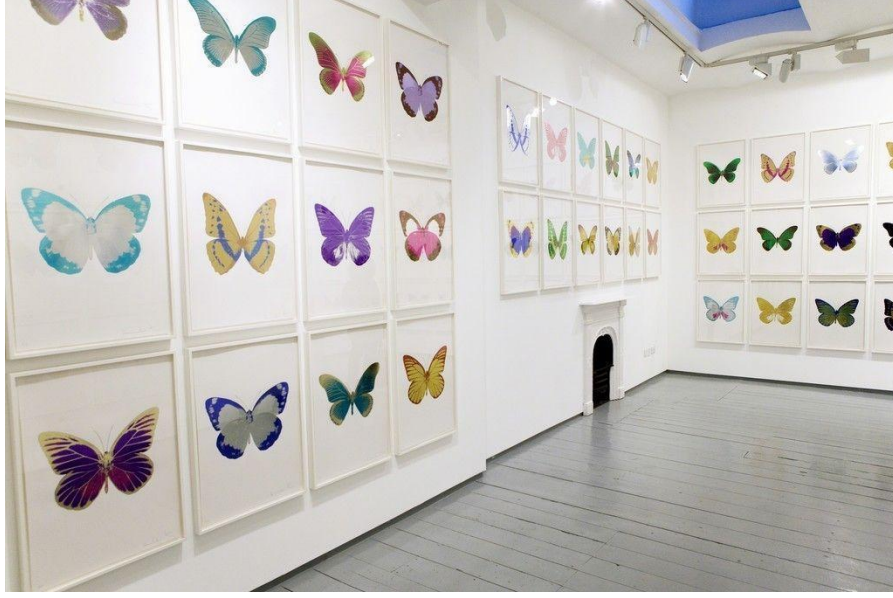
Kelebekleri ruh olarak ve daha geniş bir görsel dilin parçası olarak görüyorum. Onları her zaman evrensel tetikleyiciler olarak tanımladım; herkes onları soyut soyut kırılma ve güzelliği nedeniyle seviyor. Hayatta ve ölümden özdeş göründüklerini her zaman sevdim, ancak ışık bu panellerden geçtiğinde, bir şekilde hayata geri döndüklerini hissediyorlar. "(Damien Hirst, 2014)

Resim 74: Damien Hirst, kelebek “*Kaleidoscope*”, 2008, Stockholm McCabe Güzel Sanatlar, Folyo blok kelebek baskı .

Resim 75: Damien Hirst, “*Aşk*”, Paul Stolper Galerisi, 2010

Resim 76: Damien Hirst, “Ruhlar”, 2005, Paul Stolper Galerisi

Erken Kelebek Renkli Resim, 'Senin Hakkımda Ne Sevdiğimi Biliyor musun' (1994), Denver Sanat Müzesi'nde sergide yer aldı. Bu sergi, 1990'larda önde gelen uluslararası sanat okullarından mezun olmak için en önemli genç sanatçıların bazılarının yaptığı atılım çalışmaları araştırdı ve Hirst'un kelebek yerleştirmesi olan 'In and Out of Love' (1991) 'i içeriyordu.

Resim 77: Damien Hirst, “Aşk İçinde ve Dışında” Tate Modern, Southbank, Londra, 1991

Resim 78: Damien Hirst, “*Beyaz Resimler ve Canlı Kelebekler*”, 1991

Hirst, sanat ve bilimi kullanarak popüler kültür ile arasındaki sınırları aşarak sürekli sempati kazandı. Onun sanatı gerçekçiliğin ötesinde gerçekten yaşamış olanlarla yapılmıştır. Mistik bir algı uyandırdığı açıktır. Yaşamın süregelişine ve ölümün radikal varlığına hayranlık uyandırır. Onun işleri yaşamın kırılganlığı ve ölümün kaçınılmazlığını unutturmamak için de anlamlıdır. Kelebek imgesi aşk hakkında şiirsel bir anlatım sunar. Daireler düzgün sıralar halinde sunuma alınmıştır. Görsel etkileri niteliklidir, doğrudan anlaşılırken bir dansı veya bir döngüyü uyandırır zihnimizde. Bu karmaşık anlatım bize en sade biçimde yansır neşe doludur sanat gibi, hem baştan çıkarıcı hem de aldatıcı olan bir inanç sistemi sağlamak gibidir. Hirst'un sanatı, benzersiz ve kışkırtıcı bir hayal gücünün eseri olarak anında tanımlanabilir.

Resim 79: Damien Hirst, “*Seni Seviyorum*”, Paul Stolper Galerisi, 2015, 100x70

Kalpler ve Kelebekler ile bezenmiş baskılarda aynı imge yer alıyor. Sade ve yalın anlatımla bir sonsuzluk düşüncesini anlatır. Siyah, kırmızı veya altın rengi gibi ağır, zengin renkler seçilmiştir. Etki alanı ve amaçlanan duygu aşıkardır. Kelebek imgesi, Damien Hirst’ün ‘imzası’. Kelebek, Hirst’ü simgeliyor. Sanat izlemenin verdiği bu hazzın bir bölümü, onu yapanın duyduğunu anlamaya çalışmakta yatıyor. Bu tadı hissettiriyor olmasıyla ilişkin zenginliği cömertçe sunuyor.

Resim 80: Damien Hirst, “*Aşk Çarpması*”, 2015, Galeri asistanı Rachel Hunt’un Resmi, Çelik tatar yayı ile bir domuzun kalbine bir reçine dökümü, Fotoğraf: Yui Mok / PA

Turner Ödülü'nü kazandığı yıllarda belki de ölüm temasının ve duygulara ortak bir anlam dili uyarlamadaki anlatım hakkındaki kaygısının onu bu noktaya getireceğini planlamış mıydı? Bugüne kadar ciddiye alınan, yüksek fiyata eserleri satılan ve çok talep gören bir kişiyi barındırması, İngiltere hakkında çok şey ifade ediyor. Hirst artık bir iş adamı, o bir sanatçı değil. Sergilerinde yaptığı gibi markasını pazarlamaya devam ediyor.

Resim 81: Damien Hirst, St. Peters Katedrali, 2007, Gormleys Güzel Sanatlar, 120.7x120.7, Sır ve İnci Renkleriyle Serigrafi Bask

Sanatçı Damien Hirst, bir sergisinde 9.000'den fazla kelebeği öldürerek bir sanat eserinde kullandı. Çağdaş sanat dünyasının popüler sanatçılarından biri olan Damien Hirst'ün Londra Tate Modern müzesinde açtığı retrospektif sergisini yarım milyondan fazla izleyici gezdi. 6 ay süren sergide 'kullanılan' 9 bin ölü kelebeğin kullanılması hakları savunucularının tepkisine neden oldu.

“Hirst'ün en önemli ilk dönem eserleri arasında yer alan 'In and Out of Love' (Aşık ve aşkın dışında) binlerce kelebeğin sergilendiği iki enstalasyondan oluşmaktadır. İlk enstalasyonda nemli bir odada bulunan tropikal kelebekler beyaza boyanmış kanvaslara bağlı kozalarında şekerli suyla beslenerek büyüyordu. İkinci enstalasyon ise ölü kelebeklerle yapılmış parlak siyah beyaz resimler yer alıyordu (Milliyet Sanat Dergisi)”.

Hirst'ün 'sanat uğruna' 9 bin kelebeği öldürmesine İngiltere'de Hayvanlara Eziyeti Engelleme Derneği' çok sert tepki gösterdi. “Derneğin bir sözcüsü “Eğer sergide bu şekilde köpekler yer alsaydı; ulusal çapta tepki doğardı. Kelebek oldukları onlara kötü davranılabileceği anlamına gelmez” dedi. Sanatçı çalışmasını “İki enstalasyonla hayat ve sanat arasında karşılaştırma yapmak istedim” sözleriyle açıkladı (Milliyet Sanat Dergisi, 2013)”.

Resim 82: Damien Hirst, “Güzelliğiniz”, Reuben Colley Güzel Sanatlar, 2015

Resim 83: Damien Hirst’in Alexander Mc Queen için tasarladığı; “Kafatası Desenli Fular”, 2013

Resim 84: Damien Hirst, *Alexander Mc Queen için Eşarp Koleksiyonu*, 2013

Resim 85: Damien Hirst, "Altar", Rhodes Çağdaş Sanat, 2017

3.5 Diğer Sanatçılar

Millais, 19. yüzyılın ortalarında öne çıkan genç sanatçı ve şairlerden oluşan grup öncesi Raphaelite Kardeşler'in kurucu üyelerinden biridir. Yağmur yağdıktan kısa bir süre sonra çıkan gökkuşakları, iki genç kız oturmuş ve Arka planda çifte gökkuşağının varlığı ve küçük kız tarafından heyecanlı bir gözlemin ortaya çıkması eserde ilk öne çıkan özelliklerdir. Bu ayrıntılı görünüşte, genç kadın kördür. Küçük arkadaşının veya kız kardeşinin dikkatini çeken gökkuşağını göremiyor. Onun duyuları sınırlıdır. Onu çevreleyen görkemli ışığı doğrudan algılayamaz.

Resim 86: David Kracov, “*Hayatın Kitabı*”, Metal heykel, Eden Güzel Sanatlar Galerisi

David Kracov

Boston'da doğan David Kracov, Rhode Island Tasarım Okulu'nda okudu ve kariyerine Cool World' ile başladı. David, Disney Animasyon, Don Bluth Animasyon, Zengin Animasyon ile birlikte çalışmalar yaptı. Bireysel sanat üretimlerine başlamadan önce birkaç stüdyoda çalıştı. Bir heykeltıraş ve ressam olan Kracov'un canlı renk paleti, yüzlerce küçük eskizle başlayan benzersiz

elik heykelleri göze çarpıyor. David'in titizlikle yaptığı elik çalışmaların yanı sıra detaylara yer vermesi ilgi uyandırıyor. Heykellerin insanların hayatlarını anlamalarına imkan verecek sembolik dil kullanıyor. David'in eğlenceli ve yaratıcı eserlerinin her biri, kararlı elinin ve harika eşsiz sanatsal fikirlerinin göstergesi kabul ediliyor. Eserleri Pop Art'a neşe ve mizah getiriyor.

“Yarım metre yükseklikte duran metal heykelinde Chabad'ın Çernobil rgt çocukları'nın yöneticisi Rabbi Yossi Raichik'in olağanüstü yaşamına bir övgü olarak değerlendiriliyor. El boyaması keleklerin her biri, Çernobil'in nükleer felaketinden kaçan 2547 çocuğu temsil ediyor. Bu kitabın sayfaları şiirlerle, günlüklerden alıntılarla ve Auschwitz'de ölen çocuklar tarafından yazılmış şarkılarla ve 13 yaşında şiir yazarken len Pavel Friedmann'ı ve diğer ölen çocukları anlatıyor.” (The Huffington Post)

Dosso Dossi

Sanatçı Dosso Dossi'nin Jupiter, Merkür ve Erdem adlı tablosu Rönesans döneminde yapılan 1522-24 yılları arasına tarihlenir. İtalyan sanatçı Dosso Dossi'nin bu tabloda çizdiği keleklerin bir ileti olarak varlığına dikkat çekilir. Alegorik olarak keleklerin kulağımıza üflenmiş ilahi bir fikirmişesine masum ve kendiliğinden olduğu hissettirilir.

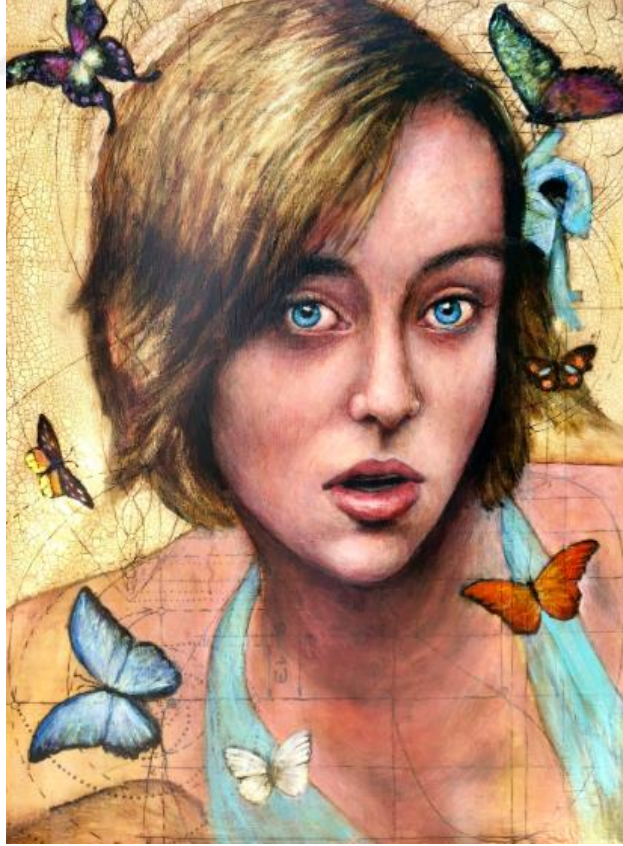

Resim 87: Dosso Dossi, “*Jupiter, Merkür ve Erdem*”, 1524

Suzy Scarborough Resimlerinde Kelebek İmgesi:

1958 yılında ABD’de Kentucky Louisville’de doğmuştur. Güney Carolina JD Üniversitesinde hukuk fakültesi okumuş ve 1986 yılında mezun olmuştur. Resim yapmaya 1992 yılında başlamış halen kendi kendini yetiştiren bir sanatçı olarak resim yapmaya devam etmektedir.

Suzy Scarborough ahşap paneller üzerine mürekkep transfer yöntemi kullanarak çalışmaktadır. Resimlerinde genellikle semboller, diyagramlar, sayılar ve metinler kullanıyor. Çalışmalarında akrilik, pastel ve kömür kullanarak boyama ve çizimler yapıyor. Sembollerin görünür olmasını sağlamak için boyayı mümkün olduğunca şeffaf bırakıyor. Sanatçı, bazı resimlerde, resmin kendisinde üst üste binmiş sayılar oluşturmak için maskeleye bandı kullandığını söylüyor. Pürüzsüz bir cam yüzey oluşturmak için resmin son katında epoksi reçine kullanıyor. Amacı resimlerindeki şiir hissini izleyiciye hissettirmek ve kullandığı sembollerle metafizik bir etki yaratmak.

Resim 88: Suzy Scarborough, “Yedi Kelebekli Kız”

Suzy Scarborough kendinizi tamamlamaktan başka biriyle yaşamak daha kolaydır, diyor. Daha önce kendinizle hiç karşılaşmadıysanız, kendi yaşamınızı yönetme ve planlama özgürlüğü korkutucu gelir. Betty Friedan; Bir kadın nihayet, “ben kimim” sorusuna, kendi içindeki ses dışında bir cevap olmadığını fark ettiğinde ürkütücü bir durumla karşılaşır” cümlesini sanki Scarborough için kuruyor.

Resim 89: Suzy Scarborough, ”Nehir Bahçesi”

Birinin felsefesi en iyi kelimelerle ifade edilemez; birinin yaptığı seçimlerle ifade edilir. Uzun vadede, hayatımızı şekillendiririz ve kendimizi şekillendiririz. Bu süreç biz ölene kadar sürer. Yaptığımız seçimler sonuçta kendi sorumluluğumuzdadır.

Sanatçı, kişisel felsefemi, sanatımın estetik nitelikleriyle ifade ediyorum. Fikirlerim felsefe, sanat tarihi, maneviyat/metafizik, teorik fizik, feminist düşünce ve edebiyat okumaktan geliyor. İlhamım Vermeer, Da Vinci, Velazquez ve Rembrandt'tan geliyor. Güncel sanat tarihine ilham verenler arasında Jasper Johns, James Turrell ve Odd Nerdrum var, diyor.

Efsane ve sembol, insan bilincinin doğasından gelir. İnsanlarda, algıladığımız olguyu açıklamaya çalışmak için semboller oluşturmak doğasında var-varoluş paradoksunu açıklayan bir çerçeve oluşturmak için.

Sanatçı resimleriyle sanat, tarihi ve popüler kültürü aşan görsel imgeler aracılığıyla iletişim kurmak istiyor. Ona göre sanat sadece sosyal veya politik değildir. Sanatçılar ister bilinçli ister bilinçsiz olsun, metafizik bilim insanlarıdır.

Kendi bilincimizin sembollerini algılar ve kaydederiz. Kendi görüntülerimizin önemini tam olarak anlayabiliriz ya da anlayamayız. Görüntüler, gelecek zamanlarda kendi zamanlarıyla konuştukları kadarıyla anlaşılacaktır. Sanatçı, dış ampirik dünyaya karşı kurulan iç bilinç durumlarının görsel imgesini yarattığını düşünüyor sanatçı. Bilinç seviyelerinin görsel algı ve deneyim yorumunu nasıl değiştirdiği ile ilgileniyor. Varoluş paradoksunu zamanın boyutunda görselleştirmek, bir seferde bir anı yaşama biçimini serimlemek istiyor. Ancak zamanın kültürel zaman anlayışınıza göre geçtiğini algıladığımızı inanırız derken bu kavramları görsel olarak yakalamaya çalışmak için gök kürelerinin hareketi ile ilgili sembollerini kullanıyor. Bilimsel ölçüm kavramını ve ampirik gerçekliğin tanımını aktarmaya çalışmak için ise diğer sembollerini kullanıyor.

Resim 90: Suzy Scarborough, “Doğanın Vaadi”, Kolombiya, 2009

Resim 91: Suzy Scarborough, “Kelebekleri Serbest Bırakma”

Resim 92: Suzy Scarborough, 2009

Her parçaya çeşitli kaynaklardan gelen kitap sayfalarının kolaj arka planını oluşturarak başladığını söylüyor. On dokuzuncu yüzyılın sonlarına ve yirminci yüzyılın başlarına ait kitapların güzel karmaşık gravürleri, çizimleri ve altın kahverengi kağıtlarından hoşlanan sanatçı çalışmalarında bunlardan yararlanıyor. Botanik çizimler, mekanik çizimler, haritalar, matematiksel, geometrik çizimler, mimari çizimler, tıbbi, anatomik çizimler, İngilizce olmayan metinler, antik mağara çizimlerinin ve diğer arkeolojik alanların çizimlerinden yararlanıyor.

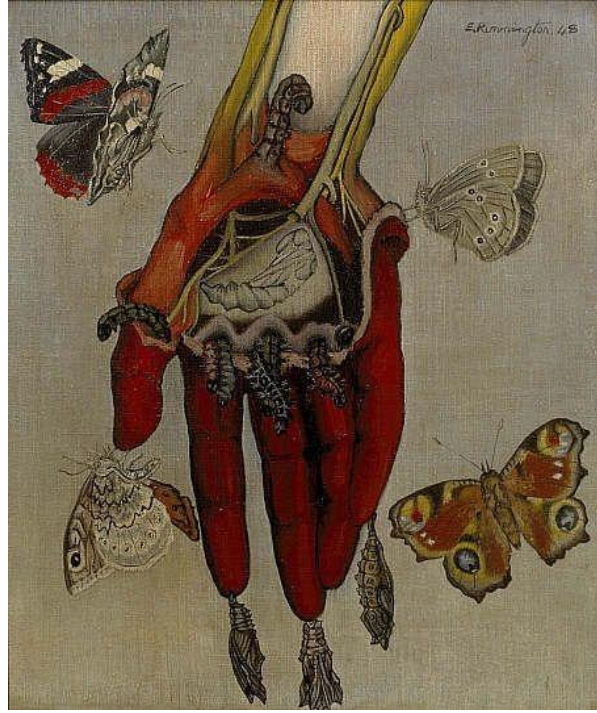

Resim 93: Suzy Scarborough, “Özel Koleksiyon”

Resimlerinde kolajların üzerini akrilik boya, bazen yağ bazen de su rengiyle boyadığını ifade ediyor. Resminin organik olarak gelişmesine fırsat tanıdığını, boyanın damlaması ve birikmesine izin verdiğini, böylece ortaya çıkan formun organik olması için imkan oluşturmasını sevdiğini vurguluyor. Ona göre bu parçalar genellikle bir çeşit sulu bahçe, bulut ormanı, puslu, ışıklı gerçeküstü manzara gibi hissettiriyor.

Edith Rimmington

1902 yılında İngiltere'nin Leicester şehrinde doğan Edith Rimmington, şair, ressam ve fotoğrafçıdır. Az bilinen bir sürrealist ressamdır. II. Dünya Savaşı sırasında yaralı askerlerin görüntülerinden derinden etkilenen Rimmington, çalışmalarını ölüm, çürüme, canlılık ve yeniden büyüme temalarını keşfetmek için kullandı. Resimlerinde yazı ve çizimleri bilinçli düşünce yerine bilinçaltı düşünceden yola çıkarak sadece gerçeküstü değil aynı zamanda savaşa yıkılmış Britanya'da yaşamının psikolojik etkilerini bir kadın sanatçının benzersiz perspektifinden araştıran eserler üretti. 1946'da Belçika Sürrealist dergisi *Savoir Vivre*'de *Sürrealist Enquiry*'da; birçok ünlü kişiye kişisel arzuları ve hoşlanmadıkları şeyler hakkında çeşitli sorular soruldu. En çok neden nefret ediyorsun ve en çok korktuğun şey ne sorusu sorulduğunda, Rimmington: "Merak etme özgürlüğümü kısıtlayan her şey" dedi. Rimmington'un günümüzde izleyicilerin kafasını karıştıran ama aynı zamanda büyüleyen, esrarengiz sanat eserleri üretmesine izin veren bu bilinmeyen, keşfetme arzusu ve sanat sevgisiydi.

Resim 94: Edith Rimmington, "Yem", 1948, İskoçya Ulusal Galerisi

Rimington, 17 yaşından itibaren Brighton Sanat Okulu'nda okudu. Orada, daha sonra kocası olacak olan ressam Leslie Robert Baxter (1893-1986) ile tanıştı. New Burlington Galerilerindeki ünlü Uluslararası Sürrealist Sergi ziyareti sırasında ilk olarak 1936'da İngiliz Sürrealist Grup ile temasa geçti. Burada yeni bir sanatsal olanaklar dünyasına maruz kaldı ve Rene Magritte, Andre Breton ve Eileen Agar gibi sanatçılar tarafından kucaklandı. Bu sergi boyunca sanatçılar ve yazarlar tuhaf performanslar sunma fırsatını yakaladılar. Salvador Dali, Fantomes Paranoiaques Authentiques adlı seminerini yaparken bir dalış elbisesi giymiş (kaskla), bir snooker ipucunu markalaştırırken ve iki İrlanda Kurtunun kendisini sahneye götürmesine izin vermiştir. Sheila Legge, dış cephe kollarıyla galeri dışında duran, yüzü çiçek bir maske ile gizlenmiş, güvercinlerin dik eldivenli bileklerine yerleşmesini bekleyen Sürrealist Phantom'u somutlaştırdı. Şair Dylan Thomas, kalabalığın içinde sessizce dolaşarak konuklara kaynatılmış kadehlerin buğulaması için öneride bulundu.

Rimington bu sergide büyük bir ilham kaynağı buldu ve 1937'ye kadar İngiliz Sürrealist Grubun yerleşik bir üyesi olarak kaldı. Kasım 1937'de, gece yarısı sırasında açılan Londra Galerisi'ndeki Sürrealist Nesnelere ve Şiirler sergisine katıldı. Sanat tarihçisi Herbert Read, "Yaklaşmak için isimlerimiz var- anarşi melekleri ve bulutlar yapmak için makineler" diyerek kapılarında durdu. Sanatçının eserleri de 1947'de Paris'teki Sürrealist Sergisi'nde uluslararası olarak sergilendi.

Rimington, sanatında güzel ve rahatsız edici unsurları birleştiriyor. Çalışma, sanatçının kelebeğin yaşam döngüsü üzerinden metamorfoza ilgisini gösteriyor. Tabloda yer alan kelebek türlerinin tümü İngiltere'de yaşayan kelebekler. Bunlar, Ringlet, Peacock, Wall Brown ve Red Admiral kelebekleridir. Özenle boyanmış ve sempatik görünen kelebekler, avuç içinden sürünerek çıkan tırtılların ürpertici izlenimiyle tezat oluşturuyor. El ve el bileğinde bulunan damarlar kıvrımlı bitki dallarına dönüşmüş olarak tasvir edilmiştir.

Canan Berber

Merzifon'da dünyaya gelen Canan Berber, küçük yaşlardan itibaren resim yapmaya ilgi duyuyordu. “1977'de Hindistan'da düzenlenen UNICEF Dünya Çocukları Resim Yarışmasında ödül aldı. İlk ve orta öğrenimini Ankara, lise, üniversite eğitimini İzmir'de tamamladı. 1987'de Ege Üniversitesi Tekstil Mühendisliğini bitirdi. İstanbul'da sektörde bir dönem mühendis olarak çalıştı. 2000'de ilk sergisini açtı, o tarihten bu yana Türkiye ve yurt dışında, İtalya, İsviçre ve İngiltere'de bir çok kişisel sergi açtı ve karma sergilerde bulundu”

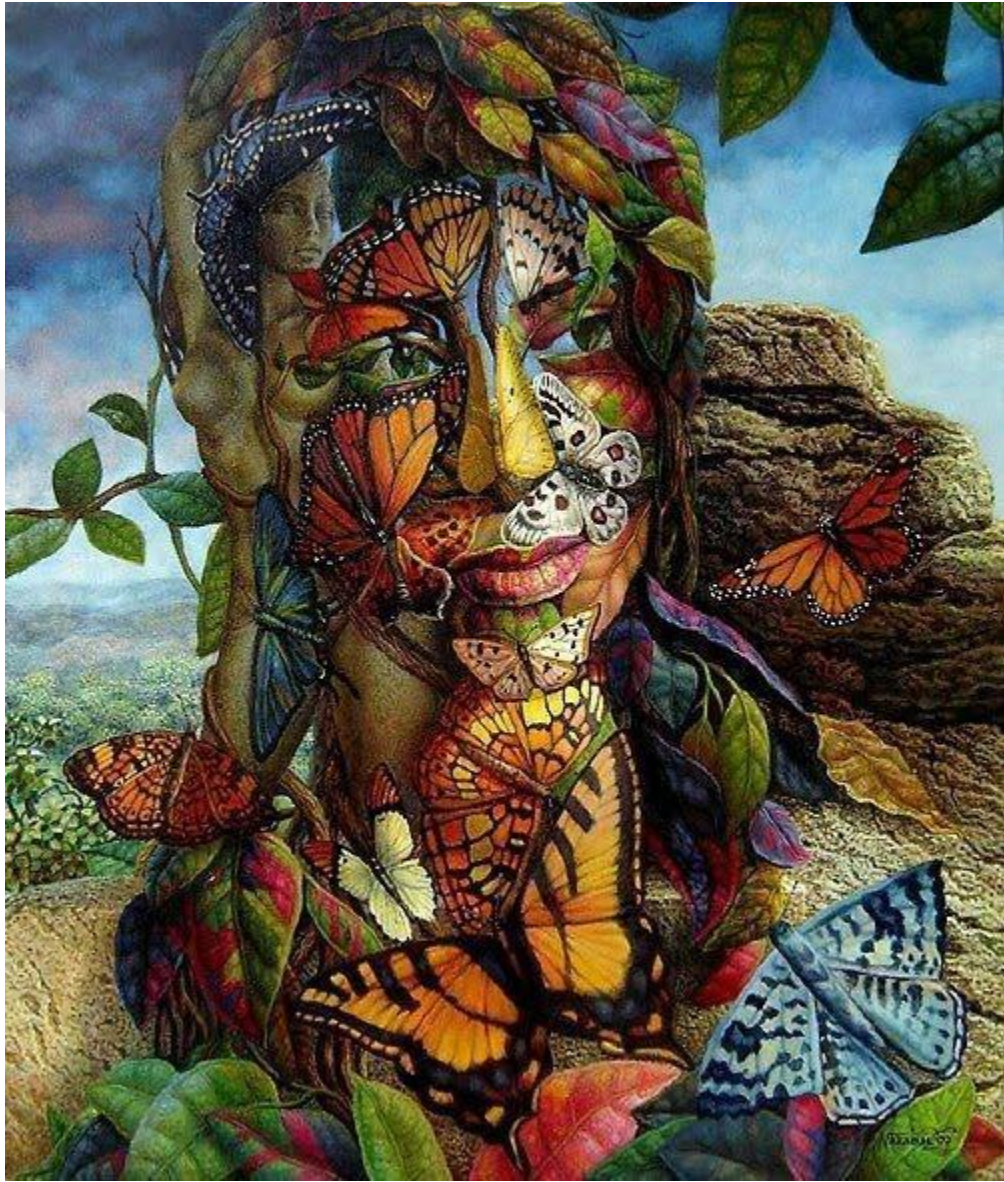
Resim 95: Canan Berber, “Kelebek”

Resim 96: Christian Schloe, “*Küçük Kız Kardeş*”, Avustralya, 2014

Resim 97: Christian Schloe, *"Harikalar Diyarı"*, 2014

Resim 98: Jorge Ignacio Nazabal Cowan

Resim 99: Derya Saatçioğlu, 2012

Resim 100: Ezra-Tuba Çetin, "Akıllı Elbise", 2016

Resim 101: Toru Kamei

Resim 102: Otto Marseus van Schrieck, *“Bir alılk içinde yılanlar ve kelebekler”*, 1670

Resim 103: William Gouw Ferguson, “*Altı Kelebek ve Gül Dalında Bir Güve*”, 1690

Resim 104: Nicolaes van Veerendael, “*Cam vazoda çiçekler, taş çıkıntıya kelebek ve böcek*”17.yy

Resim 105: Willem van Leen, “Kelebekli Çiçek Buketi”, 1763-1825

SONUÇ

İnsan doğada karşılaştığı olay ve olguları, zihninde yarattığı çağrışımları somutlaştırmak için imgelere ihtiyaç duymaktadır. İmgesel çağrışımlar belleğin en temel dayanaklarıdır. Sanat tarihinde imge yaratıcılığın lokomotifini olarak kabul edilebilir. Yaratıcılık ancak imgelem gücü ile yol alabilir. Yaratıcı düşünmede tasarım sadece bilinç üzerinden yapılmaz, bilinç dışının ya da bilinçaltının verilerine de ihtiyaç duyulur. İmgeler rasyonel dünyanın değil düş dünyasının çağrışımlarıdır. İmgeler, yüklendikleri sembol anlamları ile var olurlar.

Hayatın anlamını aramada düşünüş biçimlerinde imgeler, hayal dünyasının, renkli ve canlı öğeleri olarak heyecan yaratırlar. Çağımız göstergeler ve imge diline dönmüştür, hiçbir şey neredeyse görsel ve imgeden bağımsız değildir.

İnsan her dönemde imgelere başvurmuştur. Her dönemin kendi anlam dünyasında karakter kazanan imgeleri vardır. Monoteist dönemde imgeler mitik bir dünyanın içinde yaratılmışlardır. Gerçek ve düş iç içedir. Feodalitenin ve monoteist dönemin olduğu Ortaçağ'da Katolik kurallar imgelerin belirleyicisi olmuştur. Rönesans ve reform hareketleri ve ikinci aydınlanma dönemiyle birlikte yeni imgeler özellikle matbaanın icadından sonra hızla yaygınlaşarak kitleselleşmiştir. Yazının ve kavramsal dilin hâkimiyetini yıkan fotoğrafın icadı ve sanayi devrimi ile gelen teknoloji sinema ve televizyonun hayatımıza girmesiyle görsel kültürün egemenliği başlamıştır. Bugün, görsel kültürün kapsadığı alan çok genişlemiş dijital çağın hızlı tüketildiği bir mecrada imgeler büyüsunü kaybetmiştir.

Sanat tarihinden izleyebildiğimiz kadarıyla kelebek imgesi çeşitli kültürlerde çeşitli anlamlar yüklenmiştir. İmgelerin yerel kültürden evrensel kültüre varan dönüşümleri söz konusudur.

Tezin üçüncü bölümünde vurgulandığı gibi her sanatçı kendine ait imge dilini kullanır. Van Gogh'un Arles doğasından yansıttığı kelebek imgesi ile Dali'nin düş gemilerini iten kelebeklerin kavramsallığı, mitik öğeleri, alegorik unsurları bambaşka duygularla kurgulanmıştır.

Çağdaş sanatçıların trajik yaşamından etkilendikleri Frida Kahlo'yla özdeş gördükleri kelebek imgesini kendi plastikleri içinde kurgulamaları dikkat çekicidir. Damien Hirst'ün anlam dünyasındaki kelebek imgesi Dali'nin anlam dünyasındakiyle aynı olamaz. Sanatçılar kavram ve sözcüklerin yetersiz olduğu yerde imgeden ilham almışlardır.

İmgelerin ilk dışavurumu totem amacıyla yapılan varlıklarda kendisini gösterir. İnsan, doğa içinde yaşadığı dönemlerde kendisini doğayla özdeşleştirmiş, pagan inancın egemen olduğu politeist dönemde doğayı çağrıştıran imgeler yaratmıştır. Doğanın verili konumundaki varlıklar rasyonel dünyayı açıklamaya ve anlamlandırmaya yeterli olmadığına rasyonel olmayan sürreal dünyanın imgelerine başvurulmuştur. İnsan, varlık arasındaki ilişki görünen dünyanın yansıtıldığı imgelerde yer bulmuştur. Arkaik dönemin kayalara ve mağara duvarlarına kazınan imgeleri ve yontuları, on dokuzuncu yüzyıl endüstri döneminden yirmi birinci yüzyılın mekanik, digital malzemesiyle yapılan imgelerine dönüşmüştür. Bunun somut örneklerini moda ve aksesuar tasarımlarında görmek mümkündür. Tezde McQueen'in yaptığı tasarım örneği gibi.

İmgenin teknolojiyle yeniden üretimi biricikliğini kaybetmiş, büyüsünü bozmuştur. Çağın değişen materyalleri ve deneyim türleri, kaynağını post-modern anlayıştan almaktadır. Modern öncesi dönemin büyülü, mistik betimleri, 21. Yüzyılın dijital dilin imgelerine evirilen yeni bir biçimsellikte karşımıza çıkmaktadır.

Bu tezde insanlığın ortaya çıkmasıyla paralel bir tarihselliğe sahip imgenin özellikle de kelebek imgesinin çözümlemesini yapma çabası güdülmüştür. Bu tez bir argüman üzerine kurulu değildir. Sosyal bilimlerin nitel araştırma yöntemlerinden yararlanılarak durum tespiti yapmayı, bazı bilgileri yan yana getirmeyi, bazı değerlendirmeler yapmayı sağlayacak bir çalışmayı içermektedir.

KAYNAKÇA

AFÎFÎ, Rahîm, Ferhengenâme-i Şi'rî, c. II, Tahran 1372 hş.

Afşar, T., 2003, Estetik, İstanbul: Bulut Yay.

Aral, E., 2018, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Elazığ, Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/download/article-file/490570>, Erişim

tarihi:22.05.2019

Ambarlı, D., 2016, Doğa Araştırmaları Derneği, Erişim adresi:

<http://www.dogaarastirmalari.org.tr/wp-content/uploads/2016/11/kelebek-biyolojisi.pdf> , Erişim

tarihi:25.06.2019

Ancient Egypt Magazine, 2013, Vol. 13 Issue 2p, 4 Color Photographs

van Ryneveld, Magda 1 Article, Erişim adresi:

http://www.ancientegyptmagazine.co.uk/issues_contents_list.htm, Erişim tarihi:12.06.2019

Akay, H., 1998, Cenab Şahabettin'in Şiirleri Üzerinde Stilistik Bir Araştırma, İstanbul

Armutlu, S., 2009, Kelebeğin Ateşe Yolculuğu: Klasik Fars ve Türk Edebiyatında Şem'ü Pervane

Mesnevileri, A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi

Armutlu, S., 1998, Zâtî'nin Şem'ü Pervâne Mesnevisi, İnönü Üniversitesi SBE, Malatya.

Ateş, S., 1991, Yüce Kur'an'ın Çağdaş Tefsiri, c. 11, İstanbul.

Ateş, S., 1992, İslam Tasavvufu, İstanbul.

Alastair Sooke, 2011 – Damien Hirst

Andrea Kettenmann, 2000 - Frida Kahlo

Aytaç, G., Genel Edebiyat Bilimi, Papirüs

Başbay, O., 2011, Bilim ve Teknik Dergisi, Renklerin Dünyasına Açılan Kapı: Kelebekler,

Erişim adresi: [https://docplayer.biz.tr/3727932-Bu-yazilar-bilim-ve-teknik-dergisi-nin-mayis-](https://docplayer.biz.tr/3727932-Bu-yazilar-bilim-ve-teknik-dergisi-nin-mayis-2011-sayisinda-yayinlanmistir.html)

[2011-sayisinda-yayinlanmistir.html](https://docplayer.biz.tr/3727932-Bu-yazilar-bilim-ve-teknik-dergisi-nin-mayis-2011-sayisinda-yayinlanmistir.html), Erişim tarihi:02.07.2019

Blanchot, M., 1993, Yazımsal Uzam, Çev.: Öztürk, S., Yapı Kredi Yay., İstanbul

Costa, M, F., Soares, J, C., 2015, Livre como uma borboleta: simbologia e cuidado paliativo,

Hospital do Câncer IV. Instituto Nacional do Câncer. Rio de Janeiro-RJ, Brasil, Universidade do

Estado do Rio de Janeiro, Instituto de Psicologia., Revista Brasileira de Geriatria e Gerontologia,

Rio de Janeiro-RJ, Brasil, Erişim adresi: <http://dx.doi.org/10.1590/1809-9823.2015.14236> ,

Erişim tarihi:24.052019

- Chen, J., Vincent Van Gogh's Butterflies and Moth Series, <https://vangoghbutterfliesseries.weebly.com/>, Erişim tarihi:10.06.2019
- Çetin, N., 2010, Kelebek Ömrü Şiirinin Tahlili, Ortanca Dergisi, 21.sayı
- Çamlıbel, F., N., 2008, Han Duvarları, YK Yay., İstanbul
- Çetişli, 2006. Sanat Karşıtı Katalan Manifesto
- Durmuş, M., 2011, İmge-Sembol Kavramlarını Yorumlama Projesi ve Melih Cevdet Anday Şiirinde İmge, Türkiye
- Dali, S., 1998, Diary of a Genius
- Dali, S., 1948, The Secret Life of Salvador Dali. W. W. Norton & Company
- Dole, J. M., Gerard, B. W., Nelson, J. M., 2004, Butterflies of Oklahoma, Kansas and North Texas
- Durmaz, V., 13 Nisan 2017, <https://www.volkandurmaz.com/fikiryazilari/surrealist-provokator-salvador-dali/>, Erişim tarihi:20.05.2019
- Edebiyat Bêlêmê: Têrminnar hem Tôşênçeler Süzlêğê, (2007), Kazan.
- Eli Barta, 1994 - Frida Kahlo: mujer, ideología, arte
- Fanes, F., 1999, Salvador Dali Dream of Venus, Figueras; Fudacio Gala, Salvador Dali
- Fonagy, İ., 1988, “Şiir Dili: Biçim ve İşlev”, Çev.: Durak, M.
- Ferguson, G., 1954, Sings & Symbols in Christian Art, Oxford University Press, London
- Fromm E., 1995, Masallar Rüyalar Mitoslar, Çev.: Arıtan, A., Ökten, K., Arıtan Yay, İstanbul
- Frost, S. W., 1937, Te Insect Motif in Art. American Association for Te Advancement os Science
- Finkelstein, H., 1998, The Collected Writings of Salvador Dali, Cambridge University Press
- Gönen, M., E., 2017, Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, Aldülhak Hamid Tarhan ve Sohrab Sepehri'nin Şiirlerinde Tabiatın İşlenişi Üzerine Bir Karşılaştırma
- Gombrich E. H., 1976, Sanatın Öyküsü, Remzi Kitabevi, 12. Baskı, Çev.: Cömert B., İstanbul
- Ganiyeva, R. K. (2002), Şagıyrnêñ Ruhi Dönyası, Kazan.
- Gazzali, A., 1942, Kitâb-ı Sevânih (nşr., Helmut Ritter), İstanbul.
- Gayford, M., 2008, The Yellow House: Van Gogh, Gauguin, and Nine Turbulent Weeks in Arles, Fig Tree,. Penguin.
- Gregory M. Rose, A. Shoham; Published, 2002
- Helvey., 2009 Irises - Vincent Van Gogh in the Garden Hardcover
- Hayden Herrera., 2018 - Frida: The Biography of Frida Kahlo

- Işıldak, S., 2008, Yaratmada İlk Adım: İmge ve İmgelem, Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi (EFMED)
- İbrahimov, G. 1978, Albom Mönesebetë Bëlen Bër-İkë Süz, Eserler: V T. Kazan
- İnce, Ö., 2001, Şiir ve Gerçeklik, Türkiye İş Bankası Kültür Yay.
- Lütfiye Bozdağ, 2011- Devrimci Bir Kadın Ressam: “Frida Kahlo”
- Karabulut, M., 2012, Yavuz Bülent Bakiler’in “Anadolu Gerçeği” ve Faruk Nafiz’in “Sanat” Şiirlerine Karşılaştırmalı Bir Bakış
- Kaplan, M., 1984, “Bahar ve Kelebeklerin Tahlili”, Doğumunun 100. Yılında Ömer Seyfeddin, İstanbul.
- Kırmızı, A., 2007, Abdülhamid'in valileri: Osmanlı vilayet idaresi
- Kaplan, M., 2013, Cumhuriyet Devri Türk Şiiri, Turkish Studies- International Periodical For
- Koçak, O. 1995. İmgenin Halleri-Mithat Şen'in Resmine Doğru Üç Deneme, İstanbul: Metis Yayınları.
- Leppert R., 2002, Sanatta Anlamın Görüntüsü İmgelerin Toplumsal İşlevi, Ayrıntı Yayınları
- Leaf, A; Lebain, F 2001. Van Gogh's Table: At the Auberge Ravoux. New York: Artisan.
- Lotman, Yu. 1997, “Literatura v Kontekste Russkoy Literaturı XVIII Veka”: O Russkoy literature. Sankt-Peterburg
- Llamas-Pacheco, Rosario, 2018, Studies in Conservation, International Institute for Conservation of Historic and Artistic Works, Valencia
- Moran, B., 1999, Edebiyat Kuramları ve Eleştiri, İletişim Yayınları, İstanbul
- Michael Elsohn Ross, 2003. Salvador Dalí. Library of Congress Cataloging-in-Publication Data Ross
- McNeese T., -Dali,S., 2006, The Great Hispanic Heritage
- Murphy, C., 2009, The link between artistic creativity and psychopathology: Salvador Dalí. *Personality*
- McNeese, 2006- Salvador Dali Library Binding
- Mancoff, D (1999). Van Gogh: Fields and Flowers. San Francisco: Chronicle Books
- Machine, E. J., 1953, Symbols in religion. The Journal of Bible and Religion. Oxford: Oxford University Press
- Massinon, L. 1978, “Metodı hudojestvennogo vırajeniya u musulmanskih narodov: Arabskaya Srednevekovaya Kultura i Literatura. Moskva

Milliyet Sanat Dergisi, Hirst'ün kelebeği İstanbul'da, 05.01.2013

Mitchell, W. J. T., 1986, *Iconology: Image, Text, Ideology*, Chicago and London: The University of Chicago Press

Özant, N., Kelleci, M., 2017, *Dijital İletişimde Sözel Olmayan İpuçları: Emojilerle Etkileşim Ve Duygulanım*, Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Kültürel Çalışmalar Dergisi

Parmaksız M. N., 2009, *Kelebek Ömrü, Ürün Yayınları*, Ankara, Erişim adresi: <http://www.mehmetnuriparmaksiz.com/sdetay.asp?id=486&did=905>, Erişim tarihi:23.07.2019

Paul Stolper, 2005 - *Other Criteria; Damien Hirst*

Parsa F, A., 2002 *İmgenin Gücü ve Görsel Kültürün Yükselişi*, Ege Üniversitesi İletişim

Rose, G., 2001, *Görsel Yöntembilimler*, Londra

Raquel Tibol, 1983 – *An Open Life Frida Kahlo*

Ross, M. E., 2003, *Salvador Dali and The Surrealists Their Lives and Ideas and Individual Differences*

Saladyga, S. F., 2006, “The Mindset of Salvador Dalí”.

Sayapova, A. M. 2006, *Dardmend i problema simbolizma v tatarskoy literature*, Kazan.

Sever, M., *Kelebek Etkisi Nedir?*, 2019 <https://evrimagaci.org/kelebek-etkisi-nedir-7747>, Erişim tarihi: 20.06.2019

Sheila Gibson, 1997- *Alice in Wonderland*

Stepanyants, M. T. 1987, *Filosofskie Aspekti Sufizma*, Moskva.

Şah İ. 1994, *Sufizm*, Moskva.

Sözen, M., “Kelebekler; Doğanın sessiz kanatları”, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi

S. Dilek Yalçın,1995- *Frankofoni*

Terry W Strieter, 1999 - *A Topical Dictionary Van Gogh*

Türkoğlu N., 2000, *Görü-yorum Gündelik Yaşamda İmgelerin Gücü*, Der Yayınevi, İstanbul

Tukay, G., 1985, *Eserler: 1 T*, Kazan, Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/download/article-file/136428>, Erişim tarihi:12.05.2019

Tukay, G. 1985, *Eserler: 1 T*. Kazan.

Tukay, G. 2006, *Saylanma Eserler: 1 T*. Kazan

Tansel, F., A., 1965, *Ziya Gökalp Külliyyatı II. Linini ve Malta Mektupları*, Ankara.

TARHAN, A. H., 2013, *Bütün Şiirleri*, Haz.: Enginün, İ., İstanbul: Dergah Yayınları

TDK Sözlüğü, Ankara, 1992, c. 2

The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 8/4, Ankara

USBGA, Dilek Yalçın, Sanatta İmgenin Kullanımı

Yosipova, N. M., Çev.: Güzel, S., Tukay'ın Lirizmde Sufizm Sembollerinin Kullanılışı ve Dönüşümü

Yel, M., Eren, E., 2000, Lepidoptera Pieridae'nin Dişi Üreme Sisteminin Anatomik ve Histolojik Yapısı, Türk Hij. Den. Biol. Derg

Weber, F., 1909, Aspects of Death, And Teir Efects On Te Living As Illustrated By Minor Works of Art, Especially Medals, Engraved Gems, Jewels. Te Numismatic Chronicle and Journal of the Royal Numismatic Society, Forthy

